ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1856. ΤΟΜΟΣ Ζ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 146.

Ο ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1856.

—o—

Τὴν 25 τοῦ λήξαντος Μαρτίου, ἐτελέσθη καὶ αὖθις ἡ δημοτελὴς πανήγυρις τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος ὃν ἔθετο ὁ Κ. Ἀμβρόσιος Ῥάλλης. Μετὰ τὴν ἐπίσημον ἐν τῷ μητροπολικῷ ναῷ δοξολογίαν, συνελθόντες καὶ καθηγηταὶ, καὶ φοιτηταὶ, καὶ πολλοὶ τῶν ἐν τέλει καὶ πλῆθος ἄλλων ἀκροατῶν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Πανεπιστημίου αὔθουσαν, ἤκουσαν μετὰ πολλῆς ἐπιδοκιμασίας τὴν ἑπομένην ἀξίαν λόγου ἔκθεσιν τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς τῶν ἀγωνοδικῶν ἐπιτροπῆς Κ. Εὐθ. Καστόργη. Τὸ δὲ ἀριστεῖον ἀπενεμήθη τῷ τοῦ Πανεπιστημείου φοιτητῇ Κ. Δημ. Βερναρδάκῃ, νέῳ εὐφυεστάτῳ, γνωστῷ ἤδη διὰ τῆς γλαφυρᾶς μεταφράσεως τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Καραμσίνου καὶ δι' ἄλλων ἔργων.

Τὸ βραβευθὲν ποίημα δημοσιεύσωμεν προσεχῶς.

—o—

Καὶ πάλιν ἡ ἀξιέπαινος ἐπίνοια καὶ γενναία ἐλευθεριότης ἀνδρὸς Ἕλληνος, φίλου τῶν Μουσῶν καὶ τῆς δόξης τοῦ ἔθνους συγκαλεῖ ἕκτον ἤδη ἔτος σήμερον εἰς τὸ ἀνώτατον τοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς Πανδιδακτήριον ἡμᾶς πάντας εἰς ἱέραν ἀγῶνος ποιητικοῦ, ἀνακαλοῦντος εἰς τὴν μνήμην τοὺς εὐδαίμονας ἐκείνους χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας καὶ δόξης Ὅτε ἀπὸ πάσης Ἑλληνικῆς χώρας συνήρχοντο εἰς ἱερὰ θεῶν, τῆς Ἑλληνικῆς φαντασίας τέκνων καὶ τροφέων, οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, ὅπως συνάψωσι στενώτερον τοὺς ἄλλως χαλασοὺς δεσμοὺς τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας, καὶ ἕκαστος ἐπιδείξῃ ὅ,τι καλὸν καὶ γενναῖον φύσει ἢ μελέτῃ ἐκέκτητο· ἄλλος ἄλλῳ ἀμιλλώμενος ὑπὲρ τοῦ

στεφάνου τῆς δόξης, δι' οὗ ἔμελλε νὰ κοσμήσῃ ἑκατόν τε καὶ γονεῖς καὶ πόλιν ἐνώπιον τοῦ σύμπαντος Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ τῇ δάφνῃ ταύτῃ τῆς ἰδίας ἀρετῆς νὰ στέψῃ τὴν κεφαλὴν τῆς κοινῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Ἡ δ' ὑπὲρ δόξης καὶ τιμῆς ἅμιλλα αὕτη τῶν δαιμονίων ἐκείνων ἀνδρῶν, ἡ ἐν πολλαῖς χώραις καὶ πόλεσι κατ' ἔτος ἢ τετραετίαν τελουμένη, ἔπλεξε τῇ Ἑλλάδι τὸν ἀνθηρὸν καὶ ἀμάραντον ἐκεῖνον στέφανον τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἐπιστήμης, ὃς ἐκείνῃ μόνῃ ἦτο εἱμαρμένον νὰ πλεχθῇ ὑπὸ τῶν ἰδίων τέκνων. Τούτων εἰς μίμησιν προτρέπει ἐπετείως τὴν Ἑλληνικὴν νεότητα ὁ φιλόκαλος Ἀμβρόσιος Ῥάλλης.

Καὶ οἱ τῆς νέας Ἑλλάδος παῖδες, μιμηταὶ τῶν τῆς ἀρχαίας ἐν πολλοῖς καὶ καλοῖς, οὐδέποτε ἔπαυσαν διώκοντες τὰ ἴχνη ἐκείνων. Πανταχοῦ πάντες, ὅπου ἀκούεται Ἑλληνικὴ φωνή, ἀγωνιζόμεθα τὸν μέγαν καὶ ἱερὸν ἀγῶνα τῆ. ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνορθώσεως τῆς πατρίδος, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔδοξε τῇ θείᾳ Προνοίᾳ ν' ἀνακτήσωμεν σὺν τῇ προγονικῇ ἐπωνυμίᾳ καὶ τὴν πολυπόθητον ἐλευθερίαν· ἣν ἡμέραν ἑορτάζοντες σήμερον, εὐχὰς εὐγνωμοσύνης εἰς τὸν Ὕψιστον ἀναπέμπομεν.

Ὑψηλὴ ὄντως ἦτο ἡ ἰδέα τοῦ ἀνδρὸς, ὅστις ἠθέλησε τὴν ἡμέραν ταύτην τῆς νέας ἐθνικῆς δόξης νὰ κοσμῇ ἐπετείως διὰ τοῦ λαμπροτέρου στεφάνου τῆς Ἑλληνικῆς εὐφυΐας, ἀνοίγων τὸν ποιητικὸν τοῦτον ἀγῶνα, εἰς ὃν καλεῖ πᾶσαν τὴν Ἑλληνικὴν νεότητα εἰς ἅμιλλαν ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτῆς δόξης καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος. Εὐάριθμοι μέν εἰσιν ἔτι καὶ μικροὶ ἴσως οἱ εἰς τὸ στάδιον τοῦ ἀγῶνος τούτου καταβαίνοντες νῦν· ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος οἱ εἰς ὁμοίους ἀγῶνας κατερχόμενοι ἦσαν ὀλίγοι τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ οὐχὶ μεγάλοι. Ἐξ ἐκείνων ὅμως ἀνεφάνησαν ἔπειτα οἱ ἀπαράμιλλοι ἐκεῖνοι τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Διονύσου ὑμνῳδοί. Εἰσὶ μὲν ἄλλοι οἱ νῦν χρόνοι καὶ τὰ ἤθη· ἀλλὰ τίνος ἕνεκα νὰ μὴ διώκῃ τις καὶ τὰ νῦν δυνατά; βλέπων μάλιστα καὶ τὴν φύσιν οὐ μικρὸν συντελοῦσαν, καὶ τὰς πρώτας ἀποπείρας καὶ δοκιμὰς λαμπροτέροις κατ' ἔτος στεφάνοις κοσμοῦσαν.

Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ποιητικὸς ἀγών. Ἐπειδὴ δέκα καὶ τέσσαρα εἰσὶ τὰ εἰς τὴν Πρυτανείαν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἐφέτος σταλέντα ποιήματα· ἴσα μὲν κατὰ τὸ ποσὸν τῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους, οὐχὶ ὅμως ἐκείνων κατὰ τὸ ποιὸν ἧττονα. Δεικνύεται δὲ ἡ ἐκ τῆς ποιητικῆς ταύτης ἁμίλλης πρόοδος οὐχὶ μόνον διὰ τῆς κατ' ἔτος παρουσίας πλειόνων καὶ τελειοτέρων τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν τέχνην ποιημάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ οὐ μικροῦ κέρδους τῆς ἐκ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν νέαν ἡμῶν ποίησιν εἰσαγωγῆς τοῦ τε ἡρωϊκοῦ ἑξαμέτρου καὶ ἄλλων πολλῶν, εἰς ὧν τὴν κατασκευὴν ἡ ἡμετέρα γλῶσσα, καίτοι τὴν ἀρχαίαν προσῳδίαν ἀποβαλοῦσα, ὥσπερ καὶ αἱ λοιπαὶ νεώτεραι γλῶσσαι, παρέχει οὐ μικρὰν εὐκολίαν τοῖς φιλοκάλοις καὶ φιλοπόνοις ποιηταῖς διὰ τοῦ ποικίλου τῶν λέξεων τονισμοῦ. Τὸ κέρδος τοῦτο λογίζεται οὐ μικρόν, καθόσον πλουτίζεται οὕτως ἡ νέα ἡμῶν ποίησις, καὶ κοσμεῖται διὰ τῶν πολλῶν καὶ καλῶν τῆς ἀρχαίας κοσμημάτων, ἥτις ἄχρι τοῦδε ἦτο συνεσταλμένη ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τῆς ὁμοιοκαταληξίας καὶ δεδεμένη διὰ τῶν δεσμῶν τῆς τῶν συλλαβῶν ἀριθμήσεως.

Τῶν εἰς κρίσιν νῦν προκειμένων 14 ποιημάτων προτιθέμεθα νὰ ὑποβάλωμεν εἰς ἀκριβῆ βάσανον τρία τὰ τελειότερα, ἅτινα μόνα δικαίως ἐριζουσιν ὑπὲρ τῆς ποιητικῆς δάφνης· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ποιοῦμεν βραχύτερον λόγον, δηλοῦντες μόνον τὰς κυριωτέρας ἀρετὰς καὶ ἐλλείψεις, δι' ἃς κρίνονται τοῦ ἀριστείου ἥττονα.

Κατὰ τὰ εἴδη τῆς ποιήσεως ἐξεταζόμενα πάντα ταῦτα, δύο μέν εἰσι τραγῳδίαι, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐπικὴν καὶ λυρικὴν ποίησιν.

Ἐν τούτων ὑπεβλήθη καὶ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς κρίσιν, καὶ διὰ τὴν καλλιέπειαν καὶ ποιητικὴν τέχνην ἠξιώθη τότε ἐπαίνων. Εἰς τοῦτο προσθέσας ὑπὲρ τοὺς 200 νέους στίχους ὁ ποιητὴς, ὑποβάλλει καὶ πάλιν εἰς νέαν κρίσιν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐξαιτεῖται δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὴν Πρυτανείαν νὰ ἀνοιχθῇ καὶ ἀναγνωσθῇ ὑπὸ τῶν κριτῶν τὸ ποίημα τότε, ὅταν οὗτοι ἐγκρίνωσιν, ὅτι καὶ αὖθις εἰσὶν εἰς νέαν κρίσιν δεκτὰ τὰ ἅπαξ ἤδη κριθέντα ποιήματα, οἱ κριταὶ, μὴ μαθόντες πάντες ἐγκαίρως τὴν αἴτησιν ταύτην τοῦ ποιητοῦ, ὡς συνελθόντες μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν πάντων τῶν λοιπῶν ποιημάτων, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὴν αἴτησιν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς δευτέραν κρίσιν παραδοχῆς τοῦ ποιήματός του· ἐπειδὴ ὁ χρόνος δὲν ἐπήρκει εἰς τὴν ὑπὸ πάντων τῶν κριτῶν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ, ὅπως ἐν γνώσει ἐκφράσωσι καὶ πάλιν κρίσιν.

Ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον νομίζομεν νὰ εἴπωμεν πρὶν προβῶμεν εἰς τὴν κρίσιν τῶν ποιημάτων, πρὸς γνῶσιν τῶν μελλόντων νὰ καταβῶσιν εἰς τὸν ποιητικὸν ἀγῶνα τῶν ἑπομένων ἐτῶν, τοῦτο. Παρετηρήθη καὶ ἄλλοτε, οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἐν τῷ νῦν ἀγῶνι, ὅτι πολλοὶ τῶν ποιητῶν πρὶν ἢ τελειώσωσι καὶ ἐπιδιορθώσωσιν αὐτοὶ τὰ ποιήματά των, σπεύδοντες ὑποβάλλουσιν εἰς δοκιμασίαν ποιήματα ἀτελῆ ἢ μᾶλλον ἀποσπάσματα ποιημάτων, ἐξ ὧν καθίσταται ἀδύνατος ἡ περὶ τοῦ ὅλου κρίσις, αὐξάνει δὲ εἰς μάτην ὁ τῶν κριτῶν πόνος ἄνευ ὠφελείας τῶν ποιητῶν. Διὸ, ἐπειδὴ ὁ ἀγὼν εἶναι ἐπέτειος, καὶ ὁ ἀθλοθέτης οὐδένα τῆς διαρκείας αὐτοῦ ὅρον ἔθηκεν, αἰτοῦμεν νὰ μὴ σπεύδωσι καθυποβάλλοντες εἰς κρίσιν ἡμιτελῆ ἔργα. Ἄλλως γνωστὸν ἔστω ὅτι οὐδὲν τοιοῦτο ποίημα θέλομεν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τοῦ λοιποῦ.

Ἐκ τῶν 13 λοιπῶν ποιημάτων αἱ δύο τραγῳδίαι, ὧν ἡ μὲν ἐπιγράφεται ὁ Καραλῆς, καὶ ὑπόθεσιν ἔχει τὸν θάνατον τοῦ ναυάρχου τούτου τῆς Τουρκίας ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἡ δὲ, ἀνώνυμος μὲν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀποσταλεῖσα, ὑφ' ἡμῶν δὲ ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ πρωτεύοντος προσώπου Ἰεφθάε πρὸς διάκρισιν ὀνομάζεται, ὁμολογοῦμεν ὅτι εἰσὶ τὰ ἀτελέστερα πάντων σχεδὸν κατά τε

τὴν τέχνην καὶ τὴν ποίησιν. Εἶναι μὲν δυςχερέστερον τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως, ὡς ὑποκείμενον εἰς ἁπάσας τὰς δυσκολίας τῆς ἐπικῆς καὶ λυρικῆς ποιήσεως, ἐπειδὴ καὶ ἐκ τῶν δύω τούτων εἶναι σύνθετον, ἀλλ' ὁ ποιητὴς τοῦ Καραλῆ πολὺ μικρὰν γνῶσιν τῆς τραγῳδίας ἔχει. Διὸ τὸ ποίημα αὐτοῦ οὐδὲν ἕτερον κοινὸν πρὸς τὴν τραγῳδίαν ἔχει ἢ τὸ ὄνομα μόνον εἶναι δ' ἄλλως ἀληθῶς ἀηδὴς καὶ ἀθλία θρηνῳδία τῆς συζύγου τοῦ Καραλῆ, παντὸς λόγου ἀναξία. Ὁ δὲ Ἰεφθάε φαίνεται μὲν ὅτι εἶναι γεγραμμένος κατὰ μίμησιν τῆς τραγικῆς ποιήσεως τοῦ Ἄγγλου Σεκσπήρου, καὶ ὡς τοιοῦτο πρῶτον δοκίμιον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ ἠδύνατο νὰ τύχῃ ἐπιεικεστέρας κρίσεως. ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα αὕτη, ὡς τελέως ἡμαρτημένη, εἶναι κριτικῶς ἀπόβλητος. Ἐπειδὴ ἐκτὸς τῆς ἀγνοίας τῆς γλώσσης, ἣν μαρτηροῦσι λέξεις ἀνορθόγραφοι καὶ σολοικισμοὶ οὐκ ὀλίγοι (*), καταφαίνεται καὶ τῆς μετρικῆς τέχνης ἄγνοια. Εἰς τὴν ἀπειρίαν δὲ ταύτην τῶν πρώτων στοιχείων τοῦ ποιητικοῦ λόγου προστίθενται καὶ πολλὰ ἄλλα ἁμαρτήματα, τὴν ποιητικὴν ἀξίαν τοῦ ὅλου ἀφορῶντα. Εὕρεσις κοινὴ καὶ πεζή, περιπέτεια ἀπίθανος, φαντασία χαλαρὰ καὶ ψυχρὰ, οἱ χαρακτῆρες τῶν προσώπων οὔτε ἐν τῷ πράττειν οὔτε ἐν τῷ λέγειν διακρίνονται· διότι πάντα τὰ πρόσωπα καὶ αὐτὸς ὁ χορὸς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν λαλοῦσιν. Ἔτι δὲ καὶ ἡ τῶν παθῶν περιγραφὴ πάντῃ ἀπίθανος καὶ ἐπὶ τούτοις τὸ λεκτικὸν λίαν ἀσθενὲς καὶ ταπεινόν. Ὥστε καὶ ἡ τραγῳδία αὕτη κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν τοῦ Ἄγγλου δραματικοῦ μόνον τὸ πλῆθος τῶν προσώπων καὶ σκηνῶν καὶ τοὺς πολλοὺς θανάτους.

Ἐν τοῖς λοιποῖς ἕνδεκα ποιήμασιν ὑπάρχουσι καὶ δύο γεγραμμένα εἰς τὴν κοινὴν καὶ συνήθη τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων γλῶσσαν. Τὸ μὲν καλεῖται Βοσκοποῦλα, τὸ δὲ Γάμοι τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐκφέρωμεν κρίσιν περὶ αὐτῶν, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ εἴπωμεν, πρὸς γνῶσιν καὶ ὁδηγίαν τῶν εἰς συγγραφὴν ποιημάτων τοιαύτην γλῶσσαν μεταχειριζομένων ποιητῶν, ταῦτα.

Παράδοξον εἰς τοὺς κριτὰς φαίνεται ὅτι καὶ νῦν ἔτι ὑποβάλλονται εἰς τὴν κρίσιν αὐτῶν ποιήματα γεγραμμένα εἰς τὴν κοινὴν καὶ ψυδαίαν γλῶσσαν, ἐν ᾧ καὶ ὁ ἀθλοθέτης αὐτὸς ἀπεφάνθη ἐπανειλημμένως κατὰ τῆς τοιαύτης γλώσσης, καὶ οἱ κριταὶ ἄλλοτε ἠρνήθησαν διὰ τὸν λόγον τοῦτον ν' ἀποδώσωσι τὸ βραβεῖον εἰς ποίημα ἐν τῇ δημοτικῇ γλώσσῃ γεγραμμένον, ὅπερ ἦτο πολὺ τῶν νῦν κρεῖττον, καὶ διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ποιητικὰς ἀρετὰς καὶ χάριτας ἡμφισβήτει ὑπὲρ τοῦ βραβείου πρὸς ἕτερον ποίημα, ἐφάμιλλόν πως αὐτοῦ κατὰ τὴν ποιητικὴν ἀξίαν, γεγραμμένον δὲ εἰς καθαρεύουσαν γλῶσσαν. Δύναται μὲν πᾶς τις νὰ ἔχῃ περὶ τῆς ποιητικῆς γλώσσης οἱονδήποτε φρόνημα θέλει, καὶ νὰ γράφῃ ποιήματα εἰς ὁποῖον ἰδίωμα ἀρέσκεται, ἀλλὰ παράλογον εἶναι ν' ἀναγκάζωνται οἱ κριταὶ ν' ἀναγινώσκωσι ποιήματα ἐν τοιαύτῃ γλώσσῃ γεγραμμένα, ὧν ἡ βράβευσις ῥητῶς ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ ἀθλοθέτου. Τούτων ἕνεκα δὲν θέλομεν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τοῦ λοιποῦ τὰ εἰς τὴν ψυδαίαν γλῶσσαν γεγραμμένα ποιήματα.

Τὸ πρῶτον τῶν δύο τούτων ποιημάτων, Οἱ Γάμοι τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἶναι μὲ σπανίαν ἀληθῶς φιλοκαλίαν καὶ πολλὴν χάριν γεγραμμένον. Πράγματα τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ βίου τοῦ Ἀλεξάνδρου, κοινὰ καὶ γνωστότατα, κοσμῶν μὲ σπανίαν καὶ αὐτῷ ἰδιάζουσαν τέχνην διὰ τοῦ ἐνδύματος τῆς κοινῆς τοῦ λαοῦ γλώσσης ὁ φιλόκαλος ποιητὴς, παρουσιάζει ὡς νέα καὶ πρωτοφανῆ· ὧν ἡ ἀνάγνωσις κηλεῖ θαυμασίως τὴν ἀκοὴν καὶ ἡδύνει οὐκ ὀλίγον τὴν διάνοιαν. Εἰς παράδειγμα τοῦ λόγου ἔστω αὐτὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ ποιήματος.

Στὰ Σοῦσα γάμοι γίνονται, μύρια ὅσροῦν παιγνίδια,
Παίζουν φλογέραις τεχνηταῖς, λύραις, χρυσῆ κιθάρα,
Σμίγει κα ὁ τραγουδιστὴς τὴν εὔμορφη φωνήν του,
Πολλαῖς φωναῖς τραγουδιστῶν, φωνὴν ὁμοιάζουν μίαν.
Μίτρα τοὺς εὔμορφους γαμβρούς! περνοῦν τοὺς ἐννενῆντα
Ἀπὸ Μακεδονίτισσαις μητέρες γεννημένοι.

Ἀλλ' εἰς τὰς ἀρετὰς ταύτας τοῦ λεκτικοῦ ἀναμιγνύονται τινα τῆς ποιητικῆς τέχνης ἁμαρτήματα, ἅπερ καθιστῶσι τὸ ποίημα σύνθετον ἐξ ἑτεροειδῶν στοιχείων· καὶ ὡς τοιαῦτα ἀφαιροῦσι πολὺ τῆς ἀξίας, ἣν ἡ τοῦ ποιητοῦ τέχνη περιάπτει αὐτῷ. Τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα ἀφορῶσι τὴν σύνθεσιν τοῦ ποιήματος, καὶ ἀντιμάχονται εἰς τὸ ἁρμόζον καὶ τὸ εἰκός.

Μετὰ τὸ προοίμιον λαμβάνουσι οἱ νεόνυμφοι πάντες καὶ ὁ Ἀλέξανδρος κύπελλα εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἀνίστανται ἵνα αἰτήσωσιν εὐχόμενοι παρὰ τῶν θεῶν χαρὰν καὶ μεγαλεῖα. Πρὸς τούτῳ ἐκφέρει ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς πρώτους τῆς εὐχῆς δέκα στίχους λίαν καταλλήλους πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ ὡραίους, ἀλλὰ μετ' αὐτοὺς προσθέτει μακρὰν διήγησιν τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμου, καὶ ἀριθμεῖ τὰς ἀνδραγαθίας καὶ τοὺς πόνους αὐτοῦ τε καὶ τῶν Μακεδόνων. Πάντα ταῦτα καθ' ἑαυτὰ μέν εἰσι καλὰ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν ἄμεσον σχέσιν πρὸς τοὺς γάμους δὲν ἔχουσιν, ὁμοιότητα δὲ πρὸς τοὺς ἐπιδεικτικοὺς λόγους, οὓς νῦν εἰς προπόσεις συνηθίζουσι νὰ ἐκφωνῶσιν οἱ συμποσιάζοντες.

Μετὰ τοῦτο ἕπονται ἐν τέλει τῆς εὐχῆς 35 στίχοι προσφυῶς εἰκονίζοντες τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ οἰκεῖοι γαμικῆς τελετῆς, ἐν οἷς ἄξιοι σημειώσεως καὶ οἱ δύο οὗτοι περὶ Σπαρτιατῶν στίχοι·

Οἱ Ἀθηναῖοι σ' τὰ θέατρα νὰ μᾶς πανηγυρίζουν·
Νὰ καίῃ φθόνος τὴν ψυχὴν τοῦ φθονεροῦ Σπαρτιάτη,
Ταῖς πικροδάφναις του ἃς φορῇ σ' τὸν ποταμὸν Εὐρώτα.

διὧν περιφρονεῖ οὕτως αὐτοὺς ὁ ἥρως, διότι μόνοι ἐξ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων δὲν ἀνεκήρυξαν αὐτὸν στρατηγὸν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν Περσῶν. Μετὰ τούτους ἕπονται οἱ ἔτι καλλίτεροι τοῦ Ὑμεναίου στίχοι, ὧν ἡ χάρις οὐδόλως ὑπολείπεται τῆς τοῦ ᾄσματος τοῦ Κατούλλου ἢ τοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ, ὃν ὁ Ῥωμαῖος οὗτος ἐμιμήθη ἐν τῷ ἐπιθαλαμίῳ τοῦ Πηλέως καὶ τῆς

(*) Ὦ· ἡ λέξις φυλὴ πανταχοῦ διὰ ὀ:πλοῦ λ γραφομένη; βαθεῖς σκέψεις, τύγρις καὶ ἄλλα πολλά.

Θέτιδος, ὅπερ κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ὑπόκειται εἰς τὰς αὐτὰς τῆς συνθέσεως ἐλλείψεις·

'Αρχίζουν οἱ καλόφωνοι τοῦ γάμου τὰ τραγούδια·
Ἔρωτα ποῦ ταῖς τρυφεραῖς τῶν νέων καρδιαῖς μαραίνεις
Διὰ μαυρομμάταις καὶ ξανθαῖς χύνεις περίσσειους πόθους·
Ἔρωτα, πλήγωσε τοὺς νέους διὰ τὰ εὔμορφα κοράσια.
Ὑμέναιε, τὴν λαμπάδα σου φλόγα πυρῆ ἄναψέ την.
Θάνατος λύπησε τὴν γῆν, ᾅδης νεκροὺς γεμίζει,
Μητέρες μυριολόγησαν σ' τὰ λείψανα τῶν τέκνων·
Σάρκες ἡρώων χόρτασαν οἱ ἀετοὶ σ' τοὺς κάμπους.
Ὑμέναιε, τώρα νὰ χαρῇ ὁ κόσμος μὲ τὸ φῶς σου.
Ἡ χρησμοδότρα τῶν Δελφῶν ἀνηθινὴ ἐφάνη,
Δὲν θέλει, βασιλέα μου, ν' ἀναίβη εἰς τὸ θρονί της·
Δὲν εἶναι ἡμέρα σοῦ ἔλεγε, καλοὺς χρησμοὺς νὰ δώσω·
Ἀπ' τὰ μαλλία τὴν ἔσερνες διὰ νὰ χρησμοδοτήσῃ·
Εἶσαι, παιδί μου, ἀνίκητος, ἡ μάντισσα φωνάζει.
Φθάνει μου τοῦτος ὁ χρησμὸς, μητέρα μου, τῆς λέγεις
Στερηᾶς, θαλάσσης νίκησες, τὴν ἀστραπὴν ὁμοιάζεις,
Ὁ Δίας εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ σὺ τῆς γῆς κυριάρχης.
Νεύεις τὰ φρύδια τὰ ξανθὰ, σὲ τρέμει ἡ οἰκουμένη.
Υἱὲ Διὸς ἡμέρωσε ταῖς φλόγες τοῦ πολέμου·
Ἂς κοιμηθῇ σ' τὴν θήκην σου ἡ λάμψις τοῦ σπαθίου σου.
Ὑμέναιε, μόνη ἡ λάμψις σου τὸν κόσμο νὰ φωτίζῃ.
Ἄνοιξι μὲ τ' ἀηδόνια της ῥοδοπεριχυμένη,
Τὸ καλοκαῖρι τὸ εὔμορφο μὲ τοὺς γλυκεῖς καρπούς του
Εἶναι, ὦ βασιλέα μου, εἰκόνα τῆς ψυχῆς σου.
Θυμήσου ὅταν ἔπεσαν αἰχμάλωταις σ' τὴν μάχη
Κόραις, μητέρα, σύζυγος τοῦ Πέρσου βασιλέως.
Ἄκουσεν ἡ βασίλισσα, ὁ ἄνδρας της 'φονεύθη,
Τὰ βέλη τὸ δοξάρι του καὶ τὴν χλαμύδα του εἶδε.
Σχίζει τὸ ὡραῖό της πρόσωπο, τὰ στήθη τὰ χιονάτα,
Θρηνολογεῖ ἡ πενθερὰ, θρηνολογοῦν ἡ κόραις.
Ἄκουσες, βασιλέα μου, τῶν γυναικῶν τὸ κλάϋμα,
Σ' ἐπῆρε λύπη κ' ἔτρεξες μὲ τοὺς ὁπλαρχηγούς σου·
Τὰ ἅρματα ἠχολόγησαν καὶ πολεμάρχους εἶδον
Ἡ ὀρφαναῖς ἐνόμισαν ὥρα θανάτου εἶναι.
Φιλιοῦνται κ' ἀγκαλιάζονται μητέρα μὲ ταῖς κόραις.
Πέφτουν εἰς τὰ ποδάρια σου καὶ τὰ φιλοῦν μὲ δάκρυα·
Μιᾶς ἡμερὸς, παρακαλοῦν, ζωὴν νὰ μᾶς χαρίσῃς
Νὰ θάψωμεν τὸ λείψανο τοῦ βασιλέως Δαρείου·
Ἔπειτα δόσε θάνατον 'σὰν νικητὴς ὁποῦ σαι.
Παρηγορῶντας ταῖς 'μιλεῖς, μ' ἐκείναις συνδακρύζεις·
Ὁ Δάρειος ζῇ, μὴν κλαίετε, ζῇ καὶ θὰ τὸν ἰδῆτε.
'Σὰν ἀδελφὸν θὰ τὸν δεχθῶ, ἂν ἔλθῃ εἰς ἐμένα.
Ἡ κόραις του εἶναι κόραις μου, θάνατον μὴ φοβεῖσθε,
Ἡ μάνα καὶ συμβία του μητέρα κ' ἀδελφή μου.
Ὑμέναιε, τὴν λαμπάδα σου, φλόγα πυρῆ ἄναψέ την,
Κάψαι ταῖς λύπαις ταῖς παληαῖς, φέρε χαρὰ σ' τὸν κόσμον

καὶ οἱ ὡραιότεροι πάντων οὗτοι·

Νικήτρια ἐσὺ τοῦ νικητοῦ, τὴν τόσην σέβου τύχην,
Νίκησε τὸν ἀνίκητον τὸ κάλλος σου καὶ ἡ χάρις
Τῆς Καλλιόπης τῆς θεᾶς τὸ στόμα σου εἶναι στόμα,
Τὰ χείλη σου ὅταν ἱστοροῦν τοὺς θρήνους τῆς Τρῳάδος,
Ψιλὸ κλωνάρι βασιληῶν κ' ἑλληνοποῦλα εἶσαι.
Ἰδὲς κοράσιο εὔμορφο, ὁ χρόνος πρὶν νὰ κλείσῃ,
Ἀγόρι ἀπ' τὸν κόρφον σου τὰ τρυφερὰ χεράκια
Χαμογελῶντας παίζοντας ν' ἀπλόνῃ σ' τὸν πατέρα.
Τὴν Ἀφροδίτην τὴν θεὰν τιμήσατε, ὦ νέοι,
Ταῖς ἀγρυπνιαῖς ὀρέγεται θεὰ ἡ φιλογελοῦσα,
Σ' τὸν ὕπνον μὴν ἀφίνετε ταῖς μαυρομμάταις νέαις,
Καλόκαρπα ν' ἀνθίσουνε σ' τὸ χρόνο τὰ κοράσια.
Εἴπαμεν τὸν Ὑμέναιον, Περσία κ' Ἑλλὰς χαρῆτε.

Μετὰ τούτους τοὺς ἀρίστους κατὰ πάντα λόγον στίχους, ἔνθα ἐπερίμενέ τις τὸ τέλος τοῦ ποιήματος, ἐνόμισεν ἀναγκαῖον ὁ ποιητὴς νὰ προςθέσῃ καὶ ἄλλους, ἵνα συμμίξῃ, ὡς εἰκάζομεν, τὴν λύπην μετὰ τῆς χαρᾶς, ὅπως καὶ ἐν τῇ φύσει συνήθως ἕπεται ἡ μία μετὰ τὴν ἑτέραν, ὡς ἄμεσος ἀκόλουθος· συνάμα δὲ ἵνα παρεμβάλῃ καὶ ἰδέας ὑψηλὰς περὶ θρησκείας. Καὶ τοῦτο μὲν ὀρθὸν καὶ καλὸν· ἀλλ' ὁ ποιητὴς κατ' ἴδιον καὶ περίεργον τρόπον ἐκτελεῖ αὐτό. Ποῦ δ' ὑψοῦται ἡ φαντασία αὐτοῦ ἐνταῦθα; Ἀδομένου τοῦ Ὑμεναίου ποιεῖ δακρύοντα τὸν Ἀλέξανδρον, ἀναβιβάζει αὐτὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, δίδει εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὸν κεραυνὸν, παρουσιάζει εἰς αὐτὸν διὰ λίαν τολμηροῦ καὶ ἄλλως ἀσυγχωρήτου ἴσως ἀναχρονισμοῦ τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην πρῶτον μὲν νέον, εἶτα δὲ εἰς ὑπέργηρων ἱερέα μεταμορφούμενον, καὶ ἀποκαλύπτοντα τὰ μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον συμβησόμενα εἰς αὐτὸν καὶ τὸν οἶκόν του, καὶ κατηχοῦντα τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ τῆς τριαδικῆς θεότητος, καὶ προλέγοντα τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν τούτου ἀρχὴν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς διαδόχου αὐτοῦ, καὶ τέλος ἀποχαιρετῶντα αὐτὸν διὰ τοῦ στίχου τούτου·

Χαῖρε σ' τὴν νεκρανάστασιν πάλαι θὰ ἰδωθοῦμεν!

Ἐπὶ δὲ τούτοις παριστᾷ ἐνώπιον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν εἰκόνα τῆς μελλούσης κρίσεως ἐν τοῖς στίχοις·

Λείψανα ἀπὸ τὰ μνήματα, ψυχαῖς ἐμφανισθῆτε,
Εἶναι ἡμέρα κρίσεως, δευτέρα παρουσία,
Ἔρχεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ τὴν πλάσιν νὰ δικάσῃ,
Ὁ Λόγος 'ποῦ ἐνσαρκώθηκε σ' ἀμίαντη παρθένα.

καὶ τέλος ἀποθνήσκει ὁ Ἥρως μετὰ δύο ἔτη, ποιῶν πρὸ τοῦ θανάτου ἐπὶ τοῦ στήθους ἄγνωστά τινα τοῖς παρεστῶσι σημεῖα, δι' ὧν ἐμφαίνει τὸν σταυρόν. Ἀποθανόντα δὲ ὀνομάζει αὐτὸν ὁ ποιητὴς ἐν τέλει τοῦ ποιήματος ἅγιον ἐν τούτοις τοῖς στίχοις.

Κείτεται ἅγιος νεκρὸς σ' τὸ στρῶμα τοῦ θανάτου,
Σ' τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ τάφος του, κ' εἰς τὸν θεὸ ἡ ψυχή του

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ τῶν γάμων ποίημα, μ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπεισόδια καὶ τὰς παρεκβάσεις δὲν πληροῖ 500 στίχους, ὅσους ὁ ἀγωνοθέτης ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ἀγωνιζομένων ποιητῶν, ἔκρινε καλὸν ὁ ποιητὴς νὰ προσθέσῃ καὶ ἔτι 200 στίχους, Δέησιν πρὸς τὸν Ὕψιστον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐπιγράφει αὐτὴν ὁ ποιητής· ἔνθα καταφαίνεται τὸ ἀκραιφνὲς ὑπὲρ πατρίδος αἴσθημα καὶ ἡ περὶ Χριστιανικῶν κοινωνιῶν ὀρθὴ κρίσις αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἀναμιγνύει πράγματα πολλὰ καὶ διάφορα, μικρὰν ἢ οὐδεμίαν εἰς δέησιν ἀναφορὰν ἔχοντα, ὅπερ καὶ αὐτὸς κατανοήσας, λέγει που τῆς δεήσεως·

Ὅπως μοῦ ἔρχεται ὁμιλῶ.

Ἀλλ' ἡ ὁμολογία αὕτη οὐδόλως, νομίζομεν, δικαιολογεῖ τοῦ ποιήματος τὴν πλημμελῆ σύνθεσιν, ἣν ὤφειλεν ὁ ποιητὴς ν' ἀποφύγῃ· διότι πᾶν καλλιτεχνικὸν ἔργον, καὶ τοιοῦτον εἶναι ἢ πρέπει νὰ ἦναι βεβαίως, καὶ τὸ καταβαῖνον εἰς τὸν περὶ ἀριστείου ἀγῶνα ποίημα, ὀφείλει νὰ τηρῇ τοὺς κανόνας, οὓς ὁ Πλάτων προλαβὼν ἐξέθηκεν ἐν τῷ Φαίδρῳ (σελ. 264.) λέγων·

« Δεῖ πάντα λόγον ὥςπερ ζῶον συνεστάναι, σῶμά τι ἔχοντα αὐτὸν αὐτοῦ, ὥστε μήτε ἀκέφαλον εἶναι μήτε ἄπουν, ἀλλὰ μέσα τε ἔχειν καὶ ἄκρα, π ρ έ π ο ν τ α ἀ λ λ ή λ ο ι ς κ α ὶ τ ῷ ὅ λ ῳ γεγραμμένα ».

Τούτων δ' ὀλιγωρήσας, ὑπέπεσεν εἰς ἁμάρτημα, ὅπερ ὁ Ὀράτιος ἐν τῇ ποιητικῇ τέχνῃ συμβουλεύει τοὺς ποιητὰς ν' ἀποφεύγωσι, παραγγέλλων καὶ οὗτος σύμφωνα τῷ Πλάτωνι

Deniqve, sit qvidvis simplex dumtaxat et unum.

Ἀνωμαλίας τινὰς τοῦ λεκτικοῦ, οἷον ἀποστροφὰς φωνηέντων πρὸ συμφώνων, παρατονισμοὺς κυρίων ὀνομάτων τοῦ μέτρου χάριν, ἔτι δὲ ὀλίγας ξενικὰς καὶ βαρβάρους λέξεις καὶ τινας τῆς ἀρχαίας ἀσυνήθεις εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν, παραλείπομεν.

Τὸ ἕτερον εἰς χυδαίαν γλῶσσαν ποίημα ἡ Β ο σ κ ο π ο ῦ λ α, ὑπολείπεται πολὺ τῆς χάριτος τούτου, εἰ καὶ αὐτὸ ἔχει τινὰς ἀρετάς. Ἐπειδὴ καὶ πολλὰς ποιητικὰς φράσεις ἔχει, καὶ εἰκόνας ἐπιτυχεῖς, καὶ ἀφέλειαν λόγου φυσικὴν καὶ ἁρμόζουσαν βοσκοπούλᾳ. Ἀλλὰ δὲν τηρεῖ μέτρον ἐν τοῖς λόγοις· αἱ διηγήσεις εἰσὶ λίαν μακραὶ καὶ αἱ ταὐτολογίαι ἀφόρητοι. Ἔτι δὲ καὶ ἡ οἰκονομία τοῦ ὅλου οὐχὶ σαφὴς, καὶ ἡ ἐμφάνισις τῶν προσώπων ἀπίθανος, καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν στίχων δύσκολος πολλαχοῦ διὰ τὴν τραχύτητα τῆς γλώσσης καὶ τὸ πλῆθος τῶν συνιζήσεων καὶ ἀποκοπῶν καὶ ἀποστροφῶν τῶν φωνηέντων καὶ πρὸ συμφώνων ἔτι.

Πρὸς ἀποφυγὴν εἰς τὸ μέλλον ἄλλου ἀτόπου ποιοῦμεν λόγον καὶ τινος ποιήματος ἢ μᾶλλον γυμνάσματος, Ν ε ό τ η τ ο ς ἄ ν θ η ἐπιγραφομένου, περὶ οὗ ἄλλως οὐδεὶς λόγος ἤθελε γείνει ἐν κρίσει ποιημάτων περὶ τοῦ ἀριστείου κρινομένων. Ὁ ποιητὴς τούτου ὁμολογεῖ πρὸς τοὺς κριτὰς ἐν τέλει τῶν ποιημάτων του, ὅτι ταῦτα ἀπέχουσιν ἀπὸ τῆς ποιητικῆς δάφνης ὅσον ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ τὴν ὁμολογίαν του ταύτην βεβαιοῖ ἡ εἰς τὸ ποιητικὸν πνεῦμα ᾠδή του, ἵνα μὴ ἀναζητήσωμεν ἀλλαχοῦ ἀποδείξεις.

Τὸν περίβολον τοῦ βίου μὲ τριαντάφυλλα στολίζεις,
Καὶ μὲ νῆμα εὐφροσύνης τὰς ἡμέρας μας συῤῥάπτεις·
Εἶσαι δύναμις ἁγία ποῦ πυρκαϊὰς ἀνάπτεις,
Καὶ τὰ σύμπαντα φωτίζεις.
Ἐρωμένην σου σὺ ἔχεις τὴν βασίλισσαν τοῦ σκότους,
Πότ' ἀτάραχον γαλήνην, πότε φρικαλέους κρότους,
Τὰ αἰθέρια πελάγη καθὼς αὔρα διαβαίνεις.
Καὶ εἰς τ' ἄπειρον πλανᾶσαι.
Πότε πάλιν καθῶ, λίθος εἰς τὴν ἔκστασίν σου μένεις,
Καὶ θαῤῥῶ ὅτι κοιμᾶσαι
Εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ὑψίστου παρευθὺς ἀναπετᾶσαι,
Καὶ κρημνίζεσαι εὐθέως ἀπὸ ἀχανεῖς ἐκστάσεις
Εἰς τοὺς κόλπους τῆς θαλάσσης.
Τὸ ἀπέραντον τῆς ὅλης βασιλείας σου θαυμάζω,
Καὶ πολίτης σου νὰ γίνω καθ' ἡμέραν κοπιάζω.

Καθυποβάλλων δ' αὐτὰ ὁ ποιητὴς εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπικαλεῖται αὐστηρὰν τὴν ἐπίκρισιν, ὅπως διορθώσῃ τὰ σφάλματα καὶ ἐλλείψεις του. Ἐπαινοῦμεν τὴν μετριοφροσύνην καὶ φιλομάθειαν· ἀλλ' ἄκαιρον νομίζομεν νὰ ἐκθέσωμεν νῦν τοὺς τῆς γραμματικῆς καὶ λογικῆς κανόνας, εἰς οὓς ἀντιβαίνουσι τὰ γυμνάσματα αὐτοῦ. Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν αὐτῷ καὶ τοῖς ὁμοίοις τούτῳ ποιηταῖς τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ῥηθὲν ἐν Φαίδρῳ (σελ. 269).

Εἰ μέν σοι ὑπάρχει φύσει ποιητικῷ εἶναι, ἔσῃ ποιητὴς ἐλλόγιμος, προςλαβὼν ἐπιστήμην τε καὶ μελέτην· ὅτου δ' ἂν ἐλλίπῃς τούτων, ταύτῃ ἀτελὴς ἔσῃ.

Καὶ τὸ τοῦ Ὀρατίου ἐν τῇ ποιητικῇ τέχνῃ ςιχ. 38.

Sumite materiam vestris, qvi scribitis, aeq am
Viribus, et versate diu, qvid ferre recusent,
Qvid valeant humeri.

Μετὰ τοῦτο ἕπονται τὰ κρείττονα κατά τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ποίησιν πέντε ταῦτα ποιήματα· 1) τὰ νεανικὰ ἀθύρματα, 2) αἱ ἱστορικαὶ ποιήσεις, 3) ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ μυθιστορικοῦ ποιήματος ὁ Φλῶρος, 4) ἡ Πατρὶς καὶ ὁ Ἔρως καὶ 5) τὸ Κρᾶμα χολῆς καὶ μέλιτος ἢ αἱ ἀδελφαὶ Ἰουλία καὶ Ἄννα.

Τούτων τὰ Ν ε α ν ι κ ὰ ἀ θ ύ ρ μ α τ α εἶναι συλλογὴ ᾀσμάτων διαφόρων εἰς ποικιλα μέτρα πεποιημένων. Τὸ λεκτικὸν αὐτῶν ἱκανῶς κεκοσμημένον, οὐχὶ ἐλεύθερον ὅμως γραμματικῶν ἁμαρτημάτων. Ἡ ποίησις μονότονος καὶ που σχοινοτενής. Αἱ αὐταὶ ἰδέαι ἐπαναλαμβάνονται πολλάκις ἄλλαις λέξεσιν ἢ εἰς τὸ αὐτὸ ἢ εἰς ἄλλα ᾄσματα. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τινα ἐπιτυχῆ. Τοιοῦτον εἶναι τὸ εἰς ἔαρ.

Καὶ πάλιν ἐπανέρχεσαι μὲ ἀνθοφόρον πόδα,
Ὦ ἔαρ, τοῦ ἐνιαυτοῦ χαρίεσσα νεότης.
Καὶ πάλιν ἐπανέρχονται ἡ τέρψις κ' ἡ φαιδρότης,
Ἡ χλόη καὶ τὰ ῥόδα.

—o—

Ἐπὶ τῆς πεύκης ἡ τρυγὼν τὴν ἔλευσίν σου ψάλλει
Κ' ἐπὶ τῶν χόρτων ὁ βοσκὸς τὰ ἄπειρά σου κάλλη,
Κ' ἐν ᾧ τὰ πρόβατά του
Σκιρτῶσι, τὰ ἐαρινὰ ῥυθμίζει ᾄσματά του.

—o—

Εἰς δάση καὶ λοφίδια, εἰς κήπους καὶ ἀνθῶνας
Παντοῦ, παντοῦ τοῦ ἔρωτος ἀκούεται ἡ γλῶσσα,
Κ' ἡ ποιμενὶς γελῶσα
Συλλέγει ἄνθη δροσερὰ εἰς τοὺς τερπνοὺς λειμῶνας.

—o—

Ἐξύπνησε καρδία μου, νεανικὴ καρδία.
Ἀνέλαβε ὡς ἄλλοτε τὸ πῦρ σου φαντασία·
Φεῦ! σᾶς καλῶ ματαίως·
Ἀπέπτει πλέον δι' ἐμὲ ὁ χρόνος ὁ ὡραῖος.

—o—

Τὸ ἔαρ ἐπανέρχεται, τοῦ ἔαρος ἡ ὥρα,
Ἀλλὰ δὲν ἐπανέρχονται αἱ εὐτυχεῖς μου τώρα
Ἡμέραι τῶν ἐρώτων·
Ἡμέραι ἀνεπίστροφοι τῶν χρόνων μου τῶν πρώτων.

—o—

Ὢ! τώρα τῶν τρικυμιῶν ὁ βρυχηθμὸς μ' ἡδύνει·
Ἡ θύελλα, αἱ λαίλαπες, εἰκόνες τῆς ψυχῆς μου,
Ἐπόψεις προςφιλεῖς μου.
Δὲν ἦλθεν, ὄχ' ἡ ἄνοιξις ἀφοῦ λείπει ἐκείνη.

Ἔτι δὲ καὶ τὸ Ἀνακρεοντικῆς χάριτος μετέχον τοῦτο ἀπόσπασμα.

Ἡ δρόσος ἤδη ἔλουεν ἓν ῥόδον ὡρισμένον
Διὰ καλὴν παρθένον·
Ἡ δρόσος πλὴν ἐβάρυνε τὸν κάλυκα καὶ κλίνει
Τὴν ἐρυθρὰν του κεφαλήν. Τὴν χεῖρα τίς θὰ τείνῃ
Τὸ ῥόδον νὰ ἐγείρῃ;
Ὁ ζέφυρος ἐπέρασε μὲ τὰ πτερά του πλήρη
Ἀέρος καὶ ἐκλόνησε τὸ ῥόδον εἰς τὸν κλῶνον,

Καὶ ἐκ τοῦ ῥόδου ἔπεσε δυὰς στιλπνῶν σταγόνων,
Δάκρυ εὐαισθησίας.
Νὰ δρέψω αὐτὸ ἔτρεξα ἐν μέσῳ τῆς πρωΐας,
Καὶ πρόθυμον ἐξέτεινα τὴν ἀπαλήν μου χεῖρα,
Πλὴν μέλισσα κρυμμένη
Τὸν προταθέντα δάκτυλον θανάσιμα τιτραίνει,
Κ' ἐγέλασεν ἡ Μοῖρα.
Ἀλλ' ἡ πρωΐα ἔφυγε τὸ ῥόδον ἐμαράνθη,
Ἡ πρώτη προθυμία μου τελείως ἐψυχράνθη.
Ὦ τώρα ἡ καρδία μου
Μισεῖ ἀντὶ νὰ χαίρεται τὰ ῥόδα καὶ τὰ ἴα.

Τὸ πρῶτον τῶν τεσσάρων ποιημάτων τῶν Ἱστορικῶν ποιήσεων ὑπόθεσιν ἔχει τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη εἰς Τρίπολιν πρὸς τοὺς Τούρκους ἀποστολὴν τοῦ υἱοῦ του ὡς ὁμήρου, καὶ εἶναι γεγραμμένον εἰς γλῶσσαν καλήν. Ἀλλὰ τὸ προοίμιον αὐτοῦ εἶναι πλέον ἐκτεταμένον ἢ ὅλη ἡ ὑπόθεσις, καὶ τοσοῦτον ἐξωγκωμένον διὰ τῶν πολλῶν ἀπορηματικῶν ἐρωτήσεων πρὸς τὸν Εὐρώταν, ὥστε ὁ ἀναγνώστης περιμένει μέγα τι καὶ ἔκτακτον· ἀλλ' ἡ μακρὰ αὐτοῦ προσδοκία ἐξαπατᾶται ἐν τέλει, καὶ αὐτὸς μὴ θέλων ἐνθυμεῖται τὸ τῆς γνωστῆς παροιμίας « Ἔδυνεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκεν ». Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ ποιητοῦ ἡ ποιητικὴ τέχνη τοῦ Ὁρατίου ἐν στίχῳ 143. Ἀγνοοῦμεν ἔτι πρὸς τίνα σκοπὸν ὁ πατὴρ μετὰ τοῦ υἱοῦ ἔπρεπε νὰ ἔλθωσιν εἰς τὸν Εὐρώταν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ νὰ συνδιαλεχθῶσι καὶ ἀποχωρισθῶσιν. Ἴσως χάριν τοῦ μακροῦ προοιμίου.

Εἰς τὸ δ'. καὶ τελευταῖον ποίημα τῶν ἱστορικῶν τούτων ποιήσεων, ὅπερ ἐπιγράφεται ἡ ἀγαθὴ μήτηρ, καὶ ὑπόθεσιν ἔχει τὴν ἀνατροφὴν τῶν δύο ταύτης τέκνων, εὑρίσκομεν στίχους τινὰς μὲ ἀφέλειαν γεγραμμένους. Τὸ ὅλον ὅμως, ὡς διδακτικὸν μάλιστα ποίημα, εἶναι χαλαρὸν, καὶ ἡ περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν πέντε αἰσθήσεων διδασκαλία, ἡ περὶ ἀργίας καὶ ἐργασίας, καὶ ἡ περὶ ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ἀτελείας τοῦ ἀνθρώπου φιλοσοφικὴ θεωρία ὑπερβαίνουσι τὴν κατάληξιν παίδων, ὧν τὸ ἓν ὑποτίθεται 5, τὸ ἕτερον 7 ἐτῶν τὴν ἡλικίαν. Ἡ στιχουργία ὅμως καὶ ἡ γλῶσσα εἶναι ἐλευθέρα ἁμαρτημάτων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ποίημα τοῦτο προῆλθεν ἐκ καλάμου Κυρίας, ὡς ἡ πρὸς τοὺς κριτὰς ἀνώνυμος ἐπιστολὴ λέγει, χαίρομεν ὅτι εἰς τὸν ποιητικὸν ἀγῶνα κατέρχεται νῦν πρῶτον καὶ φιλόκαλος Ἑλληνίς, ἵνα προσθέσῃ καὶ αὐτὴ ἄνθος εἰς τὴν ποιητικὴν ἀνθοδέσμην τῆς ΚΕ'. Μαρτίου.

Τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Φλώρου ἀνήκουσιν, ὡς ὁ ποιητὴς λέγει ἐν τῷ προλόγῳ, εἰς 6000 στίχων ποίημα, ἐξ ὧν ὑποβάλλει εἰς κρίσιν τοὺς ἑτοίμους, 500 περίπου, ἀποσπῶν αὐτοὺς ἐκ πολλῶν ἀσμάτων. Τὸ πλεῖστον τούτων εἰσὶ μονῳδίαι καὶ θρῆνοι, ἐν οἷς δεικνύεται φιλοκαλία περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ μέτρον. Ἐν τισι στροφαῖς ἀπαντᾶται καὶ αἰσθήματος λεπτότης, καὶ ἰδεῶν ἀνάπτυξις περίεργος, καὶ πάθους σφοδρότης οὐ μικρὰ ἐν ποιητῇ νεανίᾳ 17 ἐτῶν, ἔτι ἐκπαιδευομένῳ, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἁ ἄσματος·

Δεκαεπτέτης τὰς νευρὰς τῆς λύρας νὰ ἐγγίσω
Τολμῶ, καὶ ἡ καρδία μου παλμοὺς δειλίας πάλλει.
Ἀλλ' ἂν θελήσω τὸν ζυγὸν τοῦ Φοίβου ν' ἀποσείσω,
Σιγῶσι μὲν τὰ χείλη μου, πλὴν ἡ ψυχή μου ψάλλει,

ἔνθα ὁ τελευταῖος στίχος εἶναι λίαν ἐπιτυχής. Καὶ εἰς ἄλλας λυρικὰς στροφὰς ἀπαντῶμεν καλοὺς στίχους. Ὡς τούτους τοῦ ἑ- ἄσματος.

Δεῦτε με πάλιν, θάλασσα, εἰς τὰ ὑγρά σου στέρνα,
Καὶ τὸ θραυσμένον σκάφος μου, ὡς σοι φανῇ, κυβέρνα
Πηδάλιόν μου μόνον.
Τί πρὸς ἐμὲ, ἢ κύματα. ἢ οὐρανός. ἢ σάλος;
Ὅταν ἐγὼ ἤμαι χειμὼν, τίς ὁδηγός μου ἄλλος
Καλλίων τῶν χειμόνων;
Πελάγη μ' ἐπροσμένατε τοσοῦτον κἂν ταχέως;
Δεχθῆτέ με καὶ ἡ ξηρὰ μὲ φέρετοι τραχέως,
Ὦ μόνοι μου προστάται!
Ὡς κῦμά σας, πλανᾶτέ με, ὡς κῦμα. Ποῦ ὑπάγει
Τὸ φύλλον ἐρωτήσατε, ὑμᾶς αὐτὰ, πελάγη.
Ἐμὲ . . . μὴν ἐρωτᾶτε.

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ πολλὰ κατ' ἔννοιαν ἠμαρτημένα ἢ ἀκατάληπτα, ὧν ἡ διόρθωσις πρέπει νὰ γείνῃ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ καὶ ἀναθεωρήσει τοῦ ὅλου ποιήματος.

Πλείονος λόγου ἐδέοντο τὰ δύο ἄλλα ποιήματα, τὸ Κρᾶμα χολῆς καὶ μέλιτος καὶ τὸ Πατρὶς καὶ Ἔρως. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ πρῶτον τούτων εἶναι ἀτελὲς, ὡς μὴ προφθάσαντος τοῦ ποιητοῦ νὰ προσθέσῃ καὶ τὰ ἐλλείποντα τρία ἄσματα ἐκ τῶν ἕνδεκα, ἐξ ὧν συνίσταται τὸ ὅλον ἔπος, καθ'ὰ ὁ ποιητὴς ἐν τέλει τοῦ ἰδίου ποιήματος λέγει, ὑποδεικνύων αὐτὸς τὴν ἀξίαν τοῦ ποιήματος ἐν τούτοις· « Δύο μηνῶν νύκτες (καθότι αἱ ἡμέραι ὁλόκληροι ἄλλοθι ἐδαπανῶντο) δὲν ἦσαν ἀρκοῦσαι πρὸς περιεσκεμμένην περέωσιν τοῦ ἔργου, ὃ ἀνεπαισθήτως πως ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν. Διὰ δὲ τὴν ἔλλειψιν τοῦ χρόνου ἐχρησιμεύσαμεν τῷ ἑξαμέτρῳ. Ἂν δὲ περὶ τοὺς τονισμοὺς τῶν ἄρσεων καὶ τὴν διάταξιν τῆς ὕλης μ' εὕρητέ που ἁμαρτάνοντα, ἢ σχοινοτενεῖς ἀναγνῶτε περιγραφὰς καὶ εἰκόνας, ἢ ἐπαναλήψεις ἰδεῶν καὶ φράσεων, ἀπόδοτε ταῦτα μᾶλλον εἰς τὴν τοῦ χρόνου ἔλλειψιν ». τούτων ἕνεκα παραλείπομεν νῦν τὴν κρίσιν αὐτοῦ, ὅπως ἐπεξεργασθεὶς καθυποβάλῃ αὐτὸ τέλειον καὶ ἐπιδιωρθωμένον εἰς ἄλλον ἀγῶνα.

Τὸ δεύτερον, ἤτοι ἡ Πατρὶς καὶ ὁ Ἔρως, εἶναι τέλειον καὶ ἱκανῶς ἐκτεταμένον ἔπος, ἐπειδὴ πληροῖ 1099 στίχους ἑξαμέτρους. Ἀλλὰ τί νὰ εἴπωμεν περὶ αὐτοῦ; Ἂν ὁ ποιητὴς ἐν δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ ἐπιδιορθώσει συνέστελλε τὸ πλῆθος τῶν στίχων εἰς τὸ ἥμισυ, ἀφαιρῶν πρῶτον μὲν μέγα μέρος τῶν πολλῶν εἰκόνων, ἃς ἀφθόνως ἐκθέτων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θεατοῦ, συγχίζει τὸν νοῦν καὶ καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν, διότι ἡ μία ἐξαλείφει τὰς ἐντυπώσεις τῆς ἄλλης· καὶ δεύτερον ἂν ἦτο βραχύτερος εἰς τὰς μακρὰς περιγραφὰς τόπων καὶ χρόνων καὶ προσώπων, καὶ εἰς τοὺς μεταξὺ τούτων κενοὺς ἰδεῶν λόγους, καὶ εἰς τὰς ψυχρὰς φιλοσοφικὰς σελίδας, δι' ὧν τὸ ποίημα ἀποβαίνει ψυχρὸν καὶ χαλαρὸν, ἤθελεν ἔχει αὐτὸ ἀξίαν· διότι ὁ ποιητὴς καὶ φαντασίας εὐμοιρεῖ καὶ φιλοκαλίαν ἔχει. Ἀλλ' αἱ ἐλλείψεις ἐκεῖναι καὶ ἡ μετρία τῆς γλώσσης γνῶσις, καὶ ἡ οὐχ ἧττον οὐσιώδης ἔλλειψις τῆς οἰκονομίας καὶ πλοκῆς τοῦ μύθου καταπνίγουσι καὶ τὰς ἀρετὰς τὰς νῦν ἐν τῷ ποιήματι εὑρισκομένας. Πρὸς τούτοις καὶ αὐτὴ ἡ στιχουργία δὲν εἶναι ἐλευθέρα ἁμαρτημάτων· ἐπειδὴ πολλοὶ στίχοι δὲν ἔχουσι τὴν ἀπαιτουμένην τομήν· ἐν ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις ὑπάρχουσιν εἰς τὰς ἄρσεις ἄτονοι συλλαβαὶ, καθιστῶσαι ἀῤῥύθμον ἢ κακόῤῥυθμον τὸν ἑξάμετρον.

Ὑπολείπονται ἔτι τρία ποιήματα, ὁ Ἕλλην τῆς Ἴδης, ὁ Υἱὸς τοῦ δημίου καὶ ἡ Εἰκασία, ὧν ἕκαστον πολλὰς ἀρετὰς ἔχον, ἐρίζει δικαίῳ τῷ λόγῳ περὶ τοῦ ἀριστείου· διὸ κρίνομεν καὶ ἡμεῖς ἀναγκαῖον νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὰ ἀκριβέστερον.

Ὁ Ἕλλην τῆς Ἴδης, ἔπος μυθιστορικὸν 640 στίχων ἑξαμέτρων καὶ εἰς δύο ἄσματα διῃρημένον, ὑπόθεσιν ἔχει ταύτην. Ἐπὶ τῆς ἐν Κρήτῃ ἀρχῆς τῶν Ἐνετῶν Χαρίλαός τις, υἱὸς ἥρωος τῆς Ἴδης, μετά τινα ἧττον τῶν Κρητῶν δίδεται σὺν ἄλλοις ἐννέα νέοις ὅμηρος τῷ νικητῇ καὶ στρατάρχῃ τῶν Ἐνετῶν Ἀλφόνσῳ. Τῶν ἐννέα φονευθέντων ὑπὸ τούτου, σώζεται ὁ Χαρίλαος ἐξ ἔρωτος τῆς ὡραίας θυγατρὸς τοῦ στρατάρχου, Ῥοδώπης. Ἀλλ' ὁ πατὴρ τοῦ Χαριλάου, μαθὼν ἐκ ψευδοῦς φήμης καὶ τούτου τὸν θάνατον, βαρυθυμῶν ἀρνεῖται τὴν παραιτέρω ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος καὶ ἀπέρχεται εἰς τὴν νῆσον Νάξον καὶ γίνεται μοναχὸς ἐρημίτης Ὁ δὲ νέος Χαρίλαος δυσανασχετῶν νὰ μένῃ ἐν ἀργίᾳ καὶ φυλακῇ, προδίδων τὴν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγωνιζομένην πατρίδα, πείθει τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ, καὶ αὐτῆς συνεργίᾳ ἀπέρχεται κρύφα εἰς τὸν στρατὸν τῶν Κρητῶν. Γενναίως δὲ μαχόμενος κατὰ τῶν Ἐνετῶν, καὶ ἀείποτε διαπρέπων ἐν ταῖς μάχαις, δὲν παύει ἐνθυμούμενος τὴν σώτειραν αὐτοῦ ἐρωμένην, πρὸς ἣν κατὰ πᾶσαν νύκτα κομίζει αὐτὸν ὁ Ἔρως μετὰ τὰς μάχας ἐν στολῇ Ἐνετοῦ στρατιώτου. Τὰς νυκτερινὰς ταύτας συνεντεύξεις τῶν δύο ἐραστῶν προδίδει εἰς τὸν πατέρα τῆς Ῥοδώπης ἐξ ἀντιζηλίας ὁ ὑπηρέτης Κάτων. Ὁ δὲ πατὴρ ἔρχεται νυκτὸς διὰ τῆς αὐτῆς θύρας εἰς τὸν κῆπον, ὅπου ἡ θυγάτηρ ἐπερίμενε τὸν ἐραστὴν ἐν τῇ συνήθει ὥρᾳ. Ἡ μακρὰ προσδοκία καὶ τοῦ πάθους ἡ θερμότης προδίδει αὐτὴν πρὶν διακρίνῃ σαφῶς τίς ὁ εἰσερχόμενος. Τὴν σκηνὴν ταύτην οὕτω καλῶς διαγράφει ὁ ποιητής·

Ἔτριξε τέλος τὸ κλεῖθρον γνωστῆς εἰς τὸν ἔρωτα θύρας,
Σύμβολα μάχης παλμῶν ἐν θυσί μαχομένων καρδίας·
Κλώνων καὶ φύλλων ὁ θροῦς σειομένων ἠσύχως ἠκούσθη;
Εἶδε πλησίον γνωστὴν ἐν τῷ σκότει σκιὰν ἡ παρθένος,
Κ' εἶπε μὲ τρέμοντα χεῖλη γνωστὰς εἰς τὸν ἔρωτα λέξεις·
« Ἄγγελε, ἦλθες λοιπόν; » ἀπροσδόκητον· « ἦλθον » ἠκούσθη,
Ὡς βροντερὸς κεραυνὸς εἰς γαλήνιον νύκτα ἐνσκήπτων·
Κ' ἦν φωνὴ τοῦ πατρὸς, ἦν ἡ κόρη δὲν ἤκουσε πλέον. . . .
Ἔπεσεν, ὡς ἡ τρυγὼν εἰς φωνὴν πυροβόλου κροτοῦντος
Πίπτει, ἐν ᾧ προσδοκᾷ τὸν πιστὸν εἰς κλωνίον ἐλαίας.

Ὁ πατὴρ διατάσσει παραυτίκα νὰ ἐγκλείσωσιν αὐτὴν εἰς σκοτεινὸν κοιτῶνα, αὐτὸς ἐνεδρεύων μετ' ἄλλων τριῶν ὁπλοφόρων ὄπισθεν φυλλάδος τοῦ κήπου ἵνα συλλάβῃ τὸν ἐρχόμενον Χαρίλαον, οὗ τὴν ἔλεσιν οὕτω περιγράφει ὁ ποιητής·

Τὸν τῆς Σελήνης φανὸν ὁ αἰθὴρ δὲν ἀνῆψεν ἀκόμη,
Πλὴν ὁ πιστὸς ἐραστὴς, τῶν αἱμάτων φυγὼν τὰ ἐδάφη,
Ὅλος φαιδρότης ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ πόθου ἐπέτα.
Προεπορεύετο φέρων πυρσοὺς ἀνὰ χεῖρας ὁ Ἔρως,
Κ ἔλαμπε κ' ἔχιρε πέριξ ἡ γῆ κ' ἐμειδίων τὰ ὄρη.
Ἐξωθεν θύρας γνωστῆς τὰ πτερά του συνέστειλ' ὁ πόθος·
Ἔτριξε πάλιν τὸ κλεῖθρον, τὰ φύλλα ἐσείσθησαν πάλιν,
Μόνα τὰ στήθη τῆς Κόρης παλμοὶ δὲν ἐσάλευον τότε.
Ἤτον ἐκεῖνος· τὸν εἶδον τὰ γνώριμα δένδρα τοῦ κήπου·
Ἤτον ἐκεῖνος· ἠσπάσθη τὴν κόμην του γνώριμος αὔρα·
Μόνη δὲν εἶδεν αὐτὸν, δὲν ἠσπάθη αὐτὸν ἡ Ῥοδώπη.

Τοῦτον δ' ἐλθόντα συλλαμβάνει καὶ ῥίπτει εἰς πύργου εἱρκτὴν ὁ Ἀλφόνσος, καὶ τὴν πρωΐαν πορευόμενος κατὰ τῶν προσερχομένων πολεμίων, ἐπιτρέπει τὴν φυλακὴν τοῦ Χαριλάου εἰς τὸν προδότην Κάτωνα, παρηγγέλλων νὰ φονεύσῃ αὐτόν. Τὴν φρικτὴν ταύτην διαταγὴν ἤκουσεν ἐκ τοῦ παρακειμένου κοιτῶνος ἡ Ῥοδώπη, καὶ ἐν τῇ ἀκοῇ ἔντρομος ἡ ψυχὴ αὐτῆς γενομένη, κυμαίνεται μεταξὺ φόβου καὶ ἐλπίδος. Ὁ δόλιος Κάτων, μὴ θέλων νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ Ἀλφόνσου, ὅπως μὴ δυσαρεστήσῃ τὴν Ῥοδώπην, ἧς ἤλπιζε νὰ ἐλκύσῃ ἐν τέλει τὴν καρδίαν, ἐλθὼν ὑπόσχεται αὐτῇ νὰ σώσῃ τὸν ἐραστήν· ἡ δ' ἀθῶα νεᾶνις, οὐδένα δόλον ὑποπτευθεῖσα, δέχεται τὴν πρότασιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ποθητοῦ ἐραστοῦ, καὶ ἀφόβως ἀκολουθεῖ αὐτὸν εἰς θάλαμον πλήρη ὅπλων, ὅπου ἐνδύεται καὶ αὕτη στολὴν στρατιώτου δημίου, καὶ ὁδηγεῖται εἰς τὸν πύργον, ἔνθα ἐφυλάσσετο δέσμιος ὁ ἐραστής. Τὴν συνέντευξιν ταύτην τῶν δύο ἐραστῶν διεγράφει ὁ ποιητὴς ἐν στιχ. 217—235, προτάσσων τὴν κατ' ὄναρ ἐμφάνισιν τῆς εἰκόνος τῆς ἀγωνιζομένης πατρίδος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ φιλοπάτριδος νέου.

Ὑπνωττον εἰς τὴν ὀγρὰν τῆς θαλάσσης οἱ ἄνεμοι κλίνην·
Μόνος ὁ ἥρως, πτηνὸν τῆς νυκτὸς, ἐγρηγόρει ἀκόμη·
Φάντασμα δούλης ὠχρᾶς, αἱματόφυρτα ῥάκη φερούσης,
Ἤρχετο χύνον βαρὺν στεναγμὸν εἰς τὰ βάθη τοῦ πύργου,
Ὅτε τὰ φλέφαρ αὐτοῦ ὁ παρήγορος ἔψαυεν ὕπνος.
Ἤτο δακρύων μεστὴ καὶ ἀνοίγουσα χείλη τοῦ πένθους
Ἔλεγε « Θνήσκω καὶ σὺ ἀνειρεύεσαι τέρψεις ἐρώτων; »
« Ὦ σὲ γνωρίζω Πατρίς! » ἀνεφώνει στενάζων ὁ ἥρως.
Φρούδη πλὴν ἦτο σκιὰ κ' ἐν τῷ σκότει ἐχάνετο πάλιν·
Χεῖρας δεσμίας ἐν ᾧ πρὸς τὸ φάσμα ἔτεινε' ἐκεῖνος,
Ἤχησεν ἔξω βραδὺ τῆς ὁδάδος τὸ γνώριμον βῆμα·
Δόλου δὲ θῦμα φρουρὸς τὴν Ταρτάρειον ἤνοιξεν πύλην.

. . . . . .

Ἥρως! ἐλθὲ νὰ δεχθῇς τὴν λατρείας τὰ κάλλιστα δῶρα,
Τοὺς ἀρεστούς σοι παλμοὺς καρδιῶν φλεγομένων ν' ἀκούσῃς,
Ἄκουσον πῶς μαγικοὶ τῆς ἀγάπης ἠχοῦσιν οἱ φθόγγοι.
Ἰώ! δὲν ζητῶ τ'οὐρανοῦ πλειοτέρας στιγμὰς εὐωχίας.

Λύει αὐτὸν ἡ Ῥοδώπη, καὶ ὁπλίσασα συγχωρεῖ ν' ἀπέλθῃ πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν ἰδίαν πατρίδα· ἀλλὰ παραγγέλλει αὐτῷ νὰ φείδηται τῆς ζωῆς τοῦ πατρός της ἐν ταῖς μάχαις. Αὐτὴ δὲ φοβουμένη τὴν ὀργὴν τοῦ πατρὸς, ἐμβαίνει μετὰ

τοῦ Κάτωνος εἰς λέμβον καὶ ἀποπλέει ἐκ Κρήτης. Ἐν τῷ πλῷ ἐκφράζει κατὰ πρῶτον ὁ Κάτων τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτά του, ὃν εἶχεν ἐκ πολλοῦ χρόνου, ὅτε ἦτο οὗτος ἐν Ἐνετίᾳ ἔτι, λέγων ὅτι αὐτὴν ἀναζητῶν ἦλθεν εἰς Κρήτην καὶ νῦν ἄγει λαβών. Ἡ λειποθυμία καὶ ἡ σιγὴ τῆς ἀπατηθείσης ἀθώας κλείει τὸ πρῶτον ᾆσμα.

Ἐν τῷ δευτέρῳ σπεύδει πρὸς τὸν στρατὸν τῶν Ἑλλήνων ὁ ἀπολυθεὶς Χαρίλαος καὶ ταχέως συνέρχεται εἰς μάχην κατὰ τῶν Ἐνετῶν, ἐν ᾗ πίπτει ὁ πατὴρ τῆς Ῥοδώπης, φονευθεὶς τῇ χειρὶ τοῦ Χαριλάου, λησμονήσαντος ἐν τῇ θερμότητι τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος ὀργῆς τὴν τελευταίαν παραγγελίαν τῆς σωσάσης αὐτὸν ἐκ τοῦ θανάτου ἐρωμένης. Πίπτει μὲν ὁ Ἀλφόντος, ἀλλ' ἡ νίκη στρέφει τὰ ὅπλα τῶν Ἐνετῶν. Τὴν ἑσπέραν μετὰ τὴν μάχην ἔρχεται πάλιν ἐν τῇ συνήθει ὥρᾳ εἰς τὴν πόλιν ὁ Χαρίλαος πρὸς τὴν ἐρωμένην· ἀλλ' εὑρίσκει κεκλεισμένην τὴν γνωστὴν τῶν ἐρώτων θύραν. Κρούει αὐτήν, ἀλλ' οὐδεὶς ἀποκρίνεται, διότι ἡ Ῥοδώπη δὲν ὑπάρχει ἐνταῦθα. Ἀπελπισία καὶ θρῆνοι πληροῦσι τὴν ψυχὴν τοῦ ἀποτυχόντος ἐραστοῦ, ὅστις μὴ θέλων νὰ βλέπῃ τὸ φῶς τῆς πατρίδος μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ φωτὸς τῆς καρδίας, ἐμβαίνει εἰς πλοῖον καὶ ἀπέρχεται ἀποχαιρετῶν τὴν πατρίδα καὶ θρηνῶν ἐν μονῳδίᾳ κατὰ τὸν πλοῦν τὴν ἰδίαν συμφοράν. Ἡ δὲ Ῥοδώπη πλέουσα μετὰ τοῦ Κάτωνος καταλαμβάνεται ὑπὸ τρικυμίας σφοδρᾶς, ἐξ ἧς σώζεται αὐτὴ μόνη εἰς Νάξον, ὅπου ποιμενὶς ῥακενδύτις βόσκει πλουσίων Ναξίων πρόβατα, θρηνοῦσα ἐπὶ τῶν ὀρέων τὸ ἄστατον τῆς τύχης τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰς ἰδίας συμφοράς. Γέρων ἐρημίτης ὁ ἐκ Κρήτης φυγὼν πατὴρ τοῦ Χαριλάου, συγκινηθεὶς ἐκ τῶν θρήνων τῆς ποιμενίδος προσέρχεται καὶ ἐρωτᾷ τὴν αἰτίαν τῶν πολλῶν κλαυθμῶν καὶ θρήνων. Αὐτὴ δὲ διηγεῖται τὴν ἰδίαν καταγωγὴν καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τοῦ πρὸς τὸν Χαρίλαον ἔρωτος προσθέτουσα ὅτι, ὅμηρον δοθέντα τῷ πατρὶ αὐτῆς ὑπὸ τῶν Κρητῶν μετ' ἄλλων ἐννέα, ἔσωσε τοῦ θανάτου ἡ νεᾶνις, καὶ ἐν τέλει τὴν ἐκ τῆς τρικυμίας σωτηρίαν αὐτῆς. Ἀμοιβαίως καὶ ὁ γέρων διηγεῖται τὰς ἰδίας τύχας, ὁμολογεῖ ἑαυτὸν πατέρα τοῦ Χαριλάου, ὃν δοὺς ὅμηρον τῷ Ἀλφόνσῳ καὶ μαθὼν τὸν αὐτοῦ θάνατον, ἐξ ἀπελπισίας ἐγκατέλιπε τὴν πατρίδα καὶ ἦλθεν εἰς Νάξον ἵνα τελειώσῃ ἐν τῇ ἐρημίᾳ τὸν βίον. Ἡ κοινὴ τύχη καλεῖ τοὺς δύο ἐρημίτας ὑπὸ τὴν αὐτὴν καλύβην πρὸς ἀμοιβαίαν παρηγορίαν.

Ὁ Χαρίλαος ἀναζητήσας εἰς πόλεις καὶ χώρας τὴν ἐρωμένην καὶ οὐδαμοῦ δυνηθεὶς ν' ἀνεύρῃ αὐτήν, φλογίζει τοὺς ἁπανταχοῦ Κρῆτας νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῆς ἀγωνιζομένης πατρίδος, καὶ αὐτὸς ἑτοιμάζεται πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας. Ἀλλὰ πρῶτον ἔρχεται εἰς Νάξον πρὸς τὸν γέροντα Κρῆτα, πρὶν ἀπέλθῃ εἰς τὸ πεδίον τῶν μαχῶν, ἵνα λάβῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ ὡς ἁγίου γνωστοῦ ἤδη γενομένου τούτου ἐρημίτου. Ἐν τῇ συνδιαλέξει ἀναγνωρίζει ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, διηγεῖται οὗτος τὰς τῶν Κρητῶν μάχας καὶ τὸν φόνον τοῦ στρατάρχου τῶν Ἐνετῶν Ἀλφόνσου. Ἡ Ῥοδώπη, ἐντὸς τῆς καλύβης οὖσα, ἅμ' ἀκούσασα τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐξέρχεται αἴφνης ἔντρομος καὶ παράφορος ἐκ τοῦ ἀνελπίστου ἀκούσματος, καὶ ἀναγνωρίζεται οὕτως μετὰ τοῦ Χαριλάου· ἀλλ' ἀποστρέφεται τὸν τέως πολυπόθητον ἐραστὴν ὡς φονέα τοῦ πατρός της, καὶ παράφρων ἐκ τῆς λύπης γενομένη, πλανᾶται εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἐν τέλει ῥίπτει ἑαυτὴν ἀπὸ βράχου ὑψηλοῦ εἰς βάραθρον καὶ τελευτᾷ. Ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς θρηνοῦσιν αὐτὴν ἐπὶ μακρὸν χρόνον· Ὁ Χαρίλαος ἀναχωρεῖ πάλιν εἰς Κρήτην, ὅπου πίπτει γενναίως κατὰ τῶν πολεμίων μαχόμενος. Πλοῖον δ' ἐκεῖθεν ἐλθὸν εἰς Νάξον φέρει τὴν πικρὰν ἀγγελίαν τοῦ θανάτου αὐτοῦ εἰς τὸν πατέρα, οὗτινος τοὺς ἐκ τῶν δακρύων ἀποξηρανθέντας ἤδη ὀφθαλμοὺς καλύπτει παραυτίκα ὁ θάνατος.

Τοιοῦτος ὁ μῦθος τοῦ ποιήματος. Ἐν αὐτῷ φαίνεται ἡ περὶ τὴν εὕρεσιν τέχνη καὶ φιλοκαλία τοῦ ποιητοῦ καὶ πολὺ τὸ διάφορον, ὅπερ τηρεῖ ἀδιάσπαστον τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου διὰ παντὸς τοῦ ποιήματος. Ἡ οἰκονομία τοῦ ὅλου εἶναι μέν, γενικῶς εἰπεῖν, καὶ μάλιστα ἐν ἀρχῇ, ἱκανῶς ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν πραγμάτων παρεσκευασμένη, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μετάβασις γίνεται οὐχὶ ἐναργῶς καὶ φυσικῶς, ὥστε ὁ ἀναγνώστης ἀναγκάζεται διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ν' ἀναζητῇ αὐτὸς τὴν συνέχειαν καὶ τὸν σύνδεσμον τῶν ἐννοιῶν. Ἡ τοῦ μύθου μάλιστα λύσις, ἥτις εἶναι τὸ δυσχερέστερον μέρος παντὸς ποιήματος, καὶ ἔνθα δεικνύεται ἡ τοῦ ποιητοῦ τέχνη καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς εὑρέσεως, εἶναι ἀπίθανος καὶ βεβιασμένη. Ἐπειδὴ πάντα τὰ κύρια τοῦ ποιήματος πρόσωπα συνάγει ὁ ποιητὴς εἰς τὴν νῆσον Νάξον. Καὶ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ γέροντος, πατρὸς τοῦ Χαριλάου, μετὰ τῆς ἐρωμένης τούτου εἶναι ἄτεχνος, καλὴ δὲ ἡ τῶν δύο ἐραστῶν· ἡ συνάντησις ὅμως αὐτῶν ἀπίθανος, ὡς καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ ποιμενικοῦ βίου τῆς νεάνιδος, βοσκούσης ἐν τοῖς ὄρεσι ξένα ποίμνια, καὶ ἡ ἄνευ λόγου εὔκολος συγκατάθεσις αὐτῆς νὰ συζῇ ἐν τῇ ἐρημίᾳ μετὰ τοῦ γέροντος ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην. Ὡσαύτως ἀπίθανος εἶναι καὶ ἡ πρὸς τὸν γέροντα διήγησις τῆς ἐκ τῆς τρικυμίας σωτηρίας τῆς Ῥοδώπης· διότι ὡς ἐκ θαύματος σώζεται αὕτη μετὰ τῆς λέμβου, ἀπόλλυται δὲ ὁ ἀκολουθῶν αὐτὴν Κάτων, ἢ τοὐλάχιστον οὐδεὶς γίνεται λόγος ἐν τῷ ποιήματι περὶ τῆς τύχης τούτου. Κάλλιστα μὲν εἰκονίζει ὁ ποιητὴς ἐν στιχ. 284 διὰ τῆς σιωπῆς καὶ λειποθυμίας τὴν ἔκπληξιν τῆς ἀθώας Κόρης, ἀποπλήκτου τρόπον τινὰ γενομένης ἐκ τῆς ἀκοῆς τοῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος τοῦ Κάτωνος· διότι πᾶσα διὰ λόγου ἔκφρασις τῆς λύπης καὶ ἀπελπισίας αὐτῆς ἐκ τῆς ἀπάτης τοῦ δολίου ἀνδρὸς καὶ ἐκ τοῦ κινδύνου, εἰς ὃν αἴφνης εὑρίσκεται μακρὰν συγγενῶν καὶ πατρίδος, εἰς χεῖρας δὲ τοῦ ἐξαπατήσαντος αὐτήν, ἤθελεν εἶσθαι λίαν ἀσθενής. Ἀλλὰ πρὸς τί ἡ ἐν τῇ λειποθυμίᾳ τῆς Κόρης ἐμφάνισις τῆς Ἑκάτης; Τίνος ἕνεκα ἡ θεοφάνεια αὕτη; Ἵνα ἴδῃ τὸ κάλλος αὐτῆς εἰς

τὸ κάτοπτρον τοῦ πόντου λέγει ὁ ποιητής. Ἀλλὰ διατί ἐμφανίζεται ἡ σελήνη εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἔρωτος τοῦ Κάτωνος καὶ ἐν τῇ λειποθυμίᾳ τῆς κόρης; Ἵνα δοθῇ ἴσως αἰτία εἰς τὸν ποιητὴν νὰ προσθέσῃ τοὺς ἄλλως καλοὺς τούτους στίχους ἐν τέλει τοῦ α ᾄσματος.

Τότε παρθένος καλὴ κ' ἡ φιλάρεσκος ἦλθεν Ἑκάτη,
Ὅπως τὰ κάλλη αὐτῆς εἰς τὸ κάτοπτρον ἴδῃ τοῦ πόντου,
Κ' εἶδε τὴν κόρην ἐκεῖ. . . Ἀφροδίτη μαρμάρινος ἦτο
Ἐκ τοῦ λιθίνου αὐτῆς στυλοβάτου χαμαὶ πεπτωκυῖα,
Ἄνευ πνοῆς καὶ μὲ μόνον τῆς τέχνης τὸ ἄψυχον κάλλος.

Ὡς οὐσιῶδες ἁμάρτημα τοῦ ὅλου ποιήματος νομίζομεν καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν τηρεῖ τὸν προσήκοντα καὶ ἁρμόζοντα χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς, ἐξ ἧς λαμβάνει τὴν ὑπόθεσιν. Ἐπειδή, ἐν ᾧ αὕτη ἀνήκει εἰς προγενεστέρους χρόνους, τῶν προσώπων ὁ χαρακτὴρ δὲν φέρει τι ἰδιάζον καὶ ἁρμόζον εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην· ἀλλὰ περιγράφεται οὕτως, ὥστε, ἄν τις ἀντὶ τούτων εἰσαγάγῃ τοὺς νῦν ζῶντας Κρῆτας καὶ Τούρκους, τὸ ποίημα οὐχ ἧττον ἤθελε συμφωνεῖ πρὸς τὰ σήμερον ἤθη καὶ τὸν χαρακτῆρα τούτων.

Τὴ ἔλλειψιν ὅμως ταύτην ἀναπληροῖ πως ὁ ποιητὴς δι' ἄλλης ἀρετῆς. Ἐπειδὴ τοὺς ἰδίους χαρακτῆρας ἑνὸς ἑκάστου τῶν προσώπων εἰκονίζει δεξιῶς. Δεσμεύεται μὲν ἡ τοῦ Χαριλάου ψυχὴ διὰ τοῦ ἔρωτος τῆς Ῥοδώπης· φαίνεται οὗτος πρὸς ταύτην πιστὸς καὶ σταθερός, καὶ σπεύδει νὰ περιβάλῃ ἑαυτὸν μὲ δάφνας πολεμικῆς δόξης καὶ ἀνδρίας, ὅπως ἀρέσῃ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ψυχὴν τῆς ἐρωμένης· πλὴν δὲν προδίδει χάριν αὐτῆς τὴν πατρίδα, δὲν γίνεται ἐπιλήσμων ταύτης ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολλῶν ἀγαθῶν, ἃ παρέχει αὐτῷ ὁ οἶκος τοῦ δουκός, πατρὸς τῆς ἐρωμένης, Ἀλφόνσου. Εἰς τὸ γενναῖον τοῦτο αἴσθημα τοῦ εὐγενοῦς νέου, ὑπήκουσα ἡ ὡραία κόρη, συγχωρεῖ αὐτῷ ν' ἀπέλθῃ καὶ νὰ μάχηται ὑπὲρ τῆς ἰδίας πατρίδος κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς· ἀλλὰ καὶ αὕτη πάλιν δὲν λησμονεῖ τὸ ὑπὲρ τῆς ζωῆς τοῦ πατρὸς αἴσθημα, ὅπερ ἱερώτερον καθῆκον ἐπιβάλλει αὐτῇ. Δέχεται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς καὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Κάτωνα, ὅπου οὗτος θέλει, ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ ἐραστοῦ, ἀλλὰ δίδουσα τὸ ξίφος (στιχ. 241) τῷ ὑπ' αὐτῆς ἀπολυομένῳ ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ τῶν δεσμῶν Χαριλάῳ, καὶ εἰς τὴν μάχην ἀπερχομένῳ ἵνα πολεμήσῃ τὸν ἴδιον αὐτῆς πατέρα, παραινεῖ νὰ φείδηται τῆς ζωῆς τοῦ πατρός της. Τὸ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς αἴσθημα εἶναι τοσοῦτον ἰσχυρὸν ἐν αὐτῇ, ὥστε ἅμ' ἀκούσασα παρὰ τοῦ Χαριλάου ὅτι ἐφόνευσε τὸν Ἀλφόνσον, ἐξέρχεται αἴφνης ἐκ τῆς καλύβης τοῦ γέροντος, ὅθεν ἄγνωστος ἠκροᾶτο αὐτοῦ, καὶ ἐκφωνεῖ πρὸς τὸν οὕτως ἀναγνωρισθέντα ἐραστὴν τοὺς στίχους τούτους, οἵτινές εἰσιν ἐκ τῶν καλλιτέρων τοῦ ὅλου ποιήματος.

Σὺ τοῦ πατρός μου φονεύς;
Ἂν ὁ Χαρίλαος σύ. . Ἀλλ' ἂν σὺ καὶ φονεὺς τοῦ πατρός μου·
Εἶμ' ἡ Ῥοδώπη ἐγώ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ Ῥοδώπη σου πλέον,

Τὸ μέγεθος τῆς λύπης ταύτης οὐ μόνον σβένει τὸ αἴσθημα τοῦ πρὸς τὸν Χαρίλαον ἔρωτος, ὑπὲρ οὗ ἐστερήθη προθύμως πάντων τῶν τῆς ζωῆς ἀγαθῶν, ἀλλὰ συνταράσσει τὰς φρένας καὶ προκαλεῖ τὸν θάνατον αὐτῆς. Διὰ τοιαύτης καταστροφῆς κολάζεται καὶ αὐτὴ διὰ τὸ πρὸς τὸν πατέρα ἁμάρτημα, ὃν προδοῦσα ὑπὲρ τῆς ζωῆς τοῦ ἐραστοῦ ἐγκατέλιπε καὶ αἰτία ἐγένετο τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ ὁ Χαρίλαος ἔτι διὰ τῆς αἰφνιδίου καὶ ἀπροσδοκήτου στερήσεως, ἐν ᾧ χρόνῳ ἀνεκτήσατο πάλιν τὸ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀναζητούμενον ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης. Τὴν πρᾶξιν δὲ ταύτην, δι' ἣν οὕτω τιμωρεῖται ὁ Χαρίλαος, δικαιολογεῖ ὁ ποιητὴς ὡς ὑπαγορευθεῖσαν ἐκ τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος αἰσθήματος. Ὥστε ἐκ τῆς πάλης δύο ἀντιθέτων γενναίων αἰσθημάτων, ἅπερ κατέχουσι τὴν καρδίαν τοῦ ἥρωος, ὡς αὐτὸς ἐν στίχῳ 503 λέγει·

Σύ κ' ἡ πατρίς μου λοιπὸν τὴν καρδίαν μου λάβετε πᾶσαν.

λαμβάνει τὰ νικητήρια τὸ τῆς πατρίδος, ὑπὲρ ἧς τελευταῖον πίπτει θῦμα καὶ αὐτὸς ὁ γενναῖος Χαρίλαος. Ἵνα μεγαλύνῃ δὲ ἔτι μᾶλλον τὸν χαρακτῆρα τοῦτον τοῦ Χαριλάου, εἰκονίζει μὲ πολὺ ἀσθενέστερα χρώματα τὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ὅστις, ἥττων γενόμενος τῆς λύπης ἐκ τῆς ψευδοῦς φήμης τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ, ἐγκαταλείπει τὴν ἀγωνιζομένην πατρίδα ἐξ ἀπελπισίας καὶ γήρως, καὶ ἀναχωρεῖ εἰς Νάξον ἵν' ἀποθάνῃ, ὡς ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι πράττει πᾶς κοινὸς ἄνθρωπος. Τοῦτο δὲ ἄριστα οἰκονομεῖ ὁ ποιητής, γινώσκων ὅτι ἡρωϊκὴ πρᾶξις καὶ γενναῖον φρόνημα τοσούτῳ μᾶλλον εἶναι θαυμαστά, ὅσῳ σπανιώτερον καὶ ἐν ὀλίγοις ὑπάρχει· ἄλλως παύει ὁ θαυμασμός.

Ἡ γλῶσσα τοῦ ποιήματος εἶναι, γενικῶς εἰπεῖν, καλὴ καὶ εὔκολος ἐν τῇ ἀναγνώσει, διότι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καθαρεύει λέξεων κοινῶν καὶ ἀρχαϊκῶν καὶ σπανίων, καὶ συντάξεων ἐπιτετηδευμένων. Ἀπαντῶνται ὅμως καί τινες στίχοι κακόζηλοι ἢ δυσνόητοι· ὡς

Στ. 231 Ἔνθα τὸ κῦμα φιλεῖ τὴν ἀκτήν, ὡς νεκρὰν ἐρωμένην.
» 306 Στάχεις ἐκεῖ κεφαλῶν τοῦ δουκὸς ἡ ῥομφαία θερίζει.
» 303 Αἵματος ῥύθρα κυλινδοῦσι τὴν ζωήν.
» 452 Ἴδε τὰς πληγὰς τῶν δακτύλων πικρᾶς εἱμαρμένης.
» 474 Ὅσα ποτὲ ποιητοῦ δὲν ἐλάλησε πύρινος γλῶσσα.

Οὐχὶ ἐπιτυχὴς εἶναι καὶ ἡ εἰκὼν τῆς γαλήνης ἐν στίχοις 346 - 50. Μυθολογικῶς δ' ἡμαρτημένος ὁ τρίτος στίχος τοῦ ποιήματος·

Φράσσει τὸ οὖς δι' αὐτὴν Ὀδυσσεὺς διαβάτης ὁ χρόνος.

διότι τῶν ἑταίρων αὐτοῦ οὐχὶ τὰ ἴδια ὦτα ἔφραξεν ὁ Ὀδυσσεύς. Καί πως σχολικὸς ἢ ἄχαρις νῦν εἶναι ὁ περὶ Κρήτης λεγόμενος οὗτος στίχος·

Μάκαριν μὲν οἱ θεοί, Κρήτην δὲ οἱ θνητοὶ τὴν καλοῦσιν.

Τὸ μέτρον εἶναι ὁ δακτυλικὸς ἑξάμετρος ἐντέχνως καὶ καλῶς ἐξειργασμένος, δι' ὃ προβαίνει ἀπταίστως καὶ εὐκόλως ἡ ἀνάγνωσις. Μόνον εἰς ὀλίγους στίχους δὲν τηρεῖται ἡ τομή, ὡς ἐν τοῖς στιχ. 76, 91, 352. Ἄρρυθμος δὲ εἶναι ὁ στίχος 113 καὶ ὁ 138, καὶ εἰς δύο ἄλλους, 355 καὶ 436, εὕρηται ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τις ἐν ἄρσει, ἣν το-

νίζει ὁ ποιητὴς ταύτης χάριν. Τροχαῖος ἀντὶ δακτύλου παρὰ τοὺς κανόνας τοῦ ἑξαμέτρου εὕρηται ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ μόνῳ·

Ἦρχισε δὲ αὐτὴν ν' ἀναγνώσῃ μὲ χείλη ἀλγοῦντα.

Μεταβαίνομεν εἰς τὴν κρίσιν ἄλλου ποιήματος, ὅπερ διὰ τὴν καλλιέπειαν καὶ καθαρότητα τῆς γλώσσης καὶ τὴν καλὴν στιχουργίαν ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν κριτῶν. Καλεῖται δὲ τοῦτο δι' ἀπαισίου ὀνόματος Υἱὸς τοῦ δημίου, καὶ εἶναι κατὰ τοῦ ποιητοῦ τὴν ἐπιγραφὴν ἱστορικόν, ἢ μᾶλλον μυθιστορικὸν ἔπος ἐκ 4 ἀσμάτων καὶ 500 ἀκριβῶς ὁμοιοκαταλήκτων στίχων εἰς 50 δεκαστίχους στροφὰς διῃρημένον, ὧν ἑκάστη περιγράφει ἰδίαν καὶ τελείαν σκηνήν. Ἡ ὑπόθεσις τούτου εἶναι αὕτη·

Ἦχος κωδώνων καλεῖ τοὺς εὐσεβεῖς εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου. Ἐν τοῖς συνελθοῦσιν ἦτο λαμπροστόλιστος καὶ ὁ υἱὸς τοῦ δημίου Μαρτῖνος καὶ ἡ εὐειδὴς καὶ χαρίεσσα Χρηστίνα μετὰ τοῦ ἰδίου πατρός. Τὰ ἀμοιβαῖα βλέμματα διακόπτουσι τῆς προσευχῆς τὸ νῆμα, καὶ τοξεύουσι βαθέως τὰς καρδίας τῶν δύο τούτων νέων· ἡ δὲ τῆς ἐκκλησίας διάλυσις ἀφίνει ἐν αὐταῖς πληγὰς σφοδροῦ πόθου. Εἶτά ποτε θύελλα αἴφνης ἐπελθοῦσα ἀναγκάζει τὸν περιδιαβάζοντα πατέρα μετὰ τῆς κόρης νὰ εἰσέλθῃ ὑπὸ τὸν ἐν ἐρημίᾳ οἶκον τοῦ δημίου, ἔνθα ἡ τύχη παρουσιάζει καὶ πάλιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Μαρτίνου τὸ ἀντικείμενον τῶν αὐτοῦ πόθων. Κρύπτει τὸ πάθος καὶ τὸ πατρικὸν αὐτοῦ ὄνομα ἐρωτηθείς, ὡς ἐκ τῆς θυέλλης καὶ αὐτὸς εἰσελθὼν ὑπὸ τὴν στεγὰν στέγην λέγων, ἀλλ' αἴφνης ἐπελθὼν καθημαγμένος ὁ πατὴρ, προδίδει τὸν ψευσθέντα υἱὸν καὶ ἀναγκάζει διὰ τοῦτο νὰ γείνῃ καὶ οὗτος ἐξ ἀπελπισίας διὰ τὴν καταγωγήν του τῆς κοινωνίας ἕτερος δήμιος, σφάζων καὶ ληστεύων τοὺς ἀνθρώπους. Ἐν τούτοις τὴν ὡραίαν Χρηστίναν ἑτοιμάζεται νὰ δώσῃ γυναῖκα ὁ πατὴρ εἰς ἄνδρα, ὃν ἡ τετραυματισμένη τῆς νεάνιδος καρδία ἄκουσα καὶ ψυχρὰ δέχεται. Τὰ πάντα εἰσὶν ἕτοιμα πρὸς τὴν στέψιν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, ὅπου πρὸ ἔτους ἐτρώθη ἡ καρδία τῆς νύμφης· καὶ ὁ ἱερεὺς μόγις ἐξάγει ἐκ τοῦ βάθους τῶν στέρνων τῆς μόνης μεταξὺ μυρίων χαιρόντων ἀθυμούσης νέας ἀσθενὲς καὶ βίαιον ναί, ὅτε κρότος πυροβόλου ῥίπτει κατὰ γῆς νεκρὰν τὴν ὡραίαν Χρηστίναν. Ὁ τρόμος καὶ ἡ φρίκη τῶν πλείστων φευγόντων δίδει καιρὸν καὶ τόπον εἰς τὸν κακοῦργον νὰ ῥίψῃ χαμαὶ διὰ τοῦ ξίφους καὶ τὸν νυμφίον· ἡ δὲ τῶν ποδῶν ταχύτης σώζει τὸν φονέα Μαρτῖνον, ὃν ἡ παροργισθεῖσα Νέμεσις ἄγει μετ' οὐ πολὺ νὰ σφαγῇ αὐτόχειρ ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν ἰδίων αὐτοῦ θυμάτων.

Τοσοῦτον ἁπλῆ εἶναι ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος τούτου, οὗτινος ἡ χάρις ἀδύνατον εἶναι νὰ γείνῃ καταφανὴς ἐν τῇ ὑποθέσει. Εἰς δεῖγμα τῆς καλλιεπείας καὶ χάριτος τούτου ἔστωσαν οἱ στίχοι τοῦ πρώτου ἄσματος, δι' ὧν περιγράφει ὁ ποιητὴς τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρώτην γνῶσιν τῶν δύω ἐραστῶν καὶ τὰ πρῶτα αὐτῶν αἰσθήματα.

Βαρύγδουπος ἦχος χαλκίνων κωδώνων
Εἰς οἶκον θεοῦ τοὺς πιστοὺς προσκαλεῖ.
Μακρόθεν τὸν θεῖον ἀκούοντες τόνον,
Πρὸς δόξαν τοῦ Πλάστου προβαίνουν πολλοί.
Λαμπρᾶς, ἑορτῆς ἀνεφάνη ἡμέρα,
Ψαλμοὶ εὐσεβῶν πλημμυροῦν τὸν ἀέρα,
Θύμιαμ' ἁγνὸν εὐπροσδέκτου θυσίας
Ἀρώματος μύστου πληροῖ τὸν ναόν,
Κ' ἐξ ὕψους ἐν μέσῳ ἀγγέλων χορείας
Ἀόρατος χεὶρ εὐλογεῖ τὸν λαόν.

Μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ ὁ νέος Μαρτῖνος,
Νεόῤῥαπτον φέρων στολὴν ἑορτῆς,
Εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσῆλθε κ' ἐκεῖνος,
Μετέχων τῆς δόξης φαιδρᾶς τελετῆς.
Εἰς τόνων εὐρύθμων τερπνὴν ἁρμονίαν
Ἠσθάνθ' ἡδονὴν εἰς τὰ στέρνα γλυκεῖαν.
Τὸ γόνυ τοῦ Πλάστου ἐνώπιον κλίνων,
Προσέφερε μέρη θερμῆς προσευχῆς.
Δακρύων πληθὺν εἰς κατάνυξιν χύνων
Προέδιδεν αἴσθημ' ἀλγούσης ψυχῆς.

Πλησίον αὐτοῦ ὡσεὶ ἄνθος ὡραία,
Ὦ νύμφ' ἥτις σφαῖραν ἀλλοῖαν οἰκεῖ,
Τὴν ὄψιν εὐπρόσωπος στρέψασα νέα
Προσεῖδεν ἐκεῖνον μὲ ἦθος γλυκύ.
Τὰ βλέμματ' αὐτῶν ἀντηθέντα τὸ πρῶτον,
Πληγὰς κ'εἰς τοὺς δύο παρέσχον ἐρώτων·
Καὶ εἶδεν ὁ νέος, τὸ βλέμμα εὐθύνων
Εἰς τῆς κρινολεύκου τὴν ὄψιν θεᾶς,
Πορφύρεον χρῶμα ἐκείνην λαμπρύνον
Καὶ τὰς ῥοδοπλάστους κοσμοῦν παρειάς.

Ἀφότου ἠσπάσθη τὸ φῶς τοῦ ἡλίου
Ὑπῆρχεν ἡ πρώτη ἐκείνη φορὰ,
Καθ' ἣν ὁ Μαρτῖνος ἐν φόβῳ Κυρίου
Ἐπέβ' εἰς ἐδάφη ναοῦ ἱερά.
Ἀλλ' ἔκτοτε πᾶσαν χαρὰν εἶχε χάσει,
Ἐμίσει τὸν κόσμον, ἠγάπα τὰ ἔδαφη·
Πυρὰν ὑποκρύπτων κρατῆρος ἀγνώστου
Ταχὺς εἰς ὀνείρους ἐπέτα τερπνούς.
Αὐτὴν ἐνθυμεῖτο, καὶ ζῶσαν ἐμπρός του
Τὴν φλὴν μορφὴν της παρίστα ὁ νοῦς.

Καλῶς καὶ πιθανῶς διαγράφει ὁ ποιητὴς καὶ ἐν τῷ γ' ἄσματι τὰ τοῦ γάμου, τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ, καθόσον τοῦτο γίνεται ἐκ τοῦ προσώπου δῆλον, τῶν δύο νεονύμφων, καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς νεάνιδος μετὰ βίας καὶ μόλις ἐκ βάθους τῶν στέρνων ἐξαγούσης τὸ ναί, καὶ τὴν φρίκην, ἥτις καταλαμβάνει τοὺς παρεστῶτας ἐκ τῆς θέας οἰκτρῶν θυμάτων καὶ αἱμοβόρου φονέως, ἐν τοῖς στίχοις τούτοις·

Βαρύγδουπος ἦχος χαλκίνων κωδώνων
Εὐφρόσυνον γάμου ἡμέραν δηλοῖ.
Μακρόθεν τὸν θεῖον ἀκούοντες τόνον
Εἰς οἶκον Κυρίου προβαίνουν πολλοί.
Λαμπάδων πληθὺς φῶς χρυσοῦν διαχέει,
Εὐῶδες λιβάνου θυμίαμα καίει.
Ποικίλα τὸ πρόναον ἀνθη κοσμοῦσι,
Τερπνὴ διαδίδεται μύρων ὀσμή.
Φωναὶ γαμηλίου ᾠδῆς ἀντηχοῦσι,
Καὶ τράπεζαν ζεῦγος στεφάνων κοσμεῖ·
Ἀλλὰ διὰ ποῖον τὰ ῥόδα καὶ κρῖνα
Καὶ τόση ἐπίδειξις λαμπρᾶς τελετῆς;
Ἰδοὺ ἐν τῷ μέσῳ ἡ νύμφη Χρηστίνα,
Ὁ μέλλων νυμφίος πλησίον αὐτῆς.
Χαρὰ καὶ φαιδρότης τοὺς πάντας στολίζει.
Πλὴν μόν' ἡ Χρηστίνα χαρὰν δὲν γνωρίζει.

Ἀνάμνησις ποία παλαιῶν ὀλεθρίων! . . .
Εἰς τοῦτον πρὸ ἐτῶν τὸν θεῖον ναὸν
Τὸν αἴτιον εἶδε τοσούτων δακρύων,
Τοῦ Μάρκου δημίου τὸν φίλον υἱόν.

Καὶ τώρ' ἀνθοφόρου ἐν μέσῳ χορείας
Παρίσταται νύμφη ἀνδρὸς μισητοῦ,
Ἀνδρὸς, ὅστις τέρας φρικτῆς δυσειδείας,
Ἐγείρει τὸ μῖσος παντὸς θεατοῦ.
Εἰς ὥραν ἀκμὴ ἡλικίας ἀκμαίαν
Μορφὴν ὅμως ἔχει αὐτὸς γηραλέαν.
Εἰς ἄτακτον βίον ἀώρως γηράσας
Ἀμβλὺ ἔχει πνεῦμα καὶ σῶμ' ἀσθενές.
Τὴν πλείστην οὐσίαν εἰς παίγνια χάσας,
Εἰς ὄνομα μόνον καυχᾶτ' εὐγενές.

Στολὴν ἱερέως χρυσόπλεκτον φέρων,
Κ' ἐνάρετον ἔχων ἀγγέλου ψυχὴν,
Φωνὴ γεγωνυῖα σεβάσμιος γέρων
Τοῦ γάμου τὴν θείαν προφέρει εὐχήν.
Καὶ τρεῖς ἀνατείνων δακτύλους ἁγίους
Πρὸς δόξαν θεοῦ εὐλογεῖ τοὺς νυμφίους.
Τὴν τρέμουσαν νύμφην χρυσοκεντημένῃ
Καλύπτει ὡραία τοῦ γάμου ἐσθῆς,
Καὶ μύστοι εὐώδεις ἀρτίως κεκαμένοι,
Τὰς ἕλικας στέφουσι κόμης ξανθῆς.

Τῶν δύο νυμφίων ἀντίθεσις ποία!
Ζοφώδης σκοτία πλησίον φωτὸς,
Πλησίον χειμῶνος γελῶσα εὐδία,
Πρωΐα ῥοδόχρους πλησίον νυκτός·
Καὶ ὅς-τις αὐτοὺς θεωρῶν παραβάλλει
Ἐκείνου τὸ αἶσχος κ' ἐκείνης τὰ κάλλη,
Ἐξ ὄψεως πρώτης συνέπειαν βίας
Τὸν γάμον τεκμαίρεται τοῦτον εὐθύς,
Πλὴν πόθους συστέλλουσ' ἀλγούσας καρδίας
Ἡ νύμφη Χρηστίνα σιγᾷ εὐπειθής·

Ἀλλ' ἦλθε καιρὸς καὶ αὐτὴ νὰ συντύχῃ·
Τὸν νοῦν της κατέχουσι σκέψεις δειναί.
Τοῦ βίου της κρέμαται πᾶσα ἡ τύχη
Ἐκ μόνων τῶν λέξεων ὄχι ἢ ναί.
Δακρύων τὰ ὄμματα ἔχουσα πλήρη
« Ναί » εἶπε φωνῇ κλυθμηρᾷ καὶ θρηνήρει.
Καὶ πᾶς τις, ἀκούσας τὸ ναὶ τῆς Χρηστίνας
Καὶ ἅμ' ἀκουσίαν αὐτῆς στοναχὴν,
Ὀργῆς πρὸς τὸν γέροντα βλέμματα τείνας
Ἠσθάνθ' εἰς τὸ στῆθος σφοδρὰν ταραχήν.

Πλὴν μόλις ἠκούσθ' ἡ φωνὴ τῆς ἀθλίας,
Ἐκρήξεως ἤχησε κρότος σφοδρὸς,
Καπνὸς διεδόθη καὶ σφαῖρ' ἀπωλείας
Εὐστόχως ἐστάλ' ὑπ' ἀγνώστου χειρός.
Ὡς ἄνθος ἐληθὲν ὑπ' ἀγρίου βορέως
Ἡ νύμφη πρηνὴς κατεκλίθη βιαίως.
Ὦ θέα δακρύων! πορφύρεον αἷμα
Τὸ ἔδαφος βάφει, βαθεῖς γογγυσμοὶ
Ἀκούονται, καὶ τὸ ὑμέναιον στέμμα
Ἐκπνέουσαν ἤδη τὴν νύμφην κοσμεῖ.

Ἡ ἔκπληξις πάντων κατέχει τὰ στήθη,
Ἀγρίων πληροῦται ὁ θόλος κραυγῶν,
Τὸ ἔντρομον πλῆθος ὅσων ἐκινήθη
Τοξεύον τὸ βλέμμα ἐκ φρίκης γοργόν.
Εἰς αἵματος οἶκον μὴ θέλον νὰ μείνῃ
Ταχὺ πρὸς τὴν θύραν τὸ ὅθμα εὐθύνει.
Καὶ μόνοι τρεῖς μένουν τῆς νύμφης πλησίον,
Ὁ κλαίων τὸ μόνον τοῦ τέκνου πατὴρ,
Ὁ σιβᾶς κινῶν ἱερεὺς, καὶ δακρύων
Ὁ πάσης χαρᾶς στερημένος μνηστήρ.

Τὰς τρίχας τῆς κόμης του ἔχων ὀρθίας
Καὶ ξίφος ἀστράπτον εἰς χεῖρας κρατῶν,
Ἐφώρμησε τότε ὠχρὸς νεανίας
Καὶ δεύτερον θῦμα θανάτου ζητῶν.
Τὸν κλαίοντ' αὐτὸς πλησιάσας μνηστῆρα,
Βιαίως νευρώδη προσέτεινε χεῖρα·
Φωνὴ ταυτοχρόνως ἠκούσθη ἀγρία,
Ἐξ ἧς ἐταράχθη ὁ σύμπας ναός.
Ἰδοὺ τοῦ Μαρτίνου ἐκδίκησις ποία,
Ἰδοὺ πῶς κτυπᾷ ὁ τοῦ Μάρκου υἱός.

Ὡς εἶπε, τὸ ξίφος μετέωρον σείων
Βαυμένον εἰς αἷμα καιρίας πληγῆς,
Κατεῖδεν ἀσμένως τῆς νύμφης πλησίον
Ἐκεῖνον πεσόντα νεκρὸν κατὰ γῆς.
Καὶ πρὶν ἢ τὸ ἔκθαμβον πλῆθος τολμήσῃ
Ἀνδρὸς μανιώδους τὸν δρόμον νὰ κλείσῃ,
Τοὺς δύο νεκροὺς προσιδὼν στιγμιαίως
Κ' εἰς θέαν τοιαύτην πικρῶς μειδιῶν,
Ὡς φῶς ἀστραπῆς διαβαίνων ταχέως
Ἀφῆκε τὸν ἔμπλεων φρίκης ναόν.

Ἀλλ' ὑπὸ τὰς ἀρετὰς ταύτας τοῦ λεκτικοῦ καὶ τῆς στιχουργίας καὶ ποιήσεως κρύπτονται οὐ μικρὰ καὶ ὀλίγα ἁμαρτήματα. Τὰ οὐσιωδέστερα τούτων εἰσὶ τὰ τῆς ὑποθέσεως καὶ τὰ τῆς οἰκονομίας. Καὶ πρῶτον μὲν δὲν μεμφόμεθα τὸν ποιητὴν, ὅτι ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ποίημά του ἀπαίσιον ὄνομα, καλῶν τὸν ἥρωα υἱὸν δημίου, εἰ καὶ τοῦτο εὐθὺς ἐν ἀρχῇ δὲν διεγείρει εὐάρεστον αἴσθημα εἰς τὸν ἀναγνώστην, ἀλλὰ μεμφόμεθα, διότι δίδει εἰς τὸν ἥρωα χαρακτῆρα ἠθικῶς ἀπόβλητον καὶ μιαρὸν, ἐντελῶς ἀποδοκιμαζόμενον ἐν τῇ ποιήσει, ἥτις σκοπὸν ἔχει οὐχὶ τὴν τέρψιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν ὠφέλειαν. Τίς δὲ ἡ ὠφέλεια ἐκ ποιήματος διδάσκοντος τὸ δωρεὰν ψευδολογεῖν καὶ ὅπου μεγάλη ἀνάγκη δὲν ἀπαιτεῖ τοῦτο, ὡς ψεύδεται ὁ ἥρως εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ποιήματος, ἐν στιχ. 145, ἀρνούμενος τὸ ἴδιον αὐτοῦ γένος· εὐθὺς δὲ μετ' ὀλίγον ἐξελεγχόμενος ψεύστης ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς, καὶ ὁδηγοῦντος τρόπον τινὰ τοὺς ἀποτυγχάνοντας ἕνεκα τῆς καταγωγῆς των ἐραστὰς νὰ γίνωνται λῃσταὶ καὶ νὰ σφάζωσι καὶ νὰ θύωσιν ἀνηλεῶς τοὺς πολίτας; Ἀρεσκόμεθα καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις καὶ ποιήμασι νὰ πλάττωμεν ψευδεῖς ληστείας καὶ φόνους ἀδίκους, ὡς νὰ μὴ ἤρκουν τὰ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀληθῶς γινόμενα; Βεβαίως δὲν δύναται ὁ ποιητὴς νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἥρωα αὐτοῦ ὡς ἐκ φύσεως ἔχοντα τὴν κακίαν, διότι ἐγεννήθη ἐκ δημίου· ἐπειδὴ οὔτε ὁ δήμιος εἶναι φύσει θηριώδης, εἰ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπεσκλήρυναν οἱ συχνοὶ θάνατοι, οὔτε ὁ ὀρθὸς λόγος δέχεται, ὅτι οἱ ἄνθρωποι φύσει γεννῶνται κακοί· τοὐναντίον δοξάζομεν, ὅτι πάντες γεννῶνται ἀγαθοὶ, καὶ ὅτι ἡ προαίρεσις καὶ ἡ ἀνατροφὴ μεταστρέπει αὐτοὺς ἔπειτα εἰς κακούς.

Νομίζει ὁ ποιητὴς ὅτι ἐξιλεώνει ὁ ἥρως τὴν ὑπ' αὐτοῦ δεινῶς ἐξυβρισθεῖσαν ἠθικὴν καὶ τὴν ἀδικηθεῖσαν κοινωνίαν διὰ τοῦ ἑκουσίου αὐτοῦ θανάτου ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ἰδίων αὐτοῦ θυμάτων; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Καὶ παράφρονες καὶ μελαγχολικοὶ αὐτοχειρίζονται. Ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ κοινωνία ἀπῄτει ἑτέραν ποινὴν τοῦ κακούργου πρὸς ἐξιλέωσιν ἑαυτῆς. Ἡ δὲ τοῦ ποιητοῦ φαντασία ἔπρεπε νὰ εὕρῃ τὴν δικαίαν ταύτην ποινήν. Ἔπρεπε νὰ ποιήσῃ τὸν ἥρωα

ἀποπειρώμενον θεμιτοῖς καὶ δικαίοις τρόποις νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς πόθους τῆς πασχούσης αὐτοῦ ψυχῆς. Καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἠδύνατο νὰ χορηγήσῃ αὐτῷ γόνιμος φαντασία. Οὐχὶ δὲ νὰ φονεύῃ εὐαίσθητον καὶ ἀθώαν νέαν, ὑπὲρ ἧς διήγειρεν ὁ ποιητὴς σφοδρᾶς συμπαθείας εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀναγνωστῶν διὰ τῆς περιγραφῆς τοῦ ἀκουσίου αὐτῆς γάμου, νὰ φονεύῃ ἀθῶον νυμφίον, διότι λαμβάνει ἀνοίκειον αὐτῷ σύζυγον, καὶ τελευταῖον νὰ φονεύηται καὶ αὐτὸς, ὡς μὴ μαθὼν ἕτερον ἐν τῷ βίῳ, ἢ τὸ ἑκουσίως φονεύειν, ἐν ᾧ ὁ πατὴρ, ὃν ἀποστραφεὶς ἐγκατέλιπε καὶ ἐγένετο ἑκουσίως ληστὴς αἱμοβόρος, δικαιότερος αὐτοῦ ὢν, ἐκτελεῖ φόνους κατὰ νόμον. Οὐδὲ δυνατὸν εἶναι νὰ δικαιολογηθῇ ἡ τοιαύτη μικρὰ πρᾶξις ὡς ὑπόθεσις ποιήματος, διότι γίνεταί που ἐν τῇ κοινωνίᾳ· ἐπειδὴ ἔργον τοῦ ποιητοῦ δὲν εἶναι νὰ λέγῃ τὰ πράγματα ὅπως ἐν τῷ βίῳ γίγνονται, ἀλλ' οὕτως, ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ ποιητικῇ διδάσκει (ἐν κεφ. θ'.), ὥστε ἐκ τῆς ποιήσεως νὰ ὠφελῆται ἡ κοινωνία, οὐχὶ δὲ νὰ βλάπτηται.

Τὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ ποιήματος ἀφορῶντα ἁμαρτήματά εἰσιν ὡσαύτως οὐ μικρά. Ἐλλείπει πᾶσα περιπέτεια, ἥτις δίδει νεῦρα εἰς τὴν ποίησιν καὶ διεγείρει τὴν περιέργειαν καὶ προσδοκίαν τοῦ ἀναγνώστου, περιμένοντος τὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων. Καὶ ὁ σύνδεσμος τῶν μερῶν εἶναι λίαν ἀσθενὴς καὶ χαλαρός· διὸ ἕκαστον τῶν τεσσάρων ᾀσμάτων, εἰς ἃ διαιρεῖται τὸ ποίημα, ἀποτελεῖ ἴδιον ὅλον, ἀσθενῶς μόνον καὶ ἐξωτερικῶς συνδεόμενον μετὰ τῶν ἄλλων, οὐχὶ δὲ ἐσωτερικῶς ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν πραγμάτων. Τὸ β' μάλιστα ᾆσμα, ἔνθα ὁ ἥρως φονεύει πλούσιον γέροντα ἐν τῇ οἰκίᾳ του, εἶναι ὅλως ξένον τῆς ὑποθέσεως, συντελεῖ δὲ μόνον πρὸς δεῖξιν τοῦ φονικοῦ καὶ ληστρικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἥρωος. Ἐν τοῖς μέρεσιν ὅμως τοῦ αὐτοῦ ᾄσματος ὑπάρχει βεβαίως ἀλληλουχία καὶ συνοχὴ, διεγείρουσα τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου καὶ προκαλοῦσα αὐτὸν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὅλου ᾄσματος. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς ὤφειλε τὴν ἀρετὴν ταύτην τῶν μερῶν νὰ παρατείνῃ καὶ εἰς τὸ ὅλον ποίημα. Τοιαύτη χαλαρὰ σύνδεσις καὶ συνοχὴ τῶν μερῶν συγχωρεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν μόνον εἰς μεγάλα καὶ διεξοδικὰ ποιήματα ἐκ πολλῶν χιλιάδων στίχων συνιστάμενα, οὐχὶ δὲ εἰς ποίημα 500 στίχων καὶ ἁπλουστάτην ὑπόθεσιν ἔχον. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς διεξοδικοῖς ποιήμασι κατορθοῦται πολλάκις ὑπὸ δεξιῶν ποιητῶν στενὴ τῶν μερῶν πλοκὴ, καὶ κατορθουμένη ἐπαινεῖται· ὡς ἐπαινεῖται ὁ Ὀβίδιος διὰ τὴν πολλὴν τέχνην, δι' ἧς συνδέει καὶ ἐξυφαίνει εἰς ἓν ὅλον συνεχὲς πλείστους ἑτερογενεῖς καὶ ἀντιθέτους μύθους ἐν ταῖς μεταμορφώσεσιν αὐτοῦ.

Ἔτι δὲ καὶ αὐτὴ ἡ σφοδρὰ ἔντασις τοῦ ἔρωτος, ἡ ἐκ τῆς πρώτης καὶ ἁπλῆς θέας τῶν δύο νέων γεννηθεῖσα, εἶναι ὀλίγον ἀπίθανος. Ἐπερίμενέ τις κἂν μικρὰν συνδιάλεξιν τῶν ἐραστῶν καὶ ἔκφρασιν ἀμοιβαιότητος αἰσθημάτων. Ἂν ὁ ἔρως δὲν προεκάλει τὴν αὐτοχειρίαν τοῦ ἐραστοῦ, τότε ἐδικαιολογεῖτο ὁ ποιητὴς, ὡς περιγράψας ἔρωτα, οἷον ἀπαντῶμεν εἰς κοινοὺς καὶ σφοδροὺς ἢ καὶ ἡμιβαρβάρους ἀνθρώπους. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι δὲν φονεύονται ἐκ τῆς στερήσεως τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀγάπης των, εἰ μὴ μόνον θλίβονται πρὸς καιρὸν, ἕως οὗ ἄλλο κάλλος θερμάνῃ πάλιν τὴν ψυχρανθεῖσαν αὐτῶν καρδίαν.

Ὡς μικρὰν ἔτι ἔλλειψιν τῆς οἰκονομίας ἠδυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸν μὴ διορισμὸν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου, ἔνθα καὶ ὅτε ὑποτίθεται πράττων καὶ ἀποθνήσκων ὁ ἥρως.

Τὰ τῆς γλώσσης καὶ τῆς στιχουργίας ἔχουσι λίαν καλῶς. Ἐπειδὴ οὐδεὶς στίχος κακόρρυθμος ἢ ἄρρυθμος ἀπαντᾶται ἐν ὅλῳ τῷ ποιήματι. Ἡ γλῶσσα τηρεῖ πανταχοῦ ὀρθοέπειαν καὶ καθαρότητα· οὔτε ταπεινὰς, οὔτε ἀσυνήθεις καὶ ἀρχαϊκὰς λέξεις εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης. Αἱ εἰκόνες καὶ μεταφοραὶ καὶ ὁμοιώσεις εἰσὶ φυσικαί. Πολυλογία καὶ περιττολογία ἐντελῶς ἐλλείπει. Ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς μεταχειρίζεται τοσαύτας μόνον λέξεις, ὅσαι εἰσὶν ἱκαναὶ πρὸς ἐναργῆ δήλωσιν τῶν ἰδεῶν καὶ πραγμάτων. Καὶ γενικῶς εἰπεῖν κατ' ἀμφότερα ταῦτα, τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ μέτρον, τὸ ποίημα εἶναι τέλειον. Ὀλίγα τινὰ γλωσσικὰ ἁμαρτήματα δὲν ἰσχύουσι νὰ ἐλαττώσωσι τὸ κῦρος τῆς γενικῆς ταύτης κρίσεως.

Μετὰ ταῦτα ἐρχόμεθα νὰ κρίνωμεν ἐν τέλει καὶ τὸ ποίημα, ὅπερ ἐπέγραψεν ὁ ποιητὴς ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ ἡρωΐδος Εἰκασίαν. Τούτου ἡ ὑπόθεσις ἔχει οὕτως.

Ἐπὶ τῶν χρόνων Θεοφίλου τοῦ αὐτοκράτορος ἔρως σφοδρὸς συνδέει ἐν Χαλκηδόνι Ἀκύλαν, τὸν υἱὸν τοῦ Πατρικίου Χαρίτωνος, μετὰ τῆς ὡραίας Εἰκασίας, θυγατρὸς γονέων εὐγενῶν καὶ πλουσίων. Τὰ αἰσθήματα τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης ἦσαν αὐτοῖς πρὸ πολλοῦ ἤδη γνωστὰ, καὶ οὐδὲν ὑπελείπετο ἔτι ἢ ἓν ὀμνύω, ὅπερ ἔμελλε νὰ καταστήσῃ ἀδιάρρηκτον τὸν σύνδεσμον τῶν καρδιῶν. Τοῦτο προφέρει ὁ θερμὸς Ἀκύλας· ἀλλ' ἐν τῇ θερμότητι τοῦ πάθους, λησμονήσας, ἐπιμαρτύρεται τὸ ὄνομα τῆς Στυγὸς καὶ τῶν Εὐμενίδων. Ἡ φιλόχριστος νεᾶνις, ἀνακαλύψασα ἐκ τούτου ὅτι ὁ ἐραστὴς ἦτο ἐθνικὸς καὶ εἰδωλολάτρης, μετὰ φρίκης καὶ ἀποστροφῆς ἐγκαταλείπει αὐτὸν, μάτην ἱκετεύοντα καὶ συγγνώμην αἰτοῦντα. Ἡ δὲ ἀθυμία καὶ ἀπελπισία ὠθεῖ τὸν παράφορον νέον εἰς πειρατικὸν καὶ ληστρικὸν βίον. Οἰκτρὸν θέαμα γίνεται ἐπὶ πολλὰ ἔτη τῆς δεινῆς κατὰ τῆς κοινωνίας παραφορᾶς αὐτοῦ τε καὶ τῆς περὶ αὐτὸν μεγάλης ληστρικῆς συμμορίας ἡ Δαλματία. Ὁ αὐτοκράτωρ Θεόφιλος ἐν τούτοις ἤγαγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐξ ἁπάσης τῆς αὐτοκρατορίας δέκα παρθένους, τὸ ἄνθος τῆς τότε καλλονῆς, ἐν αἷς καὶ ἡ Εἰκασία, ὅπως τὴν καλλίστην τούτων ἀναβιβάσῃ εἰς τῶν Καισάρων τὸν θρόνον. Τὸ μῆλον ἔμελλε νὰ λάβῃ ἡ καλὴ Εἰκασία· ἀλλ' ἡ ἑτοιμότης τῆς εἰς τὸν βασιλικὸν χαριεντισμὸν ἀπαντήσεως αὐτῆς διεγείρει τὸν φθόνον τοῦ αὐτοκράτορος, ἀναζητήσαντος ἐπὶ πολὺ καὶ μὴ εὑρόντος εὔστοχον ἀπόκρισιν, καὶ οὕτω παρασκευάζει ἄλλης

τὴν εὐτυχίαν. Ἔκτοτε ἀποστραφεῖσα ἡ Εἰκασία τὸν κόσμον, ζητεῖ τὴν τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν ἐν μονῇ παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπ' αὐτῆς κτισθείσῃ. Στρατὸς τοῦ Θεοφίλου συλλαμβάνει τὸν τὴν Δαλματίαν λυμαινόμενον ληστὴν, καὶ κομίζει μετὰ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ εἰς συνάντησιν τοῦ νικηφόρου στρατοῦ ἐξελθὼν αὐτοκράτωρ, εἰσέρχεται κρύφα καὶ ἐν στολῇ μοναχοῦ εἰς τὸ ἱερὸν μονύδριον, καὶ πίπτει ἱκέτης πρὸ τῶν ποδῶν τῆς ἡγουμένης Εἰκασίας, ὁμολογῶν τὸν πρὸς αὐτὴν σφοδρὸν ἔρωτά του. Ἀλλ' ἐν τούτῳ καὶ ὁ τολμηρὸς Ἀκύλας, ἐκφυγὼν τοὺς φυλάσσοντας αὐτὸν στρατιώτας, εἰσέρχεται καὶ αὐτὸς δρομέως ἐν στολῇ μοναχοῦ εἰς τὴν μονὴν καὶ εἰς τὸν θάλαμον τῆς Εἰκασίας, ἐν ᾧ χρόνῳ γονυπετὴς ἱκέτευεν ὁ μοναχὸς αὐτοκράτωρ. Τοῦτο ἀπιστίαν ἔρωτος ἐκλαβὼν ὁ γενναῖος, ἕλκει τὸ ξίφος ἵνα φονεύσῃ τὸν ἀντεραστήν· ἀλλὰ μεταμεληθεὶς, ἐμπήγει τοῦτο εἰς τὰ ἴδια στέρνα, καταρώμενος τὴν ἄπιστον ἐρωμένην. Ὁ αὐτοκράτωρ γίνεται ἄφαντος παραυτίκα. Ἔρως πρότερον, νῦν δὲ μελαγχολία καὶ μεταμέλεια καὶ τύψις συνειδότος φθείρει τὰ σπλάγχνα τῆς εὐσεβοῦς ἡγουμένης, ἥτις, τὸν θάνατον προσεγγίζοντα αἰσθανομένη, ἐξομολογεῖται ἐνώπιον πνευματικοῦ τὸ στιγμιαίως καταλαβὸν αὐτὴν αἴσθημα τῆς φιλοδοξίας, καὶ τὸν πρὸς τὸν Ἀκύλαν παλαιὸν ἔρωτά της, ὃς ἐγένετο αἰτία τῶν δεινῶν πράξεων καὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἀτυχοῦς τούτου. Ἡ θεία μετάληψις δίδει νέας αὐτῇ δυνάμεις, καὶ ἡ καλλονὴ καὶ χάρις τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου τῆς μονῆς πληροῖ αὐτὴν τέρψεως καὶ ψυχικῆς γαλήνης. Ἀλλ' ἐν ταύτῃ τῇ θυμηδίᾳ κόπτουσα ῥόδον, πίπτει νεκρά.

Τοσοῦτον ἁπλοῦς ὁ μῦθος, ὃν ἡ γόνιμος τοῦ ποιητοῦ φαντασία ἐκτείνει εἰς τρία ᾄσματα καὶ δισχιλίους περίπου στίχους ὁμοιοκαταλήκτους ἰαμβικοὺς τριμέτρους. Αἱ ἀρεταὶ τοῦ ποιήματός εἰσι πολλαί. Ἐπειδὴ καὶ ὑπόθεσις ἐπιτυχὴς, καὶ στιχουργία ἀξιόλογος, καὶ γλῶσσα καθαρὰ, καὶ εὕρεσις πλουσία, καὶ λύσις τοῦ μύθου, ἔνθα ἡ τῶν παθῶν κάθαρσις, καὶ τὸ δυσκολώτερον παντὸς δραματικοῦ ποιήματος μέρος, τεχνικωτάτη καὶ μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας καὶ χάριτος κατορθουμένη. Εἰς δεῖγμα τούτων ἔστω ἡ τοῦ κάλλους περιγραφὴ τῶν πρὸ τοῦ βασιλέως ἱσταμένων νεανίδων ἐν τῇ ἀποδόσει τῶν καλλιστείων ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἔστρεψα τὸ ὄμμα ἐκ δευτέρου,
Καὶ εἶδον θαυμαστότερον θέαμα τοῦ προτέρου,
Ἔμπρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος ἑστῶσαν ἀκινήτων
Συνεσταλμένων ὑπ' αἰδοῦς χορείαν νεανίδων·
Καὶ εἶδον . . . Ἦτο ἡ δεκὰς ἐκείνη τῶν Χαρίτων.
Καὶ εἶδον . . . Ἀπερίγραπτον εἶν' ὅ,τι τότε εἶδον.

Καὶ ἡ τοῦ ἤθους τῆς Εἰκασίας μετὰ τὴν ἀποτυχίαν διαγραφή.

Ἀπάντων τότε τὄμμα
Ἐστράφ' εἰς τὴν ποιήτριαν· ἦθος ὑπεροψίας
Δὲν εἶδον εὐγενέστερον ἐπὶ μορφῆς ἀνθρώπου.
Θεὰ ἐκείνην τὴν στιγμὴν μ' ἐφάνη, καὶ τῆς θείας
Μορφῆς ἦτο ἀπαύγασμα ἡ ἐπὶ τοῦ προσώπου
Τοῦ ἱλαροῦ της λαμπηδών. Τὸ στῆθός της μ' ἐφάνη
Πῶς πάθη δὲν ἐνέκλειεν ἀνθρώπινα, καὶ αἷμα
Οὐδόλως εἰς τὰς φλέβας της θνητῶν ἐκυκλοφόρει.
Ἐρρέμβαζε, κ' ὑπερφυὴς τοῦ νοῦ της ἦν ἡ πλάνη.
Καὶ κἂν περιφρονήσεως πρὸς τοὺς ἀνθρώπους βλέμμα
Νὰ στρέψῃ δὲν ἠξίωσε τὸν οὐρανῶν ἡ κόρη.
Εἰς κόσμον τότε φανταστῶν αἰθέρος ἐπλανᾶτο·
Ὁλόκληρος ὑπὲρ τὴν γῆν ἀρθεῖσα καὶ τοὺς ἄλλους
Ἀνθρώπους τότ' ἐφαίνετο, καὶ οὐρανίου κάλλους
Ἐπάνω τοῦ μετώπου της ἀκτὶς ἀντανεκλᾶτο.

Ἔτι δὲ τὸ ᾆσμα τοῦτο τῶν ληστῶν·

Εὐνὴν εἰς τὸ σπήλαιον κλάδων χλωρῶν
Στρωννύοντες, λοιπὸν ἑτοιμάσωμεν δεῖπνον.
Καὶ οἶνον πιόντες γλυκὺν καὶ ζωρὸν,
Γλυκὺν ἂς ὑπνώσωμεν ἔπειτα ὕπνον.
Καθίσατε γύρῳ, κερνᾶτε τὸν οἶνον·
Καθεὶς ἂς εὐφραίνηται τρώγων καὶ πίνων.
Κ' ἐν ᾧ ὁ βορέας τὸ οὖς μας κηλῶν
Συρίζει, ἂς ψάλλωμεν ᾆσμα καλόν.
Ναί! πίνοντες οἶνον πολὺν καὶ γλυκὺν,
Πηδῶμεν, χαρῶμεν. Κ' ἐν ᾧ ὁ βορέας,
Μᾶς ψάλλει ἀπ' ἔξω τερπνὴν μουσικὴν,
Κοιμώμεθα τότε εἰς κλάδους ἰτέας.

Ὡς σκάπτων ὁ μύρμηξ τὴν γῆν κατοικεῖ,
Μυρμήκων κ' οἱ ἄνθρωποι κτίζουσι πόλεις,
Καὶ πάντα κλεισμένοι τὰ ἔτη ἐκεῖ,
Οἰκτρῶς τῆς ζωῆς των διάγουσιν ὅλης.
Θαμμέν' εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τῶν οἴκων,
Ὡς ἕρποντα σήπονται τέκνα σκωλήκων.
Ἐλεύθερ' ἡμεῖς εἰς αὐτὰ τὰ βουνὰ,
Ἐλεύθεροι τρέχομεν ὡς τὰ πτηνά.
Τοὺς βράχους οἰκοῦμεν καθὼς ἀετοὶ,
Τρεφόμεθα ὡς ἀετοὶ μὲ τὸ αἷμα,
Ὡς οὗτοι, ἐδῶ ἐνεδρεύων ζητεῖ
Καθεὶς μας τὸ θῦμα αὐτοῦ μὲ τὸ βλέμμα.

Δὲν θέλομεν τρώγλην ὑγρὰν ἢ στεγνήν·
Ἐδῶ ἀναπνέομεν αὔραν ζεφύρου.
Ναί! αὔραν ποθοῦμεν ζεφύρου ἁγνὴν,
Ὁρίζοντος θέλομεν θέαν ἀπείρου.
Δὲν ἔχομεν στρῶμα κ' ἐδάφη σανίδων,
Δὲν θέλομεν στέγην ἡμεῖς κεραμίδων·
Στρωμνὴ εἰς ἡμᾶς ἡ στρωμνὴ τοῦ βουνοῦ
Καὶ στέγ' ἡ σινδὼν ἡ γλαυκὴ τοὐρανοῦ.
Τοὺς χύδην ἀνθρώπους ἂν τρῶγλαι κλεισταὶ,
Πηλὸς, κεραμὶς ἀποκρύπτουν καὶ χῶμα,
Ὑπαίθριοι ζῶμεν ἡμεῖς οἱ λησταὶ,
Τοῦ Πλάστου δειλῶς μὴ κρυπτόμενοι τὄμμα.

Τὰ στίφη τἀτίθασσα πρὶν τῶν δρυμῶν,
Τῶν πάντ' ἀδουλώτων ὀρέων τοὺς ἄνδρας
Μαυλίζουν οἱ τύραννοι, καὶ μὲ κημὸν
Φιμοῦντες τὸ στόμα των κλείουν εἰς μάνδρας.
Τὸ ἦθος ἐκδύντες τὸ πρὶν, κοινωνίαν
Προβάτων ἐκεῖ σχηματίζουσι μίαν.
Τὰ πρόβατα κύπτουν χαμαὶ ταπεινὰ,
Καὶ ἄρχει ὁ τύραννος καὶ κυβερνᾷ·
Καὶ ῥάβδον βαστάζων ἐντὸς τῶν χειρῶν,
Ὡς κτήνη τοὺς πρὶν τῶν δρυμώνων κατοίκους
Πατάσσει θηρίως, καὶ νόμων χορὸν
Διδάσκει μετέπειτ' αὐτοὺς ὡς πιθήκους.

Δὲν εἴμεθα ποίμνη προβάτων καλῶν,
Δὲν δίδομεν γάλα ἡμεῖς ἢ μαλλίον.
Τὸ αἷμ' . . . ἀκριβὰ ὁ καθεὶς μας πωλῶν,
Τὸ χύνει εἰς μάχας οὐχὶ εἰς σφαγεῖον.
Ὁ βοῦς μὲ ζυγὸν ἂν κερδαίνῃ τὸν χόρτον,
Καὶ τ' ἄχυρα φέρων ὁ ὄνος τὸν φόρτον,
Γλυκὺ ὅμως αἷμα ἡ τίγρις ῥοφᾷ,
Κ' εἰς κρέατα ἄγρας ὁ λέων τρυφᾷ.

Δὲν εὕμεθα ὅλοι καὶ βόες τῆς γῆς,
Κτηνῶν ἀγελαῖων δὲν εὕμεθα ποίμνη·
Ὡς τίγρεις εἰς αἷμα τρυφῶμεν σφαγῆς,
Τρεφόμεθα μ' ἄγραν κ' ἡμεῖς ὡς οἱ σκύμνοι.

Καὶ ζῶμεν . . . οὐχὶ τὴν πεζὴν τῶν κοινῶν
Ζωήν . . . τὴν ζωὴν τῆς ζωῆς ἡμεῖς ζῶμεν.
Καὶ ἔχομεν ὅλ' ἡδονὰς τῶν κτηνῶν,
Τοῦ ἄκρου ἡδέος τὸ νέκταρ ὁροῦμεν.
Ἂν ζῶσι βαθέως κοιμώμενοι οἱ ἄλλοι,
Ὁ βίος ἡμῶν ἀδιάλειπτος πάλη,
Πολέμων σειρὰ συνεχὴς καὶ μαχῶν,
Εὐδαίμων σειρὰ ψυχικῶν ταραχῶν.
Οὐδεὶς δὲ ἡμῶν τελευτᾷ δυσθανής,
Ἂν ἔλθῃ ὁ θάνατος ὁ πεπρωμένος,
Ἂς ἔλθῃ! . . . τὴν κύλικα τῆς ἡδονῆς
Ἡμεῖς ἐκενώσαμεν μέχρι πυθμένος.

Εὐνὴν εἰς τὸ σπήλαιον κλάδων χλωρῶν
Στρωννύντες, λιτὸν ἑτοιμάσωμεν δεῖπνον.
Καὶ οἶνον πιόντες γλυκὺν καὶ ζωρόν,
Γλυκὺν ἂς ὑπνώσωμεν ἔπειτα ὕπνον.
Καθίσατε γύρω, κιρνᾶτε τὸν οἶνον.
Καθεὶς ἂς εὐφραίνηται τρώγων καὶ πίνων.
Κ' ἐν ᾧ ὁ βορέας τὸ οὖς μας κηλῶν
Συρίζει, ἂς ψάλλωμεν ᾆσμα καλόν.
Ναί! πίνοντες οἶνον πολὺν καὶ γλυκύν,
Πηδῶμεν, χαρῶμεν. Κ' ἐν ᾧ ὁ βορέας
Μᾶς ψάλλει ἀπ' ἔξω τερπνὴν μουσικήν,
Κοιμώμεθα τότε εἰς κλάδους ἰτέας.

Τεχνικώτατα εἰκονίζει τὰς μετὰ τὴν θείαν μετάληψιν τελευταίας στιγμὰς τῆς Εἰκασίας ὁ ποιητὴς ἐν τῷ τέλει τοῦ ποιήματος, στέφων οὕτω διὰ λαμπρᾶς κορωνίδος τὸ ὅλον.

Καθὼς τὸ δῶρον ἔφαγε καὶ ἔπιε τὸ θεῖον,
Ἐκτὸς τῆς κλίνης ὡς ὀορκὰς ἡ κόρη ἐτινάχθη.
« Εἰς τὴν αὐλὴν ὁδήγει με λεσῶν με τῆς παλάμης »
Ἐφώνησα, « τῶν κριμάτων μου ἀπέβαλον τὰ ἄχθη,
Καὶ νέας αὔρης πάραυτα ἀπέκτησα δυνάμεις.
Καὶ εἰς τὸν κῆπον φέρε με, ὦ γέρον, πρὶν ἐκπνεύσω,
Τὸ ὕπαιθρον, τὸν οὐρανὸν νὰ ἴδω τὸν ὡραῖον,
Τὸν ἥλιον τοῦ ἔαρος, τὰ κάλλη τοῦ Μαΐου ».

Τὴν φλογερὰν νεάνιδα εἰς τὸν τοῦ μουσουρίου
Περίβολον ὡδήγησαν αἱ μοναχαὶ παρθένοι.
Ὦ τέρψις! εἶπεν, ὦ χαρά! Δι' ὅλων μου τῶν πόρων
Αἰσθάνομαι μεταβολὴν εἰς ἡδὺν ζωηφόρον.
Ἀνέζησα, καὶ ἡ ζωὴ δὲν ἔργον, μοὶ μένει . . .
Ἰδέ!, τὸν κόσμον σήμερον πόσα κοσμοῦσι κάλλη!
Ἀνέφελος ὁ οὐρανός, ὁ πόντος γαληναῖος,
Ἡ γῆ γελᾷ, ὁ ἥλιος τὸ ἅρμα του ὡραῖος
Ἐλαύνει, καὶ ἡ ἀνοιξις χαρίεσσ' ἀνεθάλλει.
Ἡ μόλις τῆς ῥοδωνιᾶς τὰ φύλλα σείουσ' αὔρα
Προσπνέ' ἡδύπνους. Ἄκουσον, ἡ Φιλομήλα ψάλλει,
Μυρία ψάλλουσι πτηνὰ τοῦ ἔαρος τὰ κάλλη.
Ὦ ζῶ, ζῶ! Διελύθησαν τὰ τοῦ θανάτου μαῦρα
Κυκλοῦντα πρίν με νέφελα. Ἰδέτε, τοῦ Βοσπόρου
Λλοάζει τὸ πορφύριον, καὶ χαίρουσα μὲ πόδα
Ἡ ἀνθοπώλις ἐλαφρὸν διὰ τοῦ ἀνθοφόρου
Λειμῶνος τρέχει. Ἴδετε, τοῦ κήπου μου τὰ ῥόδα
Ἀνθοῦσιν· ἡ ῥοδωνιὰ ὑπὸ τοῦ βάρους κύπτει
Τῶν ῥόδων της . . . « Τὴν δεξιὰν ἡ Εἰκασία τείνει
Νὰ κόψῃ ῥόδον, ἀλλ' αὐτὸ φυλλορροεῖ καὶ πίπτει »
« Ἀ! εἶπ' ἐντρόμως, καὶ νεκρὰ τὴν κεφαλήν της κλίνει·

Ἐκ τῆς ὑποθέσεως γίνεται δῆλον ὅτι δύο αἰσθήματα εὑρίσκονται ἐνταῦθα ἐν σφοδρᾷ πάλῃ, ὁ ἔρως καὶ ἡ θρησκεία. Ἡ τοῦ ἔρωτος ἀποτυχία ὠθεῖ τὸν Ἀκύλαν εἰς ἔργα ἀποτρόπαια καὶ δεινά. Ἐν δὲ τῇ Εἰκασίᾳ ἰσχύει τὸ τῆς θρησκείας αἴσθημα νὰ καταβάλῃ τὸ τοῦ ἔρωτος· ἀλλ' ἡ σφοδρότης τούτου φέρει ἐν τέλει τὸν θάνατον τῆς ἡρωΐδος. Βλέπομεν οὕτω καταβαλλομένην αὐτὴν ὑπὸ ἀνωτέρας, οὕτως εἰπεῖν, ἀνάγκης ἢ πάθους, νικήτριαν ὅμως ἐκ τῆς πάλης ἐξερχομένην· διότι ἀποθνήσκει ὑπὲρ αἰσθήματος ὑψηλοτέρου καὶ ἱερωτέρου, καταφρονοῦσα τὰ τοῦ σώματος ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας. Εἰκονίζεται ἄλλοις λόγοις ἡ μὲν Εἰκασία ὡς τελεία Χριστιανὴ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων· ὁ δὲ Ἀκύλας, ὡς τελευταῖον λείψανον τοῦ θνήσκοντος ἐθνισμοῦ, ὑπὸ τῶν ὑλικῶν αἰσθημάτων καταβαλλόμενος· ὅστις τὴν ἧτταν ἀποδίδων εἰς τὴν μισητὴν αὐτῷ χριστιανικὴν θρησκείαν, μαίνεται ἐκφέρων κατ' αὐτῆς τὰς τελευταίας τοῦ ἐθνισμοῦ ἀρὰς καὶ ὕβρεις.

Ὡς ἁμαρτήματα τοῦ μύθου θεωροῦμεν δύο τινά. Πρῶτον, ὅτι καὶ ἐνταῦθα κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν, ὡς καὶ ἐν τῷ Υἱῷ τοῦ δημίου, ἡ τοῦ ἔρωτος ἀποτυχία ὠθεῖ εἰς ληστρικὸν βίον, θηριώδη μάλιστα καὶ φρικτόν, προκαλέσαντα ἐρημώσεις πόλεων καὶ θανάτους πλείστων ἀνθρώπων, ὡς ὁ ποιητὴς οἰκτρότατα περιγράφει πολλαχοῦ τοῦ ποιήματος. Οὔτε τὴν κοινωνίαν, οὔτε τὴν ἠθικὴν ἱκανοποιεῖ ὁ ποιητὴς διὰ τῆς αὐτοκτονίας τοῦ ληστάρχου καὶ τῆς εἰς τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ ἀπόδοσιν τῆς αἰτίας τῶν ὑπὸ τούτου γενομένων πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν. — Ἐκορέσθημεν ἀκούοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καθ' ἑκάστην καὶ ἐν βιβλίοις καὶ ἐν ἐφημερίσιν ἰδίκαις καὶ ξέναις ληστείας καὶ κλοπάς. Ἂς ἐξαλείψωμεν πρὸς Θεοῦ ἀπὸ τῆς γλώσσης, εἰ δυνατόν, καὶ τῆς ποιήσεως καὶ τῶν βιβλίων τὰς λέξεις πειρατεία, ληστεία καὶ κλοπή.

Τὸ δεύτερον ἁμάρτημα εἶναι αἱ κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας βλασφημίαι τοῦ ἐθνικοῦ τούτου, αἵτινες δικαιολογοῦνται μέν πως ὡς ὑπὸ ἐθνικοῦ λεγόμεναι ἀποτυχόντος ἕνεκα ταύτης, ἀλλὰ κάλλιον ἦτο ἂ μὴ ὑπῆρχον ἐν τῷ ποιήματι· διότι ἂν ὁ ἐθνικὸς ἔπαθεν ἐκ τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, ἡ κοινωνία ὠφελήθη. Οὐδὲ παραδεχόμεθα ὡς ὀρθὴν τὴν δόξαν ὀλίγων τινῶν, ὅτι ἡ θεία τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία ἔσεισε τὰ θεμέλια τῶν ἀρχαίων κοινωνιῶν καὶ ἐπήνεγκε τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος διὰ τῆς καταργήσεως τῆς τῶν εἰδώλων λατρείας. Ἐπειδὴ ἡ πεποίθησις περὶ τῆς ἀληθείας τῆς τῶν θεῶν θρησκείας εἶχεν ἐξασθενήσει, ἢ μᾶλλον ἐκλείψει, πολὺ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἦλθε νὰ πληρώσῃ τὸ μέγα ἐκεῖνο κενόν, ὅπερ ἐκείνη ἄφινε, νὰ διδάξῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ ν' ἀναστείλῃ διὰ τῶν θείων αὐτοῦ διδαγμάτων τὴν ἠθικὴν διαφθορὰν, ἣν προεκάλεσεν ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ κράτει ἡ τῶν Ἐπικουρείων ψευδοφιλοσοφία καὶ ἡ ἔλλειψις πάσης θρησκείας. Ἂν δ' εὐθὺς δὲν ἠδυνήθη ὁ Χριστιανισμὸς νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν προβαίνουσαν διαφθορὰν, τούτου τὰς αἰτίας διδάσκει ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ πολιτικὴ ἱστορία τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅτε ὅμως αὗται ἔλλειψαν, τότε ἴσχυσεν ἡ τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ διδασκαλία νὰ παραγάγῃ τοὺς καρπούς, ὧν τὴν ἡδύτητα αἰσθάνεται σήμερον πᾶς ὁ Χριστιανικὸς κόσμος. Ἁπλῆ παραβολὴ τῶν ταύτης παραγγελμάτων πρὸς τὰ ἠθικὰ διδάγματα καὶ αὐτῶν τῶν πρώτων φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος μαρτυρεῖ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν οὐράνιον πηγὴν ταύτης, καὶ ἐξελέγχει τὴν ἀπάτην τῶν ὀλίγων ἐχθρῶν αὐτῆς. Ἀλλὰ περιττὰ ἴσως καὶ ταῦτα περὶ ἀναφισβητήτων νῦν πραγμάτων. Ὁ ποιητὴς πρὸ ἡμῶν ἐξήλεγξε τὸ ψεῦδος τῶν λόγων τοῦ ἐθνικοῦ, λέγων.

. . . . . ἡ γλῶσσα
Ἐκ μέθης παραπαίουσα βλασφήμως ἐπαροίνει,
Καὶ ἑλαυνόμενος κεθεὶς ὑπὸ τῶν Ἐριννύων,
Εἰς τ' ἀσεβῆ του ᾄσματα καὶ τὰς σατανικάς του
Ὠδὰς οἰστρηλατούμενος ἐμίγνυε, μεθύων,
Τὸ ὄνομα τὸ ἱερὸν καὶ ἅγιον τοῦ Πλάστου.
Το αὔτα παραπίπτοντες βλασφήμως παρεινοῦσι,
Τοιαῦτα σκεύη γίνονται οἰκτρὰ τῶν διαβόλων,
Δειλαίως οὕτω μείνεται ὁ νοῦς ἐκείνων ὅλων,
Ὅσοι τὸ οὐρανόπεμπτον σοῦ μάννα ἀγνοοῦσι
Θρησκεί' ἁγία τοῦ Χριστοῦ!

Παρατηροῦμεν ἔτι ὅτι ὁ ποιητὴς ὑπέπεσεν ἑκὼν εἰς ἀναχρονισμόν, δι' ὃν ἐξαιτεῖται ἐν σημειώσει τὴν συγγνώμην τῶν κριτῶν. Ταύτης ἤθελε τύχει, διότι καὶ μεγάλοι ποιηταὶ παρεμβάλλουσιν ἀναχρονισμοὺς ἐπί τινι σκοπῷ εἰς τὰς ποιήσεις των ἀλλ' οὗτοι φροντίζουσι νὰ μὴ διαταράσσηται δι' αὐτῶν ἡ οἰκονομία τοῦ μύθου, καὶ ἄλλως νὰ μὴ προσβάλῃ πολὺ τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου τὸ δι' αὐτῶν εἰσαγόμενον ξένον τοῦ μύθου. Οὕτως ὤφειλε καὶ αὐτὸς νὰ οἰκονομήσῃ τεχνικώτερον τὸ ξένον τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ποιήσεώς του ἐπεισόδιον. Ἐπειδὴ ἀσυγχώρητον εἶναι ὁ ληστὴς Ἀκύλας, ὁ τὸν θ'. αἰῶνα μ. Χ. ζήτας, νὰ ἀθυμῇ καὶ σχετλιάζῃ, ἐπὶ βράχου τῆς Δαλματίας καθήμενος, περὶ τῆς νῦν καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῆς μεγάλης ἠθικῆς ἀποστάσεως τῶν νῦν ζώντων Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν ἀρχαίων, ὡσανεὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κακουργῶν, ἦταν πλησιέστεροι ἐκείνων. Κρίνομεν λοιπὸν τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο μεμπτὸν ὡς διαταράσσον τὴν οἰκονομίαν· ἐπαινοῦμεν δ' ἄλλως τὸν φιλόπατριν ποιητὴν διὰ τὰ γενναῖα αἰσθήματα, ἅπερ ἐκφράζει ἐν αὐτῷ.

Ἄλλο ὡσαύτως ἀνοίκειόν πως εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἐπεισόδιον εἶναι καθ' ἡμᾶς ἡ μακρὰ διήγησις τοῦ ληστοῦ Βρούτου πρὸς τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ ἐν τῷ 6' ᾄσματι περὶ εἰκονομαχιῶν, περὶ ἐξορίας τῶν Στουδιτῶν καλογήρων, καὶ ἡ εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἀποδιδομένη γελοία διαταγὴ περὶ κουρᾶς τῆς τῶν ἀνδρῶν κόμης, καὶ ἡ ἔτι μακροτέρα περιγραφὴ τῶν γάμων τοῦ αὐτοκράτορος, δι' ὧν πληροῖ ὁ ποιητὴς ὅλον σχεδὸν τὸ 6' ᾆσμα. Καὶ τὸ ἀπιθανώτερον, εἰσάγει τὸν ληστὴν Βρούτον λέγοντα αὐτολεξεὶ καὶ ἀπὸ στόματος πρωτοτύπους αὐτοκρατορικὰς διαταγάς, ἐπιστολὰς μοναχῶν καὶ ὕμνους γαμηλίους καὶ εὐχὰς τῶν πολιτῶν οὐχὶ ὀλογιστίχους. Ἔτι δὲ καὶ ἡ ἐν τῷ ἁ ᾄσματι μονῳδία τοῦ Ἀκύλα εἶναι λίαν διεξοδικὴ καὶ μονότονος, πληροῦσα 400 περίπου στίχους, καὶ περιέχουσα πλεῖστα αἰσθήματα, πεθους καὶ κρίσεις περὶ ἀνθρώπων καὶ κοινωνίας καὶ θρησκειῶν. Καὶ γενικῶς εἰπεῖν ἐν τοῖς δυσὶ πρώτοις ᾄσμασι δὲν ὑπάρχει πρᾶξις ἢ ἄλλο τι δραματικὸν, ἀλλὰ μακραὶ διηγήσεις, πλῆθος εἰκόνων καὶ ὁμοιώσεων, καὶ περιγραφαὶ μακραί, αἵτινες δίδουσι μὲν μῆκος εἰς τὸ ποίημα, ἀλλ' ὡς ἀλλότρια τῆς ὑποθέσεως ἐλάπτουσιν αὐτὴν, ἀποσπῶσι τὴν περιέργειαν τοῦ ἀναγνώστου καὶ καθιστῶσι χαλαρὸν τὸ ὅλον. Τὸ γ' ᾆσμα τοὐναντίον εἶναι ἐλεύθερον τοιούτων ἁμαρτημάτων, μόνον περὶ τὰ μέσα αὐτοῦ ὑπάρχει μακροτέρα τοῦ δέοντος ἴσως περιγραφὴ δύσεως ἡλίου καὶ τερπνῆς ἑσπέρας, διότι εἰσάγεται εἰς τὴν λύσιν τοῦ μύθου, ἥτις δὲν δέχεται τοιαῦτα, διακόπτοντα τὴν πρόοδον τῆς πράξεως καὶ χαλαρώνοντα τὴν τεταμένην ἤδη προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου. Πολλὴν ὅμως δεξιότητα δεικνύει ὁ ποιητὴς εἰς τὴν διαγραφὴν τῶν χαρακτήρων τῶν προσώπων, ἐπειδὴ καὶ δίδει ἑκάστῳ τὸν προσήκοντα αὐτῷ χαρακτῆρα, καὶ τηρεῖ αὐτὸν ἀκριβῶς καθ' ὅλον τὸ ποίημα καὶ ἐν τῷ λέγειν καὶ τῷ πράττειν.

Γλωσσικὰ ἁμαρτήματα ὀλίγα μόνον εὕρομεν ἐν ὅλοις δισχιλίοις στίχοις, ὅπερ δεικνύει τοῦ ποιητοῦ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς γλώσσης. Καὶ τὰ ὀλίγα δὲ ταῦτα δὲν θεωροῦμεν πάλιν ὡς ἁμαρτήματα, ἀλλ' ὡς ἰδιώματα μᾶλλον αὐτοῦ, οὐχὶ ὅμως ἀξιοσύστατα. Τοιαῦτά εἰσι·

α') τὰ πολλὰ ὑπερβατά, δ' ὧν καθίσταται πολλαχοῦ ὀλίγον δύσκολος ἡ εὕρεσις τῆς ἐννοίας· ὡς

σελ. 4. Ὀδυρομένη ἡ σύζυγος καὶ τὸν ἀπόντα κλαίει
Τὴν κόμην ναύτην τίλλουσα ἡ ἐρωμένη νέα.
σελ. 24. Μετ' οὐ πολὺ τὸ φάντασμα πρὸ τῶν ποδῶν ἐφάνη
Τοῦ βράχου, ὅπερ ἐσκέπε ποδήρης μέλας τρίβων.

β') τινὰ κακόζηλα ἢ λογικῶς μεμπτὰ καὶ ὑπερβολικά·

σελ. 8. Ἐν βλέμμα ἐδίδον αὐτοῦ ψυχώλεθρον σφραγῖδα
Νὰ ἐπιθέσ' εἰς λογισμοὺς ἐδύνατο ὁσίας.
σελ. 11 Κ' ἐν ἀκαρεῖ ἀποτεφροῖ διὰ φλογὸς πυρπόλου ὁ κεραυνὸς τὰς ὀρῦς.
σελ. 16. Εἰς ὕμνους ἡ ποιητικὴ καὶ τρυφερὰ ψυχή του
Τοῦ Πλάστου ἐξαιμίζεται.
σελ. 17. Ἐκ τῶν κοραλλίνων χειλέων σου κρεμάμενος ὡς μέλισσα ἀπὸ τοῦ ἄνθους.

γ') ἀποστροφαὶ μακρῶν φωνηέντων, ἐν δισυλλάβοις μάλιστα λέξεσιν ἀσυγχώρητοι.

σελ. 8. Νὰ ἐπιθέσ' εἰς λογισμοὺς
σελ. 9. Εἰ μ' εἰς· φθάν' ἡ ἐκ εὔχαν.
σελ. 14. Εὑρίσκ' ὁ τάλας.

δ') Ὡς λεκτικὸν ἁμάρτημα ἠδύνατό τις προσέτι νὰ ἐκλάβῃ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ ποιητὴς παρεμβάλλει εἰς ὅλον τὸ ποίημα λέξεις Ὁμηρικὰς καὶ σπανίας. Τοιαῦται ἐκ πολλῶν εἰσιν αὗται· ῥηγμὶν, λευγαλέος, σμερδαλέος, κρανάος, ἀμενηνὰ, ἰρθίμους ψυχὰς προΐαψεν, σίντιες, ἐρεβεννὸς, κευθμῶν, νωχελία, στυφελὸς, ὑπόδρα, βλεμμεαίνων· καὶ ἡ γενικὴ ἀηδοῦς, ἀπὸ τῆς ὀνομαστικῆς ἀηδὼ, εὐχρήστου μόνον παρ' ἀττικοῖς καὶ σπανίως. Παρ' αὐτοῖς δὲ τὰ κοινὰ ταῦτα· θὰ καὶ θὲ νὰ, χορταίνω, μαυλίζω, ἐκμνήσκω, τὸ οὖς μας κηλῶν, καὶ ἄλλα τινὰ τούτοις ὅμοια. Ἀποδοκιμάζεται εἰς τὴν ἡμετέραν ποίησιν

ἡ πολλὴ τῶν δύο γλωσσῶν σύγχυσις, διότι τὰ ποιήματα γράφονται πρὸς διδασκαλίαν καὶ τέρψιν τοῦ παντὸς ἔθνους ἢ τῶν πλειόνων τοὐλάχιστον· οὗτοι δὲ ἀδύνατον εἶναι νὰ γνωρίζωσι τὴν Ὁμηρικὴν γλῶσσαν· ἄλλως εἶναι ἀνάγκη προσθήκης λεξικοῦ ἐν τέλει τοῦ ποιήματος. Ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν ὡρίσθηταν τὰ ὅρια τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἡμῶν γλώσσης, καὶ ὅτι καλὸν εἶναι ἐκ τοῦ μεγάλου θησαυροῦ τῆς ἀρχαίας νὰ καλύπτωμεν τὴν γυμνότητα τῆς νέας· ἀλλὰ τὰ ἐνδύματα πρέπει νὰ ἦναι ἀνάλογα πρὸς τὰς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος. Τὸ παράδειγμα τῶν ποιητῶν τῆς λαμπρᾶς ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἄριστα εἰς τὸ ὀρθὸν καὶ πρέπον, οἵτινες δὲν ἐξεκένουν ἄνευ μέτρου εἰς τὰ ἴδια ποιήματα πάντα τὸν Ὁμηρικὸν πλοῦτον, καί τοι πολὺ ἡμῶν πλησιέστεροι τὴν γλῶσσαν τῷ Ὁμήρῳ ὄντες. Ὅθεν ἰσχυέτω καὶ ἐνταῦθα τὸ μηδὲν ἄγαν καὶ τὸ τῆς Κορίννης εἰς Πίνδαρον περὶ μύθων παράγγελμα εἰς τὴν γλῶσσαν ἐφαρμοζόμενον.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα, ἐν οἷς πολλὰ ἐπουσιώδη, καὶ ἄλλα ὡς ψευτὰ μόνον ἐσημειώθησαν καὶ ψευκτέα ἐν ποιήσει τελείᾳ, καλύπτονται ὑπὸ πολλῶν τοῦ ποιήματος ἀρετῶν, δὲν ἐδίστασαν οἱ κριταὶ ν' ἀποδώσωσιν εἰς τὸ ποίημα τοῦτο τὰ καλλιστεῖα· διότι ὁ λόγος ἀπαιτεῖ νὰ δίδωνται ταῦτα εἰς τὸ ἑκάστοτε σχετικῶς τελειότερον καὶ λόγου ἄξιον ποίημα (*). Τηρηθὲν δὲ αὐτὸ ἐν τοῖς παρελθοῦσιν ἔτεσι, δικαίῳ τῷ λόγῳ τηρεῖται καὶ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ.

Τούτων πάντων ἕνεκα ἐπαινεῖται ὁ μὲν ποιητὴς τοῦ Ἕλληνος τῆς Ἴδης διὰ τὴν εὕρεσιν καὶ οἰκονομίαν, τὴν καλὴν στιχουργίαν καὶ τὸν ἠθικὸν τοῦ ποιήματος σκοπόν, ὁ δὲ τοῦ Υἱοῦ τοῦ δημίου διὰ τὴν φιλοκαλίαν τῆς ποιήτεως καὶ τὴν χάριν τῆς γλώσσης καὶ στιχουργίας· βραβεύεται δὲ ὁ τῆς Εἰκασίας διὰ τὴν πλουσίαν εὕρεσιν, τὴν ἔντεχνον τοῦ μύθου καταστροφὴν, τὴν γονιμότητα τῆς φαντασίας καὶ τῆς γλώσσης τὴν ἀκρίβειαν καὶ καθαρότητα.

Ὁ Πρύτανις
ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΛΥΜΠΙΟΣ

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.
ΑΘ. Σ. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ.
ΣΤΕΦ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.
Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὁ Εἰσηγητὴς
ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

(*) Ὁράτ. ἐν ποιητ. τέχ στιχ. 351.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura.

Ἀντὶ τῶν κακῶς τυπωθέντων ἀνάγνωθι, Ἰεφθέ, μαρτυροῦσι, ἀπέπτη, ὤδινε, περαίωσιν,

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Τὸ συναξάριον τοῦ βασιλέως Ναχούχα.

(Τέλος· Ἴδε φυλλάδ. ΡΜΕ'.)

—ο—

— Κύριε, ἀφ' οὗ εἰς τὸν κόσμον ὑπάρχει τοι-
» οῦτος ἄνθρωπος γινώσκων κατὰ βάθος τὴν Βέ-
» δαν καὶ τὰς Βεδέγγας, εἰπέ μοι τί πρέπει νὰ πρά-
» ξῃ ὅπως ἀκολουθήσῃ τὴν καλλίστην τῶν ὁδῶν;

Ὁ ὄφις ἀποκρίνεται « ἀφ' οὗ καταθέσῃ τὴν ἐ-
» λεημοσύνην εἰς (τὴν χεῖρα ἀνθρώπου) ἀξίου νὰ
» τὴν δεχθῇ, ἀφ' οὗ φανῇ χρηστὸς μὲν εἰς τὰς
» πράξεις, ἀληθινὸς δ' εἰς τοὺς λόγους, καὶ δὲν
» κακοποιήσῃ κανὲν πλάσμα τοῦ Θεοῦ, θέλει ὑπά-
» γει εἰς τὸν οὐρανὸν, τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη μου. »

Ὁ Ἰουδχισχτσίρας εἶπε « Τῆς ἐλεημοσύνης, ὧν
» ἕρπετόν, ποίαν ἄλλην θεωρεῖς ἀξιολογωτέραν ἀ-
» ρετήν; Εἰπέ μοι δὲ καὶ ποίαν μικρὰν ἢ μεγάλην
» ἀξίαν ἔχει ἡ ἀποχὴ παντὸς φόνου ἢ ἡ καλοκα-
» γαθία; » (2)

Ὁ ὄφις εἶπεν « Μεταξὺ τοῦ δώρου τῆς ἐλεημο-
» σύνης, τῆς ἀληθείας, τῆς γνώσεως τῶν ἀποκεκα-
» λυμμένων πραγμάτων καὶ τῆς ἀποχῆς πάσης ὕ-
» βρεως πρὸς τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ ποῖον ὑπάρ-
» χει τὸ δυσκολώτερον ἔργον εἰς τὸ νὰ ἐκπληρωθῇ;
» Δύνασαι νὰ τὸ ἴδῃς καὶ σὺ αὐτὸς, σταθμίζων τὴν
» μικρὰν ἢ μεγάλην ἀξίαν ἑκάστου.— Πολλάκις
» θεωροῦσι τὴν φιλαλήθειαν ἀνωτέραν τῆς ἐλεημο-
» σύνης (3), ἄλλοτε τὸ δῶρον ἀνώτερον τῆς φιλα-
» λήθειας· ἄλλοτε δὲ πάλιν ἡ ἀποχὴ τῆς ὕβρεως
» πρὸς πάντα τὰ πλάσματα θεωρεῖται ἀνωτέρα τῆς
» ἀγάπης, ταῦτα περὶ τῶν ἔργων. Ἂν ἔχῃς ἀκόμη
» εἰς τὸν νοῦν σου ἄλλοτι εἰπέ μοι καὶ εἶμαι ἕτοι-
» μος νὰ σοὶ ἀποκριθῶ

Ὁ Ἰουδχιχτσίρας. « Πῶς ἡ εἰς οὐρανοὺς ἄγουσα
» κερδαίνεται διὰ τῶν ἔργων· πῶς διὰ τῶν ἔργων
» φανεροῦται διὰ τὴν ψυχὴν καρπὸς στερεὸς καὶ
» διαρκής; Εἰπέ μοι το ἢ λάλησόν μοι περὶ τῶν αἰ-
» σθήσεων. »

Ὁ ὄφις εἶπε. « Τρεῖς ὁδοὶ (καταστάσεις)
» λέγεται ὅτι προκύπτουσιν ἐκ τῶν ἔργων ἑκάστου,
» ἡ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ τοῦ κατοίκου τοῦ οὐρανοῦ,
» καὶ τοῦ ζώου. Ἰδοὺ καὶ αἱ τρεῖς. Τούτου δ' οὕ-
» τως ἔχοντος ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκεῖνος ὅστις
» εἶναι προσεκτικὸς δύναται ν' ἀνυψωθῇ δι' ἔργων
» τοιούτων ὁποία ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ ἀποχὴ ὕβρεως
» πρὸς πάντα τὰ πλάσματα. Διὰ δὲ τῶν ἐναντίων
» ἔργων ὁ ἄνθρωπος δυνατὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν
» κατάστασιν τοῦ ζώου.

Ὅθεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχουσι τρεῖς ἀρχαὶ συνενωθεῖσαι εἰς μίαν καὶ μόνην ἡ ψυχὴ (ἄτμα), ἡ γνῶσις (δηνάνα), ἡ ἀντίληψις (βούδδη), καὶ ἡ καρδία (μάνας λατ, πιρης). Ἡ καρδία παθαίνεται ἐκ πραγμάτων ἐξωτερικῶν, μίσους, ἔρωτος, ὀργῆς κλπ.

Ἡ ἀντίληψις σημαίνει ὀλιγώτερον, ἐπειδὴ φαίνεται ὑπνώττουσα μέχρις οὗ τυχαῖόν τι σύμβαμα ἐξεγείρῃ αὐτήν· καὶ τότε προέρχεται ἐκ τῆς γνώσεως, ἥτις ἐνταῦθα συγχέεται πρὸς τὴν ψυχὴν αὐτήν. Ἔμφυτοι ἰδέαι δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ τὸ αἴσθημα τῆς ἰδίας ὑπάρξεως ἀποκαλύπτεται εἰς τὴν ψυχὴν ὁμοῦ μὲ τὸ τῆς ἰδίας ἀξιοπρεπείας. Ἡ ψυχὴ, ἣν ὁ Θεὸς ἐνεφύτευσεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὸν ἔπλασε, καὶ ἥτις ἀπορρέει ἐξ αὐτοῦ, ἡ ψυχὴ ἤτοι ἀνέρχεται πρὸς τὴν αἰώνιον αὐτῆς πηγὴν, ἢ ταπεινοῦται καὶ διαφθείρεται, ἐὰν ἀνθίσταται ἡ ἐνδίδῃ εἰς τὰς ὀρέξεις τῆς καρδίας. Ἐντεῦθεν δὲ προέρχεται ἡ μεγάλη ἀξία τῶν πράξεων, αἵτινες προέρχονται ἐκ τῆς ψυχῆς ἀντιπαλαισασης πρὸς τὴν καρδίαν. Ποῦ ὁ Ὄφις Ναχούχας εἶχεν ἀντλήσῃ τὴν ὡραίαν ταύτην ἰδέαν, τὴν ἀντικειμένην πρὸς τὸν διογισμὸν ὅστις πρεσβεύει τὸ ἐπωφελὲς τῶν πράξεων καὶ τὴν εἰς τὸν θεῖον ἔρωτα ἀφοσίωσιν; Πῶς εἰσήχθη εἰς τὴν Μαγαβεράτην, ἥτις ἐγράφη μὲ τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο καὶ ὅλως θεωρητικὸν πνεῦμα, ὁ μῦθος οὗτος ἐν ᾧ ἡ θρησκευτικὴ ἰδέα, ἡ ἰδέα τῆς τοῦ ἀνθρώπου εὐθύνης καὶ τῆς πλήρους αὐτοῦ ἐλευθερίας συμπληροῖ καὶ συντελεῖ τὸν ἀοριστότερον πνευματισμὸν τῆς ἰνδικῆς φιλοσοφίας. Τὸ μέγα ἁμάρτημα, ὅπερ ἀπώλεσε τὸν ὄφιν Ναχούχαν, ἦτο ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ περιφρόνησις τῶν ἱερῶν πραγμάτων, ἡ ἀπὸ τῆς δυνάμεως πώρωσις ἥτις φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν μωρίαν νὰ λέγῃ: Εἶμαι Θεός! Τὸ λέγει αὐτὸς ἐκεῖνος εἰς τοὺς τελευταίους τούτους στίχους, ὧν ὁ τελευταῖος περιλαμβάνει ἐν συνόψει τὴν μεγάλην καὶ εὐγενῆ ἰδέαν τῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων ἰδέαν χριστιανικὴν μᾶλλον ἢ βραχμανικὴν, μὴ ἀπαντωμένην παρὰ τῷ Βιανοῦ τῷ σεβασμίῳ νομοθέτῃ τῶν Ἰνδῶν.

Ὁ Ἰουδχισχτσίρας, ἀφοῦ εἶπε πολλὰ μετὰ θαυμασμοῦ περὶ τῆς φρονήτεως τοῦ Ναχούχα Ὄφεως, προτείνει αὐτῷ τὸ ἑξῆς πρόβλημα, ὅπερ φέρει αὐτὸν εἰς τὴν διήγησιν τοῦ προτέρου του βίου: « Σὺ ὁ τὰ πάντα εἰδὼς, ὁ πρὶν κατοικῶν τὸν οὐρανὸν, ὦ ὄφις πῶς σὲ κατέλαβεν ἡ ταραχὴ (τοῦ ἁμαρτήματος); »
ὁ δὲ ὄφις ἀποκρίνεται·

« Ἀφ' οὗ ἡ ἐκ τῆς εὐτυχίας ὑπερηφάνεια ἐτάραξε
» τὰς φρένας ἀνδρὸς εὐφυεστάτου καὶ ὑπερφυοῦς,
» πᾶς ἄνθρωπος ἀπολαύων εὐτυχίαν τινὰ ὑπόκειται
» εἰς τὴν πλάνην καὶ τὴν ἀπάτην. Τοιαύτη εἶναι ἡ
» γνώμη μου.

« Ἐγὼ κατελήφθην ὑπὸ τῆς ὑπερηφανίας τῆς
» παντοδυναμίας, ὦ Ἰουδχισχτσίρα! Ἡ πτῶσίς
» μου μὲ κατέστησε φρονιμώτερον, καὶ θέλω νὰ
» πληροφορήσω καὶ σέ — Διὰ σοῦ, μέγα βασιλεῦ,
» ἐπληρώθη (ἡ μεγάλη μου) ὑπόθεσις, καὶ ἔπαυσε
» διὰ μιᾶς τὴν σκληρὰν ἐκείνην δυσπραγίαν, διὰ
» τῆς μετὰ σοῦ τοῦ ἐναρέτου συνομιλίας μου. »

Αἱ πράξεις λοιπὸν σημαίνουσι τὸ πᾶν, αἱ δὲ φυλαὶ οὐδεμίαν σημασίαν ἔχουσιν. Ἀφ' οὗ, ὁμολογήσας πρότερον τὸ ἁμάρτημά του, ἐξήνεγκε τὴν λαμπρὰν ταύτην διακήρυξιν, ὁ ὄφις Ναχούχας ἐνδυθεὶς θεῖον σῶμα ἀπέπτη εἰς τοὺς οὐρανούς. Ὁ Ἰουδχισχτσίρας καὶ Βιμασένας ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν ἐρημίαν, ὅπου ἔζων μόνοι μετὰ τῆς μητρὸς, τῶν ἀδελφῶν τῆς κοινῆς γυναικὸς καὶ πλήθους βραχμάνων, διηγήθησαν τὸ συμβάν. Οἱ βραχμᾶνες κατηγόρησαν τὸν Βιμᾶν, διὰ τὸ βίαιον τοῦ χαρακτῆρος του θλίβοντα πάντοτε τὰ ἀνθρώπινα ὄντα, ἴσως δὲ καὶ διότι παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὸν ὄφιν Ναχούχαν, ν' ἀναπτύξῃ διδασκαλίαν τοσοῦτον ἀπάδουσαν πρὸς τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα.

ΠΕΡΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΤΙΝΩΝ ΣΤΑΥΡΩΝ.

—ο—

Εἰς τὸ ἐν Κοπενάγῃ Μουσεῖον τῆς Β. Ἑταιρείας τῶν Ἀρχαιολόγων τῆς Ἄρκτου, φυλάσσονται σταυροί τινες εὑρεθέντες δι' ἀνασκαφῆς εἰς διάφορα τῆς Δανίας μέρη, καὶ κομισθέντες ἐκ Βυζαντίου κατὰ τὸν ΙΒ'., ὡς συμπεραίνεται, αἰῶνα. Μεταξὺ δὲ τῶν σταυρῶν τούτων ὑπάρχει καὶ ὁ ὑπὸ στοιχ. ά. καὶ β'. τῆς παρατιθεμένης εἰκόνος, οἵτινες εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ τάφου τῆς ἐκ Βοεμίας βασιλόπαιδος Δαγμάρης, συζύγου τοῦ κατὰ τὸ 1205 μετ' αὐτῆς νυμφευθέντος ἀνδρείου Βαλδημάρου βασιλέως τῆς Δανίας. Ὁ σταυρὸς οὗτος εἶναι χρυσοῦς καὶ μεμιλτωμένος, φέρων εἰς μὲν τὴν μίαν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς IC. XC· εἰς δὲ τὴν ἑτέραν πέντε εἰκόνας, ἐξ ὧν ἡ εἰς τὸ μέσον παριστᾷ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς IC. XC. Ἡ πρὸς δεξιὰν ταύτης τὴν Θεομήτορα μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς M. ΘΥ, ἤτοι Μήτηρ Θεοῦ. Ἡ πρὸς ἀριστερὰν παριστᾷ ἄνδρα μακροπώγωνα καὶ ἀποστολικῶς ἐνδεδυμένον, φέρει δὲ καὶ τὸ μονόγραμμα Ι. ἤτοι Ἰωάννης, ἐννοῶν Ἰωάννην τὸν Ἀπόστολον. Ἡ πρὸς τὰ ἄνω παριστᾷ ἄνδρα ὡσαύτως μακροπώγωνα καὶ ἀρχιερατικῶς ἐνδεδυμένον. φέρει δὲ καὶ τὸ μονόγραμμα Ⓐ ἤτοι ὁ ἅγιος, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς B. CIΛ ἤτοι Βασίλειος. Ἡ πρὸς τὰ κάτω καὶ τελευταία εἰκὼν παριστᾷ κατὰ μὲν τὸν Καθηγητὴν Ν. Μ. Πετερσένον καὶ ἄλλους τῆς Δανίας διακεκριμένους ἀρχαιολόγους, τὸν ἅγιον Γεώργιον (Βλ. Mémoires de la Société Royale des Antiquaires du Nord, 1840-1843. p. 144), κατ' ἐμὲ δὲ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον (ὅρ. τὰ Χρονικὰ τῆς αὐτῆς ἑταιρείας ἐτ. 1846. σελ. 344), καὶ τὴν δόξαν μου ταύτην στηρίζω ἀ— ὅτι τὸν ἅγιον Γεώργιον παριστῶσι συνήθως ὑπὸ μορφὴν νέου ἀκμαίου μὲν ἀλλ'

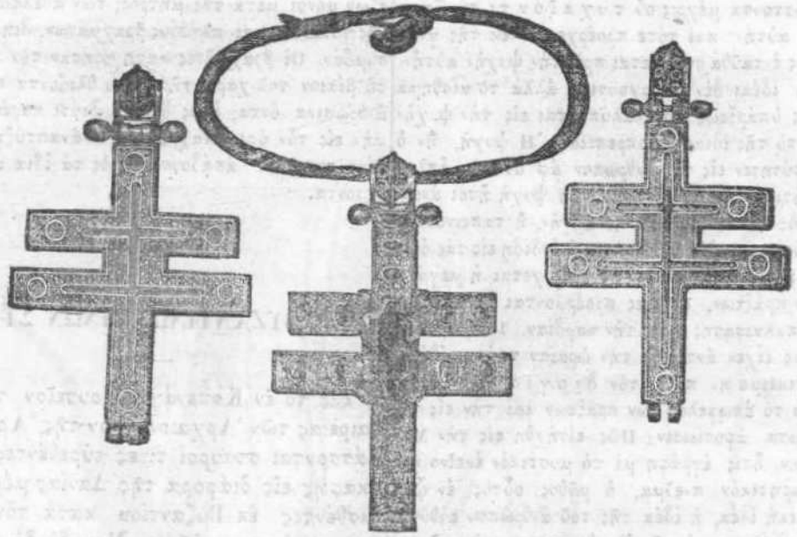

ἀγενείου καὶ στρατιωτικῶς ἐνδεδυμένου, ἐνῷ ἡ ἐν τῷ σταυρῷ εἰκὼν παριστᾷ ἄνδρα φαλακρόν, μακροπώγωνα καὶ ἀρχιερατικὴν στολὴν φέροντα· β'—διότι τεθέντος ὑπὸ τοῦ τεχνίτου εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ σταυροῦ τῆς εἰκόνος τοῦ Ἱεράρχου Βασιλείου, ἤτο πιθανῶς ἐπόμενον νὰ θέσῃ εἰς τὸ κάτω τὴν τοῦ ἑτέρου Ἱεράρχου τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, δηλονότι Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· καὶ γ'—διότι τὰ ἐν τῇ μνησθείσῃ εἰκόνι ὑπάρχοντα μονογράμματα ῳ καὶ ὁ χ° ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ Ιω καὶ ὁ χρ, ἤτοι ὁλογράφως Ἰ ω ά ν ν η ς ὁ Χ ρ υ σ ό σ τ ο μ ο ς· καὶ οὐχὶ ὡς θέλουσιν οἱ Δανοὶ ἀρχαιολόγοι τὸ μονόγραμμα ῳ πρὸς τὰ Γει καὶ τὸ χ° πρὸς τὸ ργ. ἤτοι Γ ε ι ό ρ γ ι ο ς (*). Γνωρίζω ὅτι οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες μὴ πειθόμενοι εἰς τοὺς λόγους μου τούτους ἐπιμένουσιν εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν. (βλ. αὐτόθι σελ. 346-417.) Ἀλλὰ πιστεύω ὅτι οὐδεὶς τῶν γνωριζόντων τὴν θρησκευτικὴν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἐθιμοταξίαν καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς χαρακτῆρας, θέλει διστάσει νὰ παραδεχθῇ τὴν ἡμετέραν δόξαν.

Ι. ΔΕ ΚΙΓΑΛΛΑΣ.

(*) Γειόργιος ἀντὶ Γεώργιος.

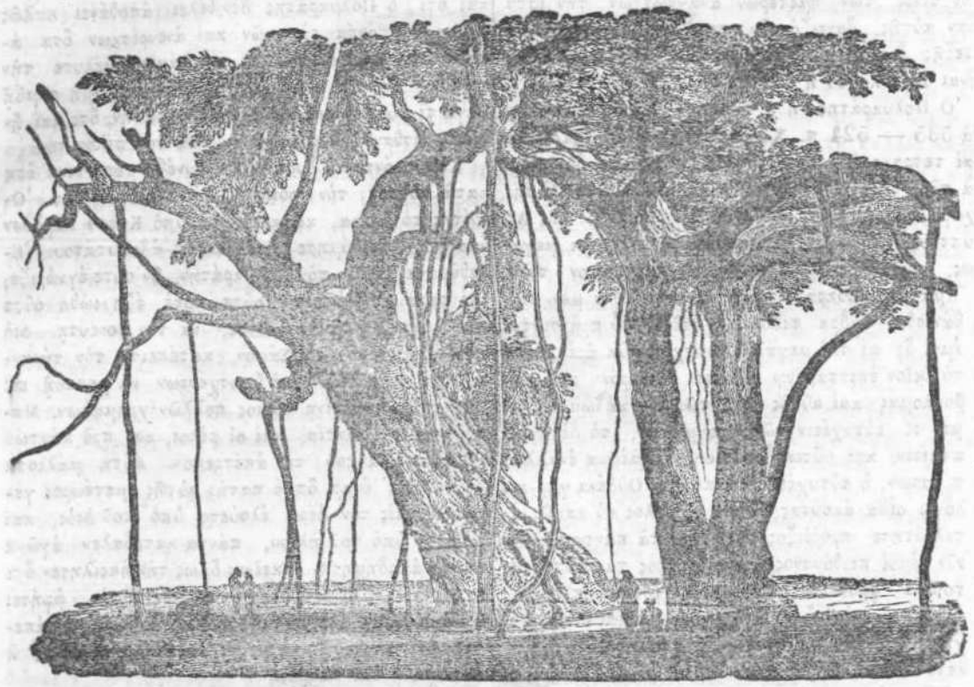

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΗΣ ΣΥΚΗΣ.

(Ficus Indica L).

—o—

Τὸ περίεργον τοῦτο καὶ μέγα δένδρον φύεται εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας· ὁ κορμὸς αὐτοῦ ἔχει πολλάκις πολλῶν μέτρων περιφέρειαν, τὸ δὲ φύλλωμα αὐτοῦ εἶναι ἀειθαλές.

Ἀλλ' ὅ,τι ἀποκαθιστᾷ τὸ δένδρον τοῦτο ἀξιοθαύμαστον εἶναι ὁ περιεργότατος τρόπος καθ' ὃν πολυπλασιάζεται. Ἐκ τῶν ὁριζοντείως κειμένων πρώτων καὶ κυρίων διακλαδισμῶν τοῦ κορμοῦ, γεννῶνται ῥίζαι μακραὶ αἴτινες κυμαίνονται ὡς ἱμάντες ἢ κρέμανται ὡς ῥάβδοι, βαθμηδὸν δὲ μηκυνόμεναι φθάνουσι τὸ ἔδαφος, ὅπου εἰσδύουσαι διακλαδίζονται εἰς ἀληθεῖς ῥίζας, καὶ μετ' ὀλίγον παχύνονται καὶ μεταμορφόνονται εἰς ἄλλους ἀληθεῖς κορμούς, οἵτινες γεννῶσιν ἄλλας τοιαύτας ῥίζας, καὶ οὕτω καθεξῆς· ὥστε ἓν δάσος, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, δὲν εἶναι ἢ ἓν καὶ μόνον δένδρον, ἢ ἓν δένδρον σχηματίζει ἓν δάσος.

Ὑπὸ τὴν παχεῖαν σκιὰν τῆς Ἰνδικῆς συκῆς περιπατῶν ὁ περιηγητὴς θαυμάζει ἀληθῶς τὸ φυτικὸν ἐκεῖνο οἰκοδόμημα τὸ ὁποῖον βασίζεται ἐπὶ στερεῶν στηλῶν διηνεκῶς πληθυνομένων, καὶ παχυνομένων διὰ τῆς προνοίας τοῦ μεγάλου τῆς φύσεως ἀρχιτέκτονος.

Τὰ φύλλα τῆς συκῆς ταύτης κεῖνται κατ' ἐναλλαγὴν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν κλάδων· εἶναι ἐμμισχα, ὠοειδῆ, ὀξυτενῆ, ἀκέραια, δερματώδη καὶ στιλπνά. Οἱ καρποί της εἶναι σφαιρικοί, ἐν τῇ ὡριμάνσει ἐρυθροί, ἐνίοτε δὲ φύονται ἀνὰ δύω εἰς τὰς κορυφὰς τῶν κλαδίων, καὶ ἔχουσι γεῦσιν ἐν μέρει μὲν γλυκεῖαν, ἐν μέρει δὲ στυφήν, διὸ καὶ μόνον ὑπὸ τῶν πτηνῶν εἶναι περιζήτητοι.

Ἡ ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΥΚΡΑΤΟΥΣ.

—o—

Περιεργοτάτη καὶ σπουδαιοτάτη ἀνακάλυψις, ἐνδιαφέρουσα τὰ μέγιστα τοὺς νομισματολόγους, ἐγένετο ἐσχάτως ἐν Ἀλβανῷ τῆς Παπικῆς ἐπικρατείας. Ἀμπελουργός τις σκάπτων εὗρε τὴν σφρα-

γίδα τοῦ Πολυκράτους. Ἐπειδὴ δὲ πιθανὸν ν' ἀγνοῶσι τινὲς τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν τὴν ἱστορίαν αὐτῆς, δανειζόμεθα παρὰ τοῦ Ἡροδότου τὴν ἐρεξῆς διήγησιν, ἥτις ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ πόσον εἶναι ἀξία λόγου ἡ ἀνακάλυψις.

Ὁ Πολυκράτης ἦτο τύραννος τῆς Σάμου κατὰ τὰ 535 — 524 π. Χ., ὅ ἐστι πρὸ δύο χιλιάδων καὶ τετρακοσίων περίπου ἐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ τῆς τυραννίδος αὐτοῦ, καὶ τοι βιαίας οὔσης, ἐχώρουν κατὰ ῥοῦν, ὁ Ἄμασις, βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, μαθὼν ὅτι ὁ Πολυκράτης εὐτύχει μεγάλως, γράψας ἐπέστειλεν αὐτῷ εἰς Σάμον τάδε· « Ἄμασις Πολυκράτει ὧδε λέγει· Ἡ μὲν πυν- » θάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα· » ἐμοὶ δὲ αἱ σαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι, » τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὡς ἔστι φθονερόν· καὶ κως » βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδωμαι, τὸ » μέν τι εὐτυχέειν τῶν πρηγμάτων, τὸ δὲ προ- » ταίειν, καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἐναλλὰξ » πρήσσων, ἢ εὐτυχέειν τὰ πάντα. Οὐδένα γὰρ κω » λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐ- » τελεύτησε πρόῤῥιζος, εὐτυχέων τὰ πάντα. Σὺ ὦν » νῦν ἐμοὶ πειθόμενος ποίησον πρὸς τὰς εὐτυχίας » τοιάδε· φροντίσας τὸ ἂν εὕρῃς ἐόν τοι πλείστου » ἄξιον, καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυ- » χὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω ὅκως μη- » κέτι ἥξει ἐς ἀνθρώπους. Ἢν τε μὴ ἐναλλὰξ ἤ τῃ » τώπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι ταῖσι πάθαισι προς- » πίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέο. »

Ταύτην λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ὁ Πολυκράτης, ἐσκέφθη πῶς νὰ ὑποχρεώσῃ τὴν τύχην, κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ φίλου Ἀμάσιος, ὅπως μίξῃ τι τοῖς ἀγαθοῖς λυπηρόν. Διὸ πληρώσας πεντηκόντορον ἀνδρῶν εἰσέβη εἰς αὐτὴν, καὶ ἐκέλευσε νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸ πέλαγος. Ἀφοῦ δὲ ἐμακρύνθη ἀπὸ τῆς νήσου, ἐκβαλὼν τὸν δακτύλιον ἢ τὴν χρυσόδετον σφραγῖδα ἣν ἐφόρει, σμάραγδον μὲν λίθον ἔχουσαν, ἔργον δὲ οὖσαν τοῦ Σαμίου Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέους « πάντων ὁρεόντων τῶν συμπλόων ῥίπτει εἰς τὸ πέλαγος. » Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανελθὼν εἰς τὰ οἰκεῖα « συμφορῇ ἐχρῆτο », διότι ὑπερηγάπα τὸ καταποντισθέν.

Ἀλλὰ τὴν πέμπτην ἢ ἕκτην ἡμέραν ἔκτοτε, συνέβη τοῦτο· ἀνὴρ ἁλιεὺς λαβὼν ἰχθὺν μέγαν καὶ καλὸν, ἠθέλησε νὰ προσφέρῃ αὐτὸν τῷ Πολυκράτει, καὶ ἐλθὼν εἰς ὄψιν αὐτοῦ εἶπε τάδε· Ὦ βασιλεῦ, λαβὼν τοῦτον τὸν ἰχθὺν δὲν ἠθέλησα νὰ τὸν φέρω εἰς τὴν ἀγορὰν εἰ καὶ εἰμὶ ἀποχειροβίωτος, διότι μοὶ ἐφάνη ἄξιος σοῦ καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς· ὅθεν κομίσας δίδωμί σοι αὐτόν. Ὁ δὲ τύραννος ἡσθεὶς ἀπεκρίθη· Κάλλιστα ἐποίησας, καὶ διὰ τοῦτο γνωρίζων σοι χάριν διπλῆν διά τε τοὺς λόγους καὶ διὰ τὸ δῶρον, σὲ προσκαλῶ ἐπὶ δεῖπνον.

Ἐνῷ δὲ ἔτεμνον οἱ θεράποντες τὸν ἰχθὺν, εὗρον ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ τὴν καταποντισθεῖσαν σφραγῖδα, καὶ ἔφερον αὐτὴν χαίροντες πρὸς τὸν Πολυκράτην.

Ὁ Πολυκράτης εἰδοποίησεν ἀμέσως τὸν Ἄμασιν περὶ τοῦ γεγονότος· οὗτος δὲ πεισθεὶς ὅτι ἀδύνατον νὰ ἀποφύγῃ τις τὸ μέλλον γίνεσθαι πρᾶγμα, καὶ ὅτι ὁ Πολυκράτης δὲν θέλει ἀποθάνει καλῶς ὡς κατὰ πάντα εὐτυχῶν καὶ ἀνευρίσκων ὅσα ἀποβάλλει, πέμψας κήρυκα εἰς Σάμον διέλυσε τὴν φιλίαν. Ἔπραξε δὲ τοῦτο φοβούμενος μὴ συμβῇ μέγα τι δυστύχημα εἰς τὸν Πολυκράτην, ὅτε καὶ ἠθελεν αἰσθανθῇ ἄκραν λύπην διὰ τὸν φίλον του.

Καὶ τῳόντι τὸ δυστύχημα συνέβη μετά τινα ἔτη κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον· Ἀνήρ τις Πέρσης Ὀροίτης τὸ ὄνομα, κατασταθεὶς ὑπὸ Κύρου Σαρδίων ὕπαρχος, ἐπεθύμησε πράγματος ἀδικωτάτου. Ἐπεθύμησε λαβὼν τὸν Πολυκράτην, ὃν οὔτε ἐγνώριζε, καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου οὔτε ποτὲ ἐζημιώθη οὔτε κἂν λόγον ψυχρὸν ἤκουσε, νὰ τὸν φονεύσῃ. Διὸ πέμψας ἄγγελον εἰς Σάμον, κατέπεισε τὸν τύραννον διὰ κολακειῶν καὶ ὑποσχέσεων νὰ μεταβῇ εἰς Μαγνησίαν ἵνα γίνῃ κύριος πολλῶν χρημάτων. Μάτην καὶ τὰ μαντία, καὶ οἱ φίλοι, καὶ πρὸ πάντων ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ τὸν ἀπέτρεπον. Αὕτη μάλιστα ἰδοῦσα κατ' ὄναρ ὅτι ὁ πατὴρ αὐτῆς μετέωρος γενόμενος εἰς τὸν ἀέρα ἐλούετο ὑπὸ τοῦ Διός, καὶ ἐχρίετο ὑπὸ τοῦ ἡλίου, πάντα κατέβαλεν ἀγῶνα ἵνα μὴ ἀποδημήσῃ. Ἐκεῖνος ὅμως τὴν ἠπείλησεν ὅτι ἂν ἐπιστρέψῃ σῶος θέλει, τιμωρῶν αὐτὴν, ἀφήσει παρθενεύουσαν ἐπὶ πολὺν χρόνον· ἀλλ' αὐτὴ ἀπεκρίθη ὅτι προτιμᾷ νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺ παρθένος ἢ νὰ στερηθῇ τοῦ πατρός.

Παρακούσας λοιπὸν καὶ τῶν δεήσεων καὶ τῶν συμβουλῶν ἀπεδήμησε· καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ὀροίτην ἀνεσταυρώθη παρ' αὐτοῦ, ἐπιτελεσθέντος τοῦ ἐνυπνίου τῆς θυγατρός· διότι ἐλούετο μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς καταπέμψαντος βροχὴν, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου προκαλοῦντος ἱδρῶτα ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

Οὕτω ἐτελεύτησαν αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι τοῦ Πολυκράτους, καθ' ἃ προεμαντεύσατο Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεύς (Ἡρόδ. Βιβ. Γ'. Κεφ. 40 – 43, καὶ 122—125).

Ἡ λεπτουργὴς αὕτη καὶ περικαλλεστάτη σφραγὶς μετεκομίσθη πολὺν χρόνον ἔπειτα εἰς Ῥώμην, ὅπου ὁ Πλίνιος καὶ ἴδε, καὶ ἤγγισε, καὶ ἐξηρεύνησεν αὐτήν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Αὔγουστος ἐνθεὶς ἐντὸς χρυσίνου κέρατος, ἀπέθεσεν αὐτὴν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὁμονοίας μεταξὺ πολλῶν ἄλλων βαρυτίμων πραγμάτων.

Ἡ σφραγὶς αὕτη εἶναι μεγάλη ὡς πεντάδραχμον, τὸ σχῆμα ἔχουσα μᾶλλον ἐπίμηκες. Φέρει δὲ λύραν περὶ ἣν (πρὸς τὰ ἄνω) βομβοῦσι τρεῖς μέλισσαι. Κάτω δὲ, ἐκ δεξιῶν μὲν ὑπάρχει δελφὶν, καὶ ἐξ εὐωνύμων βοὸς κεφαλή· ὅλως δὲ πρὸς τὰ κάτω ἀναγινώσκεται ἑλληνιστὶ τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ λίθου εἶναι ὀλίγον κοίλη καὶ ἀλαμπής, αἱ δὲ γωνίαι τῆς γλυφῆς βεβλαμμέναι.

Πρὸς τὸν εὑρόντα τὸ πολύτιμον τοῦτο κειμήλιον περιηγητής τις Ἄγγλος προσέφερεν ἀμέσως τριακοσίας χιλιάδας δραχμῶν ζητῶν νὰ τὸ ἀγοράσῃ· ἀλλ' ὁ εὐτυχὴς ἀμπελουργὸς προτίθεται, ὡς φαίνεται, νὰ μεταβῇ εἰς Πετρούπολιν ἐλπίζων ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ θέλει δώσει αὐτῷ τὰ διπλάσια.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΕΝ ΧΑΛΚΗ.

—o—

Τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τῆς Ἀποκρέω παρεστάθη ἐν τῇ κατὰ τὴν Χάλκην Ἑλληνοεμπορικῇ σχολῇ, ἐνώπιον πολυαρίθμων θεατῶν, ἡ Ἑκάβη τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ τῆς ά καὶ β' τάξεως τῶν μαθητῶν. Ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ στουδαστηρίου ἱκανῶς πεφωτισμένη ἐχρησίμευσεν ὡς θέατρον, ἡ δὲ σκηνὴ ἐζωγραφημένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ στουδαστηρίου παρίστα τὴν παραλίαν τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου καὶ τὰς σκηνὰς τῶν αὐτόθι ἐστρατοπεδευμένων Ἑλλήνων ἐπιστρεφόντων ἐκ τῆς Τροίας, ὡς καὶ τὰς τῶν αἰχμαλωτίδων Τρῳάδων γυναικῶν. Ἰδίως δὲ τὴν τῆς Ἑκάβης. Τρεῖς βαθμίδες ἔφερον ἐκ τῆς σκηνῆς εἰς τὴν ὀρχήστραν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ὑψοῦτο ἀρχαιοπρεπὴς κιτσοστερὴς βωμὸς ἀναδίδων ἀτμοὺς εὐώδους λιβανωτοῦ. Εἰ, ἱκανὴν δὲ ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας παρετείνοντο αἱ ἕδραι τῶν θεατῶν συγκειμένων ἐξ ὅλου τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Σχολείου, τῶν καθηγητῶν τῆς αὐτόθι Θεολογικῆς Σχολῆς, καὶ οὐκ ὀλίγων Κυρίων ἔξωθεν προσκεκλημένων, ἐν οἷς διέπρεπον ὁ ἐξ. διοικητὴς τῶν Πριγγίπων Ἀλήθεης, οἱ Κ. Κ. ἀξιωματικοὶ τῆς αὐτόθι σταθμευούσης Γαλλικῆς φρεγάτας « τῆς Παν δώρας », ὁ λιμενάρχης τῆς Ἀμερικανῆς καὶ Σαρδικῆς κυβερνήσεως Κ. Γιάκομος, εὐγενεῖς τινες Κυρίαι καὶ Κύριοι τῆς ἐν Χάλκῃ χειμαζούσης ἀνωτέρας τάξεως, καὶ δύο ἐκ τῶν μελῶν τῆς Σ. ἐφορείας Πλῆθος δ' ἄλλων θεατῶν αὐθορμήτως ἐλευσομένων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐκωλύθησαν ὑπὸ τοῦ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐπικρατοῦντος κακοῦ καιροῦ Ἡ παράστασις ἀρξαμένη περὶ τὰς 8 μ. μ. διήρκεσε μέχρι τῶν 10 Εὐχαρίστως δ' ἀναγγέλλομεν εἰς τὸ φιλόμουσον κοινὸν, ὅτι οἱ τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα, ὡς καὶ οἱ τὸν χορὸν τῶν αἰχμαλωτίδων γυναικῶν παριστῶντες, ἐνδεδυμένοι ἕκαστος τὴν ἀνήκουσαν στολὴν ἐπὶ τὸ ἀρχαιοπρεπέστερον καὶ ἱκανῶς μεγαλοπρεπές, παρέστησαν ὅλοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὐτυχῶς τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ὑπεκρίνοντο ἕκαστος· ἐξόχως δὲ ἠνδοκίμησαν εἰς τὴν ὑπόκρισιν οἱ τὰ τῆς Ἑκάβης τοῦ εἰδώλου τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ταλθυβίου, τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ Πολεμήστορος πρόσωπα ὑποκρινάμενοι. Ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς συγκείμενος ἐκ δώδεκα χορευτῶν οὐδὲν ἧττον ἐπιτυχῶς ἐξεπλήρωσε τὰ τοῦ χοροῦ, ῥυθμικῶς καὶ ἐναρμονίως κατὰ τετραφωνίαν μάλιστα ᾄδων ἐν στροφαῖς καὶ ἀντιστροφαῖς περὶ τὸν βωμὸν τὰ χορικὰ, καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ὀργάνων τῆς πενταμέλους μουσικῆς, Ἡ δὲ ἀπαγγελία ὅλων ἐν γένει τοσοῦτον καθαρὰ καὶ εὐκρινὴς ἦν, ὥστε πλὴν τῶν χορικῶν, ἄλλως τε δυσλήπτων καὶ ἕνεκα τῆς ῥυθμικῆς ἀπαγγελίας ἔτι μᾶλλον ἀκατανοήτων κακαστάντων, καὶ τινων ἄλλων δυσκόλων τεμαχίων, τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ δράματος οὐ μόνον Κύριοί τινες, ἀλλὰ καὶ πλεῖσται τῶν Κυριῶν, καθὼς ἐξεφράσθησαν ὕστερον, ἐνόουν ὅσον ἔνεστι πιθανῶς. Οἱ Κ. Κ. Γάλλοι ἀξιωματικοὶ δὲν εἶχον τὴν εὐτυχίαν ταύτην· καὶ ὅμως καὶ μόνη ἡ καθ' ὑπόκρισιν ἐπιτυχία τῶν μαθητῶν, μαθητῶν πάντη ἀπείρων θεατρικῶν παραστάσεων, μεγάλην ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς αὐτοὺς, καὶ μὲ κολακευτικωτάτας φράσεις ἐξέφρασαν τὴν εὐχαρίστησιν αὐτῶν εἰς οὐκ ὀλίγους, ἐπιπροσθέτοντες ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ ἁπλοῖ μαθηταὶ παριστῶντες δράματα ἐπὶ σκηνῆς δὲν ἤθελον ἐπιτύχει καλλίτερον αὐτῶν. Καὶ ἀληθῶς μὲν ἡ κρίσις των αὕτη ἦτο μᾶλλον φιλοφρονητικὴ καὶ ἐνθαῤῥυντικὴ τῶν μαθητῶν, παρὰ δικαία καὶ ἀκριβής· εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῶν μαθητῶν ὑπῆρξε πολὺ ἀνωτέρα τῆς προσδοκωμένης ἀναλόγως τῶν ἐλλείψεων καὶ τῶν μικρῶν καὶ ἀσθενῶν μέσων τῆς σχολῆς· μολονότι, ἐὰν, κατ' Ἀριστοτέλην, χαρακτὴρ τῆς τραγῳδίας εἶναι τὸ κινεῖν τὸν ἔλαιον καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν θεατῶν, ἦτο φυσικώτατον νέοι εὐφυεῖς καὶ ἐκ νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας ἐνασκήψαντες εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ διὰ βαθείας ὀπωσοῦν καὶ ἐνδελεχοῦς μελέτης ἱκανῶς ἤδη συνοικειωθέντες αὐτοῖς, καὶ κατὰ μέγα μέρος συμμερίζόμενοι τὰ ἐν αὐτοῖς αἰσθήματα, φυσικώτατον, λέγομεν, ἦτο νέοι τοιοῦτοι εὐχερέστεροι παντὸς ἄλλου νὰ ἀντιληφθῶσι τῆς θέσεως τῶν παριστωμένων προσώπων, καὶ διὰ τῆς ζωηρᾶς φαντασίας αὐτῶν μεταθέτοντες ἑαυτοὺς στιγμιαίως εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνων παθητικώτατα νὰ ἐκφράσωσι τὰς ψυχικὰς αὐτῶν διαθέσεις ὡς ἴδια ἑαυτῶν αἰσθήματα, συγκινούμενοι καὶ συγκινοῦντες κατὰ τὸ δυνατὸν, ὅπερ καὶ ἐπέτυχον ἱκανῶς.

Συγχαίρομεν λοιπὸν αὐτοὺς ὅτι καὶ διὰ τοῦ μικροῦ τούτου δείγματος τῆς εὐφυΐας αὐτῶν ἐτίμησαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀποδείξαντες ἔργῳ, ὅτι εἰς οἱανδήποτε περίστασιν καὶ ὁποιονδήποτε ὁ φιλόπονος καὶ φιλομαθὴς Ἕλλην, οὔτε ἔπαυσεν οὔτε θέλει παύσει ἐκτιμῶν δεόντως, καὶ εἴπερ τις ἄλλος ὠφελούμενος ἀπὸ τοὺς ἀνεξαντλήτους διανοητικοὺς θησαυροὺς τῶν προγόνων αὐτοῦ, τὸ μόνον ἀναφαίρετον ἢ ἀνεκτίμητον κτῆμα τοῦ πολυπαθοῦς Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Συγχρόνως δὲ προσφέρομεν τὸν δίκαιον φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν εἰς τὴν Σ. Ἐφορείαν ὅτι πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν φιλομαθῶν νέων καθὼς εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν, ἐπίσης καὶ εἰς ταύτην δὲν ἐφείσθη οὔτε χρημάτων, οὔτε ἐνθαῤῥυντικῶν μέσων, ἀλλ' ἐπρομήθευσεν αὐτοῖς προθύμως καὶ ἐνδύματα ἀρχαιοπρεπῆ καὶ θεατρικὴν μουσικὴν καὶ πάντα τὰ πρὸς παράστασιν τοιούτου τινὸς ἀρχαίου δράματος ἀναγκαῖα. Ἐπὶ τέλους ὀφείλομεν ν' ἀποδώσωμεν τὸν ἀνήκοντα ἔπαινον καὶ εἰς τὸν σοφὸν διευθυντὴν, ὅστις, καί τοι ἐπιφορτισμένος μόνος ἅπασαν τὴν διεύθυνσιν τῶν τε μαθημάτων καὶ σύμπαντος τοῦ προσωπικοῦ τῆς Σχολῆς, συγχρόνως δὲ διδάσκων καθ' ἑκάστην τρεῖς ὁλοκλήρους ὥρας δύο τάξεις Ἑλληνικῶν, καὶ ὅμως πρῶτος διανηθεὶς ν' ἀπασχολήσῃ τοὺς μαθητὰς κατὰ τὰς ὥρας τῆς διαχύσεως εἰς μελέτην τραγῳδιῶν ποιητῶν, οὐ μόνον μετ' ἀπαραδειγματίστου καρτερίας προεγύμναζεν αὐτοὺς εἰς

τὴν ῥυθμικὴν καὶ μεθ' ὑποκρίσεως ἀπαγγελίαν καὶ ἀποστήθισιν δράματος ἀρχαίου ἱκανῶς ἐκτεταμένου, ἀλλὰ κατώρθωσε προσέτι νὰ διεγείρῃ ἐν αὐτοῖς αἴσθημα εὐμενοῦς τινος ἀμίλλης εἰς καλὴν ἀπαγγελίαν καὶ ἀποστήθισιν ὡραίων ποιητικῶν τεμαχίων καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐνδόξων τραγικῶν. Εἴθε τὸ παράδειγμα αὐτοῦ νὰ μιμηθῶσι καὶ ἄλλοι γυμνασιάρχαι καὶ διευθυνταὶ τοιούτων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, καὶ μάλιστα οἱ πλειοτέρων μέσων εὐποροῦντες, ἵνα ἅπαξ κἂν τοῦ ἔτους μετὰ τὰς γενικὰς ἐξετάσεις παραστήσωσιν οἱ νέοι σπουδασταὶ τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης ἂν ὄχι ὅλον δρᾶμα, τεμάχια τοὐλάχιστόν τινα ἀρχαίου τινὸς δράματος, καὶ οὕτως ἐλαττόνοντες βαθμηδὸν τὰ προσκόμματα ἐπιταχύνωσι τὸ καθ' ἑαυτοὺς τὴν σύστασιν ἐθνικοῦ θεάτρου ἀναλόγου τῆς ἑκάστοτε προοδευούσης διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Μετὰ τὴν Ἑκάβην, ἀφοῦ ἔψαλεν ἡ Μουσικὴ ἐθνικά τινα ᾄσματα, ἕτεροι μαθηταὶ καί τινες τῶν λαβόντων μέρος εἰς τὴν παράστασιν τῆς Ἑκάβης, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔτος τοῦ νὰ ἐπισφραγίσῃ τὰς τραγικὰς παραστάσεις ἱλαρά τις καὶ εὔθυμος κωμῳδία, παρέστησαν τὴν Βαβυλωνίαν τοῦ Δ. Κ. Βυζαντίου.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑποκρινομένων μαθητῶν ἔτυχον νὰ κατάγωνται ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων ὧν ἐμιμοῦντο τὴν προφορὰν καὶ τὴν γλωσσικὴν διαφθοράν, ὡς ὁ Ἀνατολίτης, οἱ Χῖοι, οἱ Ἑπτανήσιοι καὶ λοιποί, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐπιτύχωσιν ἐντελῶς. Ἀπὸ σοβαρᾶς λοιπὸν σιωπῆς ἄκρα εὐθυμία διεχύθη ἀμέσως ἐφ' ὅλων τῶν θεατῶν διαρκέσασα μέχρι τῶν δύο μετὰ τὸ μεσονύκτιον· παρετηρήθη δὲ ὅτι τὴν μεγαλητέραν εὐθυμίαν ἐπροξένουν οἱ λόγοι τοῦ Ἀνατολίτου, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς μετὰ τοῦ Λογιωτάτου καὶ τοῦ Χίου διαπληκτισμούς.

Καὶ τοιαύτη μὲν ὑπῆρξεν ἡ ἑσπερινὴ ἐκείνη διανοητικὴ διάχυσις. Ἐπιτυλαττόμενοι δὲ ἄλλοτε νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο θέμα, εὐχόμεθα ἵνα ἡ μεταξὺ τῶν μαθητῶν διεγερθεῖσα αὕτη δραματικὴ ἅμιλλα ἡ διαρκὴς καὶ ἀποτελεσματικὴ, καὶ χρησιμεύσῃ ὡς νύξις καὶ ἀφορμὴ εἰς λαμπροτέρας Ἑλληνικὰς παραστάσεις, καὶ εἰς βίον δραματικώτερον.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—ooo—

ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΝ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ. Τὸ δεύτερον ἀντίγραφον τοῦ ἐν τῷ φυλλαδίῳ 143 καταχωρισθέντος Χρυσοβούλλου Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου ἐγένετο ἐπιστασίᾳ τοῦ ἐκ Κυθήρων Κ. Ἰωάννου Α. Ῥωμανοῦ, φοιτητοῦ τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἀκαδημίας, νέου εὐφυεστάτου καὶ πεπαιδευμένου, πολὺν ζῆλον δεικνύοντος ὑπὲρ παντὸς ἀφορῶντος τὴν δόξαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέστειλεν ἡμῖν ἐσχάτως καὶ σημειώσεις τινὰς περὶ τοῦ Χρυσοβούλλου τούτου, ἡγηθοῦμεν ἀναγκαῖον νὰ τὰς δημοσιεύσωμεν, ὡς σαφηνίζουσας ἰδίως τὰ περὶ τῶν διαφορῶν ὅσαι ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν δύο ἀντιγράφων. α Τὸ μὲν μῆκος τοῦ Χρυσοβούλλου, γράφει ὁ Κ. Ῥωμανὸς, εἶναι δύο ἀγγλικῶν πηχῶν καὶ 13/16, συμπεριλαμβανομένης καὶ τινος εἰκόνος τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐν ἀρχῇ οὔσης τοῦ Χρυσοβούλλου καὶ κατεχούσης ἥμισυν ἄλλον, τὸ δὲ πλάτος 5/14 τοῦ πήχεως. Τὰ γράμματα εἶναι ἐν γένει κάλλιστα διατετηρημένα, καὶ ἐξαιρουμένων τῶν ἐξ ἔθους διὰ κινναβάρεως γραφομένων, ἅτινα ὀπωσοῦν εἶναι παρεφθαρμένα καὶ δυσανάγνωστα· διὸ καὶ ἀφῆκα κενὸν ἐν τῇ ἀντιγραφῇ ἣν ὑμῖν ἐν Ἀθήναις ἔδωκα, τὸ ὑπ' αὐτῶν κατεχόμενον διάστημα καταλείπων εἰς ἕτερον Λυγκέα ἐμοῦ ὀξυδερκέστερον τὴν κατάληψίν των. Δύναμαι δὲ νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι κατέβαλον πολλὴν ἀκρίβειαν εἰς τὴν ἀντιγραφὴν, πολλάκις παραβαλὼν αὐτὴν μετὰ προσοχῆς πρὸς τὸ κείμενον· τὰ δὲ ἐρυθρὰ γράμματα, ὡς εὐκόλως ἐννοεῖτε, φανερώνουσι τὰς παραλλαγὰς ἀπὸ τοῦ τῆς Μονεμβασίας καὶ συμπληρώσεις αὐτοῦ. Κυθηρίός τις ἀνήκων τῇ ἐπὶ εὐφυΐᾳ περιφανεῖ οἰκογενείᾳ Στάη, ἐξέδωκεν ἰταλιστὶ κατὰ τὸ 1847 φυλλάδιόν τι περιέχον ἐν συνόψει ἁπάσας σχεδὸν τὰς περὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ μαρτυρίας, ὅπερ ἐπιγράφεται Raccolta d'antiche autorità di monumenti storici riguardanti l'isola di Citera. Pisa 1847. Ἐν αὐτῷ ὁ συγγραφεὺς λέγει ὅτι τὸ Χρυσόβουλλον περιῆλθεν εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν χαρτοφυλάκιον Κυθήρων, διότι Ἄνθιμος ὁ Μονεμβασίας, ἀποδρὰς τῆς ἐπαρχίας του κατὰ τὴν τῷ 1770 ἐν Πελοποννήσῳ γενομένην ἐπανάστασιν, κατέφυγεν εἰς Κύθηρα φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Χρυσόβουλλον· μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ἴδια, καὶ βουλόμενος νὰ μεταβῇ εἰς Ῥωσσίαν ἀφῆκεν αὐτὸ τῷ ἐπισκόπῳ Κυθήρων. Καί τοι αὐθεντικῆς οὔσης τῆς μαρτυρίας τοῦ Κ. Στάη, ὡς ἀνδρὸς κάλλιστα εἰδότος τὰ τοῦ τόπου του, δύναταί τις ὅμως, μοὶ φαίνεται, ἐλλόγως πρὸς αὐτὸν ν' ἀντιτείνῃ γνωρίζοντα ὅτι τὸ Χρυσόβουλλον τυχὸν ἔμεινεν εἰς Κύθηρα, ἐνῷ εἶναι ἔγγραφον τῆς Μονεμβασίας, ὅτι νῦν μὲν εἶναι γνωστὰ δύο Χρυσόβουλλα, καί τοι δὲ ὄντων παρεμφερῶν τὸ πλεῖστον πρὸς ἄλληλα, πρὸς ἄλλον μὲν σκοπὸν ἐγράφει τὸ ἐν Κυθήροις, καὶ πρὸς ἄλλο τὸ ποτὲ μὲν ἐν Μονεμβασίᾳ, νῦν δὲ ἐν Ἀθήναις εὑρισκόμενον· διότι ὅπως ἀναγνωρίσωσι τὰ Κύθηρα ὡς ἀρχιερατικῶς προϊστάμενον τὸν μακαριώτατον Μονεμβασίας, τοῦθ' ὅπερ ἔπραττον καὶ πρὸ τῆς τοῦ Ἀνθίμου ἀφίξεως, ὤφειλον νὰ ἔχωσιν αὐτοκρατορικὸν ἔνταλμα εἰς ὃ πεισθέντες νὰ καθυποταχθῶσιν, ὅπερ, νομίζω, εἶναι τὸ Χρυσόβουλλον Κυθήρων· διὸ καὶ αὐτῷ λείπει διεξοδική τις περιγραφὴ τῆς Μονεμβασίας, ἀνάρμοστος οὖσα εἰς ἔνταλμα πρὸς Κυθηρίους πεμπόμενον. Ἐκτὸς τούτου τοῦ ἐγγράφου ὑπάρχουσιν ἕτερα ἄγνωστα καὶ αὐτοῖς τοῖς Κυθηρίοις, διαφωτίζοντα τὴν σύντομον ταύτην ἱστορίαν τῆς ποτὲ ζαθέας ἐκείνης νήσου, ἅτινα ἐγὼ παντοίοις τρόποις χρώμενος ἐπιμελῶς συλλέγω περισώζων αὐτὰ ἐκ τῆς φθορᾶς διὰ τῆς ἀντιγραφῆς κἂν, ἂν ἄλλως δὲν δύναμαι. »

ΑΜΑΛΙΕΙΟΝ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ. Αἱ πρὸς τὸ ἀγαθοεργὸν τοῦτο κατάστημα συνεισφοραὶ αὐξάνουσι καθ' ἑκάστην. Τὴν προθυμίαν δὲ ταύτην βλέπουσα καὶ ἡ διοικοῦσα ἐπιτροπὴ ἀνεβίβασε, τῇ ἐπινεύσει τῆς Μεγαλειοτάτης προστάτιδος, τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτῷ παιδαγωγουμένων ὀρφανῶν μέχρι τριάκοντα, προσλαβοῦσα τοιαῦτα καὶ ἐκ τῆς πόλεως Μεσολογγίου τὴν ὁποίαν ἐμάστισεν ἀνηλεῶς ἡ χολέρα. Τὸν προσεχῆ Ἰούνιον, ὅτε λήγει τὸ πρῶτον ἔτος τῆς συστάσεως τοῦ Ὀρφανοτροφείου, θέλει δημοσιευθῇ ἔκθεσις διαλαμβάνουσα τὰ πραχθέντα, ἐξ ἧς οἱ μὲν συνδρομηταὶ θελουσι λάβει ἀφορμὴν νὰ ἐπαινέσωσι τὸν ζῆλον τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς, οἱ δὲ μὴ συνδραμόντες ἕως τότε νὰ ἐπιδαψιλεύσωσι τὸν ἔρανον αὐτὸν εἰς ὑποστήριξιν τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου καταστήματος.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Εἰς τὸν περιώνυμον ποιητὴν

ΚΥΡΙΟΝ Γ. Χ. ΖΑΛΑΚΩΣΤΑΝ (*).

Ὦ ἀοιδὲ, μὲ πόσην τέρψιν
Εἰς τὸν πόνον μου ὁμιλεῖς,
Μὲ ποίους στίχους ἀμιμήτους
Τὴν καρδίαν μου συγκινεῖς!

—o—

Διὰ σοῦ ἀρχὴ παρηγορίας
Μοῦ ἀποβαίνουν οἱ ὀδυρμοί,
Καὶ τερπνὴ μελαγχολία
Τὸν ἑαυτόν μου πληρωμυρεῖ.

—o—

Γλυκὰ δῶρα μοῦ προσφέρεις
Σὺ θρησκείας καὶ ὑπομονῆς,
Σὺ τῆς οὐρανίας ἐλπίδος
Σ' τὸν ἀστέρα μὲ ὁδηγεῖς·

—o—

Εἰς αὐτὸν 'ποῦ ἰσχὺν μᾶς δίδει
Νὰ ὑποφέρωμε οἱ πτωχοὶ
Τὰς πληγὰς, τὰς τρικυμίας
Τῆς ὑπάρξεως σταθεροί.

—o—

Ἀχ! εἰς τόσας τρικυμίας
Βυθισμένος ἐκφωνῶ,
Ὅτι ἄνθρωπος καὶ ὀδύνη
Ἓν σημαίνουν καὶ τὸ αὐτό!

—o—

Ἡ κραυγὴ 'ποῦ ἐκβαίνει ἡ πρώτη,
Ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι ἀλγεινὴ,
Ποινὴ ὁ βίος μας εἶναι ὅλος,
Εἶναι ὁ θάνατος ποινή.

—o—

Τυφλῶς τρέχει ἡ ἀνθρωπότης
Εἰς τοῦ χρόνου τὰ πτερὰ,
Καὶ ὅπου τρέξει παντοῦ εὑρίσκει
Πικρίας, πόνους, καὶ δεινά,

—o—

Καὶ τὴν ἄβυσσον ὡς τέρμα
Σ' τὴν ὁποίαν πίπτει ὁ καθεὶς,
Ὅπου τέλος δὲν ὑπάρχει
Ὅπου χάνεται κ' ἡ ἐλπίς.

—o—

Ἡ ζωὴ τῆς οἰκουμένης
Βαθὺς εἶναι στεναγμὸς,
Καὶ ἡ φωνὴ τῆς φύσεως ὅλης
Διηνεκὴς ὀλολυγμός.

—o—

Ἀχ! διατί νὰ γεννηθῶμεν;
Ποῖος τῆς πλάσεως ὁ σκοπός;
Δι' ἡμᾶς ὅλα εἶναι μυστήρια
Σκοτεινὸς φεύγει ὁ καιρός.

—o—

Ἀλλὰ ἡμεῖς μὲ τὰ μαρτύρια
Ἂν μετρῶμεν τὸν καιρὸν,
Καὶ ὅλα αὐτὰ μᾶς συνοδεύουν
Ἕως τὸν ἔσχατον παλμόν.

—o—

Ὅσα ἐδῶ μᾶς καταθλίβουν
Δεικνύουν ὀφθαλμοφανῶς
Ὅτι ὁ βίος μας ἐδῶ κατω
Εἶναι βίος παροδικός.

—o—

Πλὴν τὸν βίον μας στεφανόνει
Δικδημα θρησκευτικὸν,
Ἀποῦ ἔχει ἀκτῖνας φωτοβόλους
Τὰ σημεῖα τῶν ἀρετῶν·

—o—

Τοὺς Ἀγγέλους νὰ τὸ φέρουν
Προσδιώρισε ὁ Θεὸς,
Ὅπως ἐνωθῇ εἰς ἐκεῖνο
Μὲ τὸν κόσμον ὁ Οὐρανός.

—o—

Αὐτὸ εἶναι ἡ ἀγάπη, ὁποῦ ὅλους
Μᾶς συνδέει μ' ἕνα δεσμὸν,
Ἀποῦ μετριάζει καὶ γλυκαίνει
Τὰ μαρτύρια τῶν θνητῶν,

—o—

Καὶ νικῶσα χρόνον, λήθην,
Παντοῦ σπείρει τὴν ζωὴν,
Καὶ ἀπ' αὐτὴν τὸ πᾶν πληροῦται
Τὸ πᾶν τρέφεται ἀπ' αὐτήν.

—o—

Ἀλλὰ τέρατα μυρία
Ἀσεβῶς τὴν πολεμοῦν,
Πάθη, νόσοι, πανουργίαι,
Μίση, ἀθλίως τὴν τυραννοῦν·

(*) Καὶ τὸ παρὸν ποιημάτιον ἐξεπονήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, οὗτινος ὡραῖά τινα ἄσματα ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τοῖς τελευταίοις φυλλαδίοις τοῦ λήξαντος ἔτους.

Καὶ πολέμιος ὑπὲρ πάντα
Ἰδοὺ θάνατος ἀηδής,
Ὁποῦ ἀκούραστος τοξεύει
Νύκτα ἡμέρα κατ' αὐτῆς.

—o—

Καταβαίνει καὶ ἀναβαίνει
Σ' τοὺς υἱοὺς, εἰς τοὺς γονεῖς,
Φίλους κ' ἐραστὰς χωρίζει,
Καὶ ἐναλλάξ τῆς ὀρφανῆς

—o—

Ἀνθρωπότητος τὰ τέκνα,
Ἡλικίας δὲν συγχωρεῖ,
Καὶ δεσμοὺς καὶ φύσεως νόμους
Ἀδυσώπητος πατεῖ.

—o—

Συμφορὰ εἰς αὐτὸν ποῦ ἡ μοῖρα
Κατεδίκασε νὰ ἴδῃ
Τὴν κοινὴν τῆς φύσεως τάξιν
Κατ' αὐτοῦ νὰ ἀνατρέπῃ!

—o—

Συμφορὰ εἰς ἡμᾶς τοὺς δύο
Ποῦ προώρως νὰ σᾶς δοῦν
Ἴδαμεν προσφιλῆ τέκνα,
Καὶ μὲ αὐτὰ νὰ ζηρανθοῦν

—o—

Ὅλαι αἱ ἐλπίδες τῆς ζωῆς μας!
Ἤτο προσταγὴ Θεοῦ:
Τὸ ὄνομά του εὐλογημένον,
Οἱ ἄγγελοι εἶναι τοῦ Οὐρανοῦ!

—o—

Καὶ παρακαλοῦν ἐνθέρμως
Τὸν ἀνώτατον Ποιητὴν
Σ' τὴν ἀδύνατον νὰ δίδῃ
Φύσιν μας ὑπομονήν,

—o—

Καὶ εἰς χαρὰ νὰ μεταβάλῃ
Τοὺς κλαυθμοὺς, διότι ἀγαθὰ
Ἔτεινον τὰ δύο μας τέκνα
Πρὸς τὰ ἄνω τὰ πτερά.

—o—

Καὶ εἰς τὸν Οὐρανὸν εἰσῆλθον
Ὡς ὁ ἦχος δύο λυρῶν,
Ποῦ ἀναβαίνει ὑμνῶν τὸν Πλάστην
Σ' τοὺς χοροὺς τῶν ἐκλεκτῶν,

—o—

Διὰ νὰ στρέψωμεν τὸν νοῦν μας
Καὶ ὅλην μας τὴν προσοχὴν
Εἰς τὸ πρῶτόν μας καθῆκον,
Εἰς τὴν ἔμφυτον ἀρχήν,

—o—

Σ' τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος,
Τῆς πολυπαθοῦς μητρὸς,
Ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς τὸ σκότος,
Ἂν καὶ διέδωκε τὸ φῶς.

—o—

Ἡ πατρὶς ἐὰν ἦναι ἄξιον
Πάθος ὅλων τῶν ἐθνῶν,
Ἐὰν ὑπὲρ αὐτῆς πᾶν βῆμα
Καὶ πᾶν κίνημα ἱερόν,

—o—

Πόσα χρέη δὲν ἐπιβάλλει
Εἰς καρδίας Ἑλληνικὰς,
Αὕτη ἡ ἔκλαμπρος πατρίς μας,
Ποῦ ἐπισύρει τὰς κραυγὰς

—o—

Τῆς ζηλοτυπίας, τοῦ μίσους,
Καὶ τῶν θρησκομανιῶν.
Ὁποῦ εἶναι ἀκαταπαύστως
Σκοπὸς τῶν ἀδικιῶν!

—o—

Μᾶς προστάζει ζωὴ πλοῦτος,
Εἰς αὐτὴν ν' ἀφιερωθῇ,
Ἕως οὗ φθάσῃ ἐνδοξοτέρα
Εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἀναφανῇ,

—o—

Καὶ θυμίαμα δὲν ὑπάρχει
Εἰς τὰ Οὐράνια πλέον δεκτὸν,
Παρὰ τὸ αἷμα ποῦ εὐωδιάζει
Σ' τῆς πατρίδος τὸν βωμόν.

—o—

Εὐωδιάζει εἰς τοὺς αἰῶνας,
Εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ἡ φωνὴ
Τῶν μαρτύρων εἶναι τὸ ᾆσμα
Ποῦ ἀδιακόπως ἀντηχεῖ.

—o—

Δι' αὐτῆς πόσην μελῳδίαν
Λύπης διέχυσαν παντοῦ
Τόσα θύματα πεσόντα
Διακαοῦς πατριωτισμοῦ!

—o—

Δι' αὐτῆς ἔρθασε ἡ ἀλήθεια
Σ' τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν,
Κ' ἔπεμψε τῆς οἰκουμένης
Σ' τ' ἄκρα τὸν Χριστιανισμόν.

—o—

Δι' αὐτῆς μόνον ἠμποροῦμεν
Νὰ κηρύξωμεν καὶ ἡμεῖς
Ὅτι διαρκεῖ τὸ πνεῦμα
Τῆς ἀρχαίας μας ἀρετῆς.

—o—

Καὶ Σύ, Ἑλλάς μου, θὰ ὑποφέρεις
Ὥστε νὰ καθαρισθῇς
Εἰς τὸ πῦρ τῆς ἀτυχίας
Τῆς παντοίας καταδρομῆς·

—o—

Ἐπειδὴ εἶναι γεγραμμένον
Ὅτι ἐν μέσῳ τῶν ἐθνῶν
Θέλεις πάλιν ἀναλάμψει
Ἥλιος ἀκτινοβολῶν,

—o—

Εἰς ἡμᾶς ἐὰν μείνῃ ἕως τότε
Σύνεσις καὶ ἐπιμονὴ
Καὶ ἁγνὴ πίστις πρὸς ἐκεῖνον,
Ποῦ τὰ πάντα αἰωνίως διοικεῖ.

—o—